

PSYKOLOGISET KULTTUURIT JA HYVINVOINTI

Hanna-Mari Mäki
Pro gradu -tutkielma
Psykologian laitos
Tampereen yliopisto
Huhtikuu 2007

MÄKI, HANNA-MARI: Psykologiset kulttuurit ja hyvinvointi
Pro gradu -tutkielma, 47 s., 61 liites.
Ohjaaja: Markku Ojanen
Psykologia
Huhtikuu 2007

Tutkielmassa tarkastellaan psykologisten kulttuureiden, erityisesti yksilökeskeisyyden, yhteyttä hyvinvointiin. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeilla vuoden 2006 aikana, jolloin tutkimukseen osallistui yhteensä 1001 vastaajaa, joihin kuului opiskelijoita, varusmiehiä, työntekijöitä sekä vapaaehtoistyöntekijöitä. Kyselylomakkeet sisälsivät sekä kotimaisia että ulkomaisia individualismi-, kollektivismi-, persoonallisuus- ja hyvinvointiasteikoita. Tulokset analysoitiin kvantitatiivisesti tilastollisia menetelmiä¹ käyttäen.

Yksilökeskeisyyden havaittiin olevan pikemminkin negatiivisessa kuin positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Vahvimmat negatiiviset yhteydet havaittiin vetäytyvän, jakamattoman sekä sitoutumattoman elämäntyylin osalta, jotka olivat yhteydessä myös mm. neuroottisuuteen, introversioon, alhaiseen itsetuntoon sekä vähäisempään sosiaalisiin voimavaroihin. Yksilökeskeisyys oli yhteydessä alhaisempaan hyvinvointiin etenkin miehillä.

Neljään psykologiseen kulttuuriin jaotelluista hyvinvoivimpia olivat horisontaaliset allosentrikot ja pahoinvoivimpia vertikaaliset idiosentrikot. Vahvimmin hyvinvointiin oli yhteydessä itsearvostuksen ohella yhteenkuuluvuus. Myös sosiaalisuus, sosiaalinen tuki sekä luottamus ihmissuhteissa lisäsivät hyvinvointia kaikissa psykologisissa kulttuureissa, vaikka ne kuuluivatkin vahvemmin allosentrikköiden kuin idiosentrikköiden vahvuuksiin. Psykologiset kulttuurit olivat yhteydessä eri ryhmien hyvinvointiin eri tavoin, mm. naisilla oli horisontaalinen allosentrismi, miehillä vertikaalinen allosentrismi vahvemmin yhteydessä hyvinvointiin.

Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että vaikka valtioiden tasolla individualismi on yhteydessä hyvinvointiin, yksilötasolla yksilökeskeisyys ei ole. Muuttujat ja niihin yhteydessä olevat tekijät, kuten ekstroversio, itsearvostus sekä erilaiset sosiaalisuuden osa-alueet käyttäytyvät myös eri tasoilla eri tavoin siten, että ne kuuluvat yksilötasolla läheisemmin yhteisöllisten vahvuuksiin. Samojen tekijöiden havaittiin kuitenkin olevan yhteydessä hyvinvointiin.

Tutkimus lisäsi tietämystä suomalaisten yksilökeskeisyydestä, yhteisöllisyydestä sekä eri tekijöiden vaikutuksista hyvinvointiin verrattuna maailmalla tehtyihin laajempiin tutkimuksiin. Tutkimustuloksia voidaan soveltaa käytäntöön kiinnittämällä esimerkiksi kasvatuksessa ja mielenterveystyössä huomiota sosiaalisten siteiden vahvistamiseen ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämiseen esimerkiksi suosimalla ryhmämuotoisia menetelmiä, jotka vahvistavat samalla sekä tervettä itseluottamusta että luottamusta ihmissuhteissa.

Avainsanat: individualismi, idiosentrismi, yksilökeskeisyys, kollektivismi, yhteisöllisyys, persoonallisuus, hyvinvointi.

¹ Faktorianalyysi, t-testi, varianssianalyysi, korrelaatiokerroin, regressioanalyysi, χ^2 -testi

JOHDANTO	1
Individualismi ja kollektivismi	1
Idiosentrismi ja allosentrismi	7
Hyvinvointi	11
Kulttuureiden ja psykologisten kulttuureiden yhteydet hyvinvointiin.....	13
Tutkimusongelmat ja hypoteesit	20
MENETELMÄT	21
Osallistujat ja tutkimuksen kulku.....	21
Mittarit.....	23
TULOKSET	27
Vastaajien yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys.....	27
Psykologisten kulttuureiden yhteydet hyvinvointiin.....	29
Psykologisten kulttuureiden yhteydet erilaisten demografisten ryhmien hyvinvointiin.....	31
Psykologisten kulttuureiden yhteydet persoonallisuuden ulottuvuuksiin	35
Psykologisten kulttuureiden ja eri tekijöiden yhteisvaikutukset hyvinvointiin	37
POHDINTA	39
Yhteenveto tuloksista	39
Tutkimustulosten vertailua hypoteeseihin ja aiempaan tutkimukseen.....	40
Tutkimuksen vahvuuksien ja heikkouksien arviointia	45
Loppuyhteenveto.....	47
KIITOKSET	48
LÄHTEET	49
LIITTEET	56
Liite 1 Yksilökeskeiset asenteet Ojasen Elämäntyyliasteikolla mitattuna	56
Faktorianalyysi Ojasen Elämäntyyliasteikosta.....	56
Ojasen Elämäntyyliasteikosta muodostetut summamuuttujat.....	58
Liite 2 Triandiksen asteikosta muodostetut summamuuttujat	63
Liite 3 Kilpailuhenkisyttä kuvaava summamuuttuja	67
Liite 4 Yhteenkuuluvuussummamuuttuja.....	67
Liite 5 Yksilökeskeisyyttä ja yhteisöllisyyttä kuvaavien muuttujien keskinäiset korrelaatiot.	68
Liite 6 Elämäntyytyväisyyttä kuvaava summamuuttuja.....	69

Liite 7	Yleistä hyvinvointia kuvaava summamuuttuja	69
Liite 8	Onnellisuutta kuvaava summamuuttuja	70
Liite 9	Sosiaalisuutta kuvaava summamuuttuja	71
Liite 10	Sosiaalista tukea kuvaava summamuuttuja	72
Liite 11	Luottamusta ihmissuhteissa kuvaava summamuuttuja	73
Liite 12	Itsearvostusta kuvaava summamuuttuja	74
Liite 13	Viiden suuren persoonallisuuden piirteen faktorianalyysi ja summamuuttujat.....	75
Liite 14	Yhteisöllisyys ja yksilökeskeisyys eri vastaajaryhmissä.....	79
Liite 15	Horisontaaliset ja vertikaaliset asenteet taustamuuttujien mukaan	84
Liite 16	Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten hyvinvoinnin eroja	89
Liite 17	Hyvinvoinnin eroja erilaisissa psykologisissa kulttuureissa.....	90
Liite 18	Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten persoonallisuuden ja asenteiden eroja.....	91
Liite 19	Elämäntyylien yhteyksiä persoonallisuuteen, asenteisiin ja muihin tekijöihin	92
Liite 20	Persoonallisuuden Big Five -piirteiden ja sosiaalisten ulottuvuuksien yhteyksiä hyvinvointiin.....	93
Liite 21	Tyytyväisyys elämään psykologisissa kulttuureissa riippuen sosiaalisen tuen ja sosiaalisuuden määristä	95
Liite 22	Eri psykologisiin kulttuureihin kuuluvien eroja luottamuksessa ihmissuhteissa	101
Liite 23	Hyvinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä	102
Liite 24	Regressioanalyysit: hyvinvoinnin ennustaminen persoonallisuutta, asenteita ja muita tekijöitä kuvaavilla muuttujilla	104
Liite 25	Pahoinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä	110
Liite 26	Regressioanalyysit: Pahoinvoinnin ennustaminen persoonallisuutta, asenteita ja muita tekijöitä kuvaavilla muuttujilla.....	111

JOHDANTO

Geert Hofsteden (1980) jaottelu individualistisiin ja kollektivistisiin kulttuureihin on ollut pohjana monille kulttuureiden välisille tutkimuksille (Uichol, Triandis, Kagitcibasi, Choi & Yoon, 1994). Kulttuureiden välisistä eroista on aihe laajentunut yksilöiden välisiin kulttuureiden sisäisiin eroihin, jotka nytkin ovat tarkastelun aiheena. Yksilöt eivät kuitenkaan elä eristyksissä kulttuuristaan, jonka vaikutus on otettava huomioon (Ratzlaff, Matsumoto, Kouznetsova, Raroque & Ray, 2000; Hornsey & Jetten, 2004).

Individualismi ja kollektivismi

Individualismi–kollektivismi on jatkumo, jonka toisessa päässä korostuvat individualistiset, toisessa kollektivistiset asenteet (Uichol ym., 1994). Se kuvaa yksilön ja yhteisön suhdetta yhteiskunnissa (Hofstede, 2001). Itämaiset kulttuurit sijoittuvat jatkumon kollektivistiseen ja länsimaiset kulttuurit individualistiseen päähän (Uichol ym., 1994). Kaikki itämaisetkaan kulttuurit eivät ole kollektivistisiä (Fiske, 2002), vaikka suurin osa maailman kulttuureista on (Hofstede & Hofstede, 2005; Triandis, 1999). Kaikkein individualistisimmaksi maaksi on todettu USA ja kaikkein kollektivistisimmiksi mm. Hong Kong (Chan, 1994), Etelä-Korea ja Kolumbia (Hofstede 2001; Hofstede & Hofstede, 2005). Jotkut kulttuurit sijoittuvat jatkumon keskivaiheille sisältäen piirteitä sekä kollektivistisistä että individualistisista kulttuureista (Mishra, 1994). Suomi on ollut 53:n joukossa individualismissa sijalla 17 saaden nollasta sataan 72 pistettä USA:n saadessa 91 pistettä (Hofstede, 2001).

Jatkumon yksilö- tai minäkeskeisessä päässä (Ojanen, 1994) minä määrittellään omien uskomusten ja asenteiden perusteella, yhteisökeskeisessä päässä ryhmäkuuluvuuden perusteella (Dubois & Beauvois, 2005). Kollektivismiin kuuluu huolehtia ensin ryhmistä, joihin kuuluu, ja sitten vasta itsestään (Shiraev & Lewy, 2001). Individualistisissa kulttuureissa, joissa korostuu yksilön eriytyminen ja itsenäistyminen (Ojanen, 1994), ovat yksilöiden väliset siteet löyhempiä

(Hofstede & Hofstede, 2005), ja yksilön odotetaan huolehtivan aina ensin itsestään ja omasta perheestään (Shiraev & Lewy, 2001).

Kollektivistisissä kulttuureissa pienin yksikkö on perhe, individualistisissa yksilö (Hofstede, 2001). Individualistisissa kulttuureissa ydinperhe on tärkeä, kollektivistisissä kulttuureissa perhe on laajempi yksikkö (Hofstede & Hofstede, 2005). Perhettä laajempia kokonaisuuksia yhdistäviä merkittäviä yhdistyksiä tai ryhmiä ei kuitenkaan esimerkiksi Kiinassa ole (Ojanen, 1994).

Individualistisissa kulttuureissa keskitytään enemmän tehtävään kuin ryhmään, kollektivistisissä toisin päin (Triandis, Bontempo, Villareal, Asai & Lucca, 1988). Kollektivistisissä kulttuureissa yksilö kuuluu usein harvempiin ryhmiin kuin individualistisissa kulttuureissa, mutta kollektivistisissä kulttuureissa ryhmiin kuulutaan pidempään ja voimakkaammin (Shiraev & Lewy, 2001). Individualistisissa kulttuureissa kuulutaan eri kokosiin ryhmiin, eikä ulkoryhmä ole yhtä selkeä kuin kollektivistisissä kulttuureissa, joissa suhtautuminen ulkoryhmään voi vaikuttaa varsin individualistiselta (Triandis ym., 1988) – torjuva suhtautuminen muita kulttuureita kohtaan voi vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta (Ojanen, 1994).

Individualistisissa kulttuureissa laskelmoidaan sosiaalisten suhteiden tuotto ja liian kalliiksi tulevat suhteet lopetetaan (Triandis, 1996). Yksilöt eivät silti ole sen sosiaalisempia kollektivistisissä ryhmissä – individualistisissa maissa he joutuvat tekemään työtä päästäkseen ryhmiin ja säilyttääkseen asemansa niissä (Triandis ym., 1988). He ajavat kuitenkin omaa etuaan ja sosiaalista käyttäytymistä ohjaavat omat asenteet ja arvioidut positiiviset seuraukset (Triandis, 1996), kun taas kollektivistisissä kulttuureissa normit ohjaavat käyttäytymistä yhtä paljon kuin asenteet, eikä sosiaalisten suhteiden hinnasta huolehdita paljoakaan (Triandis, 2000). Individualismissa korostuu sosiaalinen hyöty (Dubois & Beauvois, 2005), persoonallisuus ja asenteet (Salmela, 2001), kollektivismissa sosiaalinen miellyttävyys (Dubois & Beauvois, 2005), sosiaaliset normit ja roolit (Salmela, 2001).

Individualistisissa kulttuureissa yksilöitä kiinnostaa oma menestys, kollektivistisissä ryhmän menestys (Triandis, 1999). Individualistisissa yhteisöissä yksilöt ovat itsenäisiä ja riippumattomia ryhmistään (Hofstede & Hofstede, 2005; Triandis, 2001b), tekevät omia tavoitteita yhteisön tavoitteiden sijaan (Ojanen, 1994), asettavat omat tavoitteensa aina etusijalle (Triandis, 2001b) ennen yhteisiä tavoitteita (Dubois & Beauvois, 2005), ja heidän toimintaansa voi ennustaa vaihdantateorian avulla (Triandis, 2001b). He ovat myös itseriittoisia ja halukkaita löytämään omia

ratkaisuja elämäänsä (Dubois & Beauvois, 2005), mutta tarvitsevat muita sosiaaliseen vertailuun, käyttäytymisen arviointiin sekä päämäärien saavuttamiseen (Markus & Kitayama, 1991).

Länsimaisen ihmisen elämä pyörii oman minän ympärillä (Ojanen, 1994). Kollektivistisissä kulttuureissa ollaan kiinnostuneempia toisten tarpeista (Schimmack, Radhakrishnan, Oishi, Dzokoto & Ahadi, 2002; Triandis, 1999), ihmissuhteissa ollaan uskollisempia (Triandis, 1999), korostetaan velvollisuuksia (Hofstede & Hofstede, 2005; Schimmack ym., 2002) ja kohtalon hyväksymistä (Schimmack ym., 2002), harmoniaa (Hofstede & Hofstede, 2005; Ojanen, 2004), yhteisymmärrystä (Ojanen, 1994), resurssien jakamista (Hofstede & Hofstede, 2005) sekä riippuvuutta muista (Hofstede & Hofstede, 2005; Ojanen, 1994). Idässä ollaan halukkaampia antamaan tukea muille kuin lännessä, missä ollaan halukkaampia etsimään ja saamaan tukea muilta (Ryan, Guardia, Solky-Butzel, Chirkov & Kim, 2005).

Yksilökeskeisissä kulttuureissa korostetaan omia tarpeita (Schimmack ym., 2002), omia resursseja (Hofstede & Hofstede, 2005), valinnanvapautta (Schimmack ym., 2002), omia mielipiteitä ja tunteita (Lopez, Prosser, Edwards, Magyar-Moe, Neufeld & Rasmussen, 2002), autonomiaa (Ojanen, 2004), täydellisyyden tavoittelua, itsensä toteuttamista (Ojanen, 1994) sekä kykyä vastustaa yleistä mielipidettä (Ojanen, 2004) ja osoittaa omia tunteita, jotka taas yhteisöllisissä kulttuureissa kätketään (Ryan ym., 2005).

Individualistisissa kulttuureissa kommunikoinnin pääpaino on sanoissa, kollektivistisissä kulttuureissa elekielessä (Triandis, 2001a) – kollektivistiset kulttuurit ovat tyypillisesti ns. high-context-kulttuureja, joissa sanotaan paljon rivien välistä ja individualistiset ns. low-context-kulttuureja, joissa kaikki laitetaan paperille (Hofstede, 2001; Hofstede & Hofstede, 2005). Kollektivistisissä kulttuureissa omia mielipiteitä ei pääsääntöisesti ole, vaan ne ovat ennalta määrättyjä ryhmäkuuluvuuden perusteella; jos niitä on, niitä paheksutaan, kun taas individualistisissa kulttuureissa aina samaa mieltä toisten kanssa olevia pidetään heikkoluonteisina ja mielipiteensä ilmaisevia rehellisinä (Hofstede & Hofstede, 2005).

Arveluttavaa ulkoryhmää kohtaan osoitetaan kollektivistisissäkin kulttuureissa negatiivisia tunteita, suuttuminen tapahtuu kuitenkin useimmin muiden kuin itsen puolesta, pääsääntöisesti vihan tunteet peitetään ja muiden puolesta pyydellään anteeksi (Triandis, 2001a). Kollektivistisissä kulttuureissa on tärkeää säilyttää kasvot (Ahuvia, 2002; Hofstede & Hofstede, 2005), kunnia ja maine (Ahuvia, 2002). Kasvot voidaan paitsi menettää, niitä voidaan myös antaa toisille kollektivistisessä kulttuurissa eläville (Hofstede & Hofstede, 2005). Kollektivistiset kulttuurit ovat

ns. häpeäkulttuureja, individualistiset ns. syyllisyyskulttuureja – häpeä on yhteisöllistä, syyllisyys yksilöllistä (Hofstede & Hofstede, 2005).

Ryhmiiin kuulutaan individualistisissa kulttuureissa vapaaehtoisesti (Ahuvia, 2002; Hofstede & Hofstede, 2005; Uchida, Norasakkunkit & Kitayama, 2004) viihtyvyyden ja palkitsevuuden mukaan (Ahuvia, 2002). Sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä (Uchida ym., 2004), ne eivät kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaan niitä täytyy vaalia (Hofstede & Hofstede, 2005). Kollektivisille tyypillisempää on kuuluminen ennalta määrättyihin ryhmiin (Ahuvia, 2002; Hofstede & Hofstede, 2005), eikä siis ole tarvetta tehdä uusia ystävyysuhteita niiden määräytyessä perheen ja olemassa olevien siteiden perusteella (Hofstede & Hofstede, 2005). Yksilökeskeisissä kulttuureissa on monia, usein tilapäisiä ja pinnallisia ihmissuhteita, kun taas kollektivistisissä kulttuureissa ihmissuhteet ovat harvoja, kestäviä ja läheisiä (Salmela, 2001).

Kulttuurit eroavat suhtautumisessa itseen, itsen korostamisessa sekä välttämislähestymiskäyttäytymisessä (Diener ym., 2003): Individualistisissa kulttuureissa on paljon lähestymiskäyttäytymistä, esimerkiksi yritetään tehdä uusia ystäviä, kun taas kollektivistisissä kulttuureissa on enemmän välttämiskäyttäytymistä, esimerkiksi yritetään sen sijaan säilyttää nykyiset ystävyysuhteet (Elliot, Chirkov, Kim & Sheldon, 2001).

Uskonnollinen tai ideologinen kääntyminen on vahvasti individualistinen taipumus (Hofstede, 2001), kun taas uskonnon merkitys on aina suuri yhteisöllisissä kulttuureissa (Ojanen, 1994). Kollektivistiset kulttuurit ovat enemmän ihmis- kuin tehtäväkeskeisiä, individualistiset toisinpäin (Hofstede & Hofstede, 2005). Kollektivisiltä puuttuu kuitenkin universaali yhteisöllisyyden tunne ja altruismi – ketä tahansa ei auteta (Ahuvia, 2002). Individualistisissa kulttuureissa erilaisuus hyväksytään ja näytetään, kollektivistisissä kätketään (Hofstede & Hofstede, 2005). Individualistisissa ryhmissä vastakohtat täydentävät toisiaan, kollektivistisissä arvostetaan ryhmän jäsenten samankaltaisuutta (Dubois & Beauvois, 2005).

Individualistisessa kulttuurissa mukaudutaan huomoinniiin ryhmän paineeseen ja sisäiset arviot vaikuttavat enemmän kuin muiden arviot tilanteesta (Schimmack, Oishi & Diener, 2005). Arvioissa kiinnitetään enemmän huomiota sisäisiin syihin (Dubois & Beauvois, 2005) ja käyttäytymistä selitetään enimmäkseen luonteenpiirteistä johtavana (Norenzayan & Nisbett, 2000), vaikka kiinnitetään huomiota myös esineisiin ja yksityiskohtiin. Kollektivistisissä kulttuureissa kiinnitetään huomiota enemmän kontekstiin ja sosiaalisiin tekijöihin (Nisbett & Masuda, 2003), ja otetaan tilannetekijöitä enemmän huomioon (Norenzayan & Nisbett, 2000). Idässä ajattelu on dialektista,

lännessä vakaampaa (Triandis, 1999); individualistinen ajattelu on analyttistä, kollektivistinen holistista (Nisbett, Peng, Choi & Norenzayan, 2001; Nisbett & Miyamoto, 2005). Länsimailla kaikki voidaan purkaa osiin, ja ollaan kiinnostuneita osien välisten suhteiden tarkastelusta, idässä osia pyritään yhdistelemään yhä suuremmiksi kokonaisuuksiksi (Ojanen, 1994). Yksilökeskeisissä kulttuureissa halutaan muuttaa maailmaa (Salmela, 2001) ja hallita luontoa (Ojanen, 1994), yhteisöllisissä kulttuureissa halutaan sopeutua (Salmela, 2001) ja kuulua siihen erottautumattomasti (Ojanen, 1994).

Idässä luotetaan intuitioon, lännessä käytetään enemmän formaalista järkeilyä (Norenzayan, Smith, Kim & Nisbett, 2002). Kulttuurit eroavat paitsi tehtävä- ja kontekstikeskeisyydessä (Sanchez-Burks, Nisbett & Ybarra, 2000), myös suhteessa muutokseen (Ji, Nisbett & Su, 2001), itseensä, muihin sekä itsen ja muiden väliseen riippuvuuteen (Markus & Kitayama, 1991). Idässä riippuvuus nähdään positiivisena asiana, lännessä negatiivisena (Ojanen, 1994; Triandis, 1999). Autonomian sijaan idässä korostetaan isänmaallisuutta (Hofstede & Hofstede, 2005), vapauksien, saavutusten ja oikeuksien sijaan vastuuta, solidaarisuutta ja ryhmän tavoitteita (Salmela, 2001), kun taas länsimainen ihminen haluaa irrottautua yhteisöstä, olla vapaa ja riippumaton läheisistä ihmisistä, jotka rajoittavat häntä (Ojanen, 1994).

Kollektivistisissä kulttuureissa sanaa minä (Triandis, 2001a), kuten ei myöskään sanaa ei, eikä sanaa persoonallisuus (Hofstede & Hofstede, 2005), käytetä kuten individualistisissa (Triandis, 2001a). Sana ihminen (man, ren) sisältää kiinan kielessä sekä yksilölle läheisen että laajemman kulttuurisen ympäristön, joka tekee yksilön olemassaolon merkitykselliseksi (Hofstede, 2001). Idässä korostuu monta minää, lännessä minä on eri tilanteissa ja ympäristöissä pysyvämpi (Suh, 2002). Kulttuurista riippumatta minä on sosiaalinen tuote ja prosessi (Heine, Lehman, Markus & Kitayama, 1999). Kollektivistisissä kulttuureissa muiden egoja ei pönkitetä kehuilla kuten individualistisissa (Triandis, 2001a), sanojen sijaan on enemmän hiljaisuutta (Hofstede & Hofstede, 2005; Triandis, 2001a) ja konkreettisia ilmaisuja käytetään enemmän kuin verbejä (Triandis, 2001a).

Nisbett ja Masuda (2000) esittävät, että individualismi ja kollektivismi ovat lähtöisin erilaisista elinkeinoista, joiden mentaliteettien he arvioivat saattavan jatkua nyky-yhteiskunnissa: Kiinassa elinkeinona oli yhteistyötä edellyttävä maanviljely paljon aiemmin kuin se levisi Eurooppaan, kun taas Kreikassa elinkeinoina olivat eläinten kasvatusta, kalastusta ja kaupankäyntiä, jotka edellyttivät enemmän kiinnostusta saaliiseen ja siihen liittyviin omiin tavoitteisiin. Erot näkyvät Triandiksen (2001a) mukaan myös harrastuksissa: kollektivistisissä kulttuureissa harrastetaan enemmän

ryhmissä, individualistisissa kulttuureissa korostuvat yksilölajit. Individualistisissa kulttuureissa on enemmän kissoja, kollektivistisissa koiria (Hofstede & Hofstede, 2005). Esimerkiksi Kiinassa ei kuitenkaan kotieläimillä ole mitään merkitystä, kaikki koirat ovat enemmän tai vähemmän sekarotuisia ja koira syödään siinä missä muutakin lihaa (Ojanen, 1994). Ammatteja ei kuitenkaan voida jaotella individualistisiin ja kollektivistisiin (Hofstede, 2001; Hofstede & Hofstede, 2005), vaikkakin korkeampi asema lisää individualistisia taipumuksia (Triandis, 2000).

On mahdollista havaita eri asteista kollektivistista ja individualistista asennoitumista yksilöiden välillä niin kollektivistisissa kuin individualistisissakin kulttuureissa (Mishra, 1994). Kulttuuri ja muutokset sen individualistisuuden asteessa eivät vaikuta kaikkiin yksilöihin samalla tavalla (Roberts & Helson, 1997). Individualistisuuden asteeseen voi vaikuttaa kulttuurin lisäksi esimerkiksi ikä, koulutustaso, asuinpaikka (Mishra, 1994), sukupuoli (Ayyash-Abdo, 2001) sekä sosiaalinen asema (Triandis & Singelis, 1998). On mahdollista omata samanaikaisesti sekä kollektivistisiä että individualistisia arvoja: esimerkiksi henkilökohtaisen onnellisuuden, taloudellisen voiton ja hyödyn lisäksi voi arvostaa uskontoa, kestäviä ihmissuhteita sekä altruismia (Mishra, 1994). Jotkut ihmiset saavat samanaikaisesti korkeita arvoja ja jotkut vastaavasti matalia arvoja sekä individualistisia että kollektivistisiä taipumuksia mittaavilla asteikoilla (Ayyash-Abdo, 2001), nämä ovat toisistaan riippumattomia ulottuvuuksia, molempia voi olla enemmän tai vähemmän (Triandis & Gelfand, 1998) ja osa-alueet voivat myös korreloida keskenään (Ghorbani, Bing, Watson, Davison & LeBreton, 2003), tai olla korreloimatta negatiivisesti toistensa kanssa (Schimmack ym., 2005).

Jokaisella on sekä individualistisia että kollektivistisiä asenteita: individualistisissa kulttuureissa on yksilöitä, joilla on enemmän yhteisöllisiä asenteita ja kollektivistisissa kulttuureissakin on yksilökeskeisempiä yksilöitä (Triandis, 1994). Lisäksi voi olla esimerkiksi työssään individualistinen ja vapaa-ajalla kollektivistinen (Fiske, 2002). Yksilö tai ryhmä osoittautuu kuitenkin harvemmin olevan samanaikaisesti tehtävä- ja ihmiskeskeinen (Sanhez-Burks, Nisbett & Ybarra, 2000).

Individualismissa ja kollektivismisissä on molemmissa kaksi muotoa: vertikaalinen ja horisontaalinen (Triandis, 1999). Jaottelu vastaa Hofsteden (2001) mukaan hänen jaotteluansa suuren ja pienen valtasuhteen kulttuureista, kun taas Schimmackin ym. (2005) mukaan Hofsteden jaottelu sopii paremmin vertikaaliseen individualismiin, jossa korostuu kilpailu, valta (Triandis, 1995; Triandis, 2001b) ja asema (Schimmack ym., 2005). Horisontaalisessa individualismissa taas korostuu yksilöiden riippumattomuus ja yksilöllisyys (Triandis, 1995; Triandis, 2001b) sekä

valinnanvapaus (Schimmack ym., 2005), vertikaalisessa kollektivismissa velvollisuudet ja uhraukset (Triandis, 1995; Triandis, 2001b) sekä uskonnolliset, konservatiiviset ja perinteiset arvot (Schimmack ym., 2005). Horisontaalisessa kollektivismissa korostuvat hyvät ihmissuhteet (Triandis, 1995; Triandis, 2001b). Ojanen (2006) lisää yhteiselämän muotoihin viidennen muodon: anarkistisen individualismin, jota kannattavat haluavat olla yksin muista välittämättä, tai sitten vastustaa kaikkea.

Itsenäisyys, saavuttaminen, hedonismi, kilpailu ja riippumattomuus ovat tekijöitä, jotka muuttavat merkitystään kahdenlaisissa kulttuureissa (Triandis ym. 1988), joista horisontaalisissa kulttuureissa korostuu tasa-arvo ja vertikaalisissa hierarkia (Triandis & Gelfand, 1998). Edellisissä korostetaan ihmisten samanlaisuutta, jälkimmäisissä erilaisuutta (Triandis, 1999). Hyvät ihmissuhteet ovat horisontaalisessa kollektivismissa tasa-arvoisia, kun taas vertikaalisessa kollektivismissa arvostetaan hyviä suhteita korkeammassa arvossa oleviin, esimerkiksi vanhempiin, ja uhraudutaan muiden vuoksi (Schimmack ym., 2005).

Yksilöllisyyttä korostavia yksilöitä on kahdenlaisia: niitä, jotka kilpailevat muiden kustannuksella ja niitä, jotka välittävät muiden tunteista (Ryckman, Libby, van den Borne, Gold & Lindner, 1997). Ongelmaksi muodostuvat ääripään kollektivismi, jossa yksilöstä tulee muiden manipuloitava väline, joka ei saavuta omia tavoitteitaan, sekä ääripään individualismi, joka tekee yksilöstä erakon ja egosentrisen narsistin (Triandis, 2001a).

Idiosentrismi ja allosentrismi

Usein halutaan erottaa individualismin yksilö- ja kulttuuritasot. Valtioidenkin sisällä on alakulttuureita, ja laajat kulttuureiden vaikutukset, kuten länsimaistuminen ja individualismi ylittävät valtioiden rajat, siksi pelkällä valtioiden vertailulla kulttuurisia vaikutuksia aliarvioidaan (Diener & Lucas, 2000). Yksilötasolla ollaan kiinnostuneempia yksilöiden asenteista, uskomuksista ja arvoista erotuksena kulttuuritason tutkimuksiin, joissa kiinnostus on kansantaloudellisempaa (Triandis, 2000). Hofsteden (2001) mukaan individualismi–kollektivismi ei ole psykologinen, vaan antropologinen jatkumo, joka viittaa yhteiskuntiin, ei yksilöihin. Triandis, Leung, Villareal ja Clark (1985) ovat esittäneet idiosentrismi–allosentrismi-jaottelua yksilötason vaihtelulle individualismi–

kollektivismi-jatkumolla, jolloin suurin osa kollektivistisista kulttuureista tulevista olisi allosentrisiä ja suurin osa individualistisista kulttuureista tulevista olisi idiosentrisiä. Triandis ja Singelis (1998) käyttävät idiosentrismistä ja allosentrismistä termejä subjektiivinen individualismi ja kollektivismi, koska ne heijastavat kulttuurin, demografisten ja kokemuksellisten tekijöiden vaikutusta yksilöön. Allosentrismi ja idiosentrismi -käsitteitä tulisi kuitenkin käyttää erottamaan yksilötason tutkimukset kulttuuritason tutkimuksista (Triandis, Chan, Bhawuk, Iwao & Sinha, 1995), koska samat muuttajat voivat käyttäytyä eri tavoin eri tasoilla (Triandis, 2000). Hofstede (2001) huomauttaa, että Triandiksen erottelu on tarpeellinen, mutta liian vähän käytetty. Schimmackin ym. (2005) mukaan käsitteet luotiin havainnollistamaan kulttuurin vaikutusta yksilöiden käyttäytymiseen, ajatuksiin ja tunteisiin, ja jos individualismi olisi syynä valtioiden hyvinvointiin, tulisi myös idiosentrismin ennustaa yksilöiden hyvinvointia valtioiden sisällä.

Idiosentrismillä ja allosentrismillä tarkoitetaan individualismia ja kollektivismia muistuttavia persoonallisuuden piirteitä (Triandis, 2000). Persoonallisuus ja yksilöllinen kulttuuri eivät kuitenkaan tarkoita samaa: yksilöllinenkin kulttuuri opitaan ja se vaikuttaa persoonallisuuteen – jokaisella on oma psykologinen kulttuurinsa, joka voi olla yhteensopiva laajemman ekologisen tai sosiaalisen kulttuurin kanssa, jossa asuu, tai erottua siitä (Ratzlaff ym., 2000). Triandiksen ja Singeloksen (1998) mukaan ensimmäisen arvion yksilön individualistisuudesta voi tehdä kulttuurin mukaan, jonka jälkeen voi sen suhteuttaa demografisten tekijöiden ja elämäkokemuksen kanssa.

Triandiksen (2001b) mukaan individualismi–kollektivismi ei ole yksilötasolla yksisuuntainen jatkumo vaan eri tekijät, kuten kilpailu, emotionaalinen välimatka ryhmiin, riippumattomuus sekä hedonismi heijastavat individualismia. Kollektivismia taas heijastavat riippuvuus, perheen yhtenäisyys ja seurallisuus (Triandis & Gelfand, 1998). Myös maailmanlaajuinen jaottelu on Triandiksen ym. (1988) mukaan epätarkka ja voidaan nähdä monisuuntaisena riippuen katsantokulmasta. Hofsteden (2001) mukaan yksilöillä voi olla samanaikaisesti idiosentrisiä ja allosentrisiä persoonallisuuden piirteitä, tai olla olematta paljoa kumpaakaan (Hofstede & Hofstede, 2005), mutta kulttuurit eivät voi olla samanaikaisesti individualistisia ja kollektivistisia, vaan jatkumo on valtioiden tasolla yksisuuntainen (Hofstede, 2001; Hofstede & Hofstede, 2005). Hofsteden (2001) mukaan power distance on kulttuuritason käsite, mutta vertikaalinen ja horisontaalinen -käsitteitä voidaan käyttää yksilötasolla. Triandis (1996) esittää, että kulttuurillisten syndroomien tutkimuksesta, jota voidaan käyttää sekä kuvaamaan kulttuureja että kulttuurista poikkeavia yksilöitä, täydentäen toisiaan, voi tulla universaalia psykologiaa, jonka parametreina

käytetään ko. syndroomia, jotka järjestäytyvät teemoittain koostuen jäsentensä yhteisistä asenteista, arvoista, uskomuksista, normeista sekä itsekäsityksistä.

Idiosentrikot ja allosentrikot eroavat käsityksissään itsestään ja muista (Carpenter & Radhakrishnan, 2000). Allosentrikoilla on toisista riippuvainen minäkäsitys, idiosentrikoilla riippumaton (Markus & Kitayama, 1991). Allosentrikot näkevät itsensä ryhmästä käsin, ovat mielellään toisten kanssa, ovat riippuvaisia muista ja kuuntelevat näiden mielipidettä tehdessään päätöstä (Sinha & Verma, 1994). He ovat yhteistyökykyisiä, rehellisiä, tasa-arvoa korostavia (Triandis, Leung, Villareal & Clack, 1985), ihmiskeskeisiä, kokonaisvaltaisia, yhteisöllisiä, lakia kunnioittavia, kontekstikeskeisiä, suhteita omaavia ja solmivia (Markus & Kitayama, 1991). Idiosentrikot puolestaan korostavat mukavaa elämää, kilpailua, nautintoja ja huomatuksi tulemistä (Triandis, Leung, Villareal & Clack, 1985), ovat yksilökeskeisiä, egosentrisiä, erillisiä, autonomisia sekä omavaraisia (Markus & Kitayama, 1991).

Allosentrismi on yhteydessä sosiaalisen tuen määrään ja laatuun sekä vähäiseen vieraantumiseen kun taas idiosentrismi on yhteydessä saavutusten korostamiseen ja yksinäisyyteen (Triandis, Bontempo, Villareal, Asai & Lucca, 1988). Idiosentrikoilla on silti enemmän kavereita kuin allosentrikoilla, jotka tuntevat ystävyysuhteissaan enemmän läheisyyttä ja ovat uskollisempia (Triandis, 2000). Allosentrikoille on erotuksena idiosentrikoista tärkeämpää tulla toimeen kuin päästä eteenpäin (Triandis, 2001b), kun taas idiosentrikot kulkevat lujempaa kohti päämääräänsä (Hofstede & Hofstede, 2005).

Idiosentrikkojen on havaittu näkevän minän muuttumattomana ja ympäristön muuttavana, kun taas allosentrikot näkevät ympäristön vakaana ja minän muuttavana, sopeutuvana ympäristöön (Triandis, 2001b). Lisäksi idiosentrikot korostavat itseään ja sitä, että ovat monessa suhteessa parempia kuin muut, kun taas allosentrikot ovat varsin vaatimattomia verratessaan itseään muihin (Triandis, 2001a). Vertikaalisesti yksilökeskeiset haluavat olla parhaita, horisontaalisesti yksilökeskeiset haluavat tehdä asiat omin tavoin, kun taas horisontaalisesti yhteisölliset haluavat kuulua joukkoon ja vertikaalisesti yhteisölliset ovat valmiita taistelemaan ryhmänsä puolesta (Triandis & Gelfand, 1998; Triandis, 2001b).

Idiosentrisyyttä lisääviä tekijöitä ovat mm. nuoruus (Triandis ja Singelis, 1998), koulutus (Triandis, 2001a), matkustus- (Triandis ja Singelis, 1998) ja asumiskokemus erilaisissa kulttuureissa (Triandis, 2001a), kokemus yksin matkustamisesta sekä -asumisesta, yksin tehtävä työ, taipumus tehdä asioita omin tavoin, yksityisyyden arvostus sekä mahdollisuus tehdä työssään

omia päätöksiä jättäen muiden tarpeita ja näkökulmia huomioimatta (Triandis ja Singelis, 1998). Kaupungissa asuminen lisää idiosentrisyyttä Triandiksen (2001a) mukaan, koska kaupungissa on enemmän vaihtoehtoja valita malleja erilaista ryhmistä kuin maalla.

Alloentrismia ennustaa perheen mukaisten tavoitteiden valitseminen omien sijaan, itsensä tunteminen läheiseksi ryhmän kanssa, pienellä paikkakunnalla asuminen, vanhempien ja isovanhempien perinteiden kunnioittaminen, taloudellinen riippuvuus, perinteinen kasvatusta, kasvaminen suuressa perheessä (Triandis & Singelis, 1998), jossa on ollut ankara kuri (Triandis, 2001a), työ, jossa on otettava huomioon muita, muiden läsnäolon kaipaaminen pitääkseen hauskaa jne (Triandis & Singelis, 1998). Yhteisöllisyys ei Ojasen (1994) mukaan liity vain maaseutuun, vaan myös suurkaupungeista voi löytyä pieniä yhteisöllisyyden ehdot täyttäviä yhteisöjä. Alloentrisyyttä lisääkin kuuluminen johonkin suureen, esimerkiksi uskonnolliseen, ryhmään (Triandis, 2001a).

Naiset osoittautuvat usein miehiä alloentrisimmiksi (Morry, 2005). Triandis ym. (1995) saivat sukupuolieroista vain suuntaa antavan tuloksen, ja esittävät, että ne ovat suurempia kollektivistisissä kulttuureissa. Mishra (1994) esittää, että kollektivistiset taipumukset vaihtelevat iän mukaan mutta individualistisia taipumuksia on nuorilla ja vanhoilla yhtä paljon. Triandiksen (2001a) mukaan kaikissa yhteiskunnissa vanhemmilla ihmisillä on enemmän alloentrisia taipumuksia kuin nuorilla, lisäksi alempi sosiaalinen asema lisää mukautuvuutta, koska näistä ryhmistä tulevilla on vähemmän vaihtoehtoja, kun taas johtoasemissa toimivilla on paljon vaihtoehtoja ja siksi enemmän idiosentrisyyttä.

Alloentrismi ja idiosentrismi ovat taipumuksia, joita jokaisella on vaihtelevasti tilanteiden mukaan (Triandis ym., 1995). Alloentrismi lisääntyy esimerkiksi sodassa ja tilanteissa, joissa menestyminen vaatii yhteistyötä (Triandis, 2001a). Alloentrismi ja idiosentrismi voivat myös ilmetä eri tavoin erilaisissa kulttuureissa (Triandis ym., 1988) ja saada erityisiä muotoja (Triandis, 1999). Yksilön on mahdollista olla myös jonkin aikaa päivästä joissakin tilanteissa individualistinen, kollektivistinen, vertikaalinen tai horisontaalinen sekä esimerkiksi tilanteista riippumatta osan ajasta vertikaalisesti kollektivistinen, vertikaalisesti individualistinen, horisontaalisesti kollektivistinen sekä horisontaalisesti individualistinen (Triandis, 1996). Yhdysvalloissa noin 60 % väestöstä on ollut yksilökeskeisiä ja 18 % yhteisöllisiä sekä loput siltä väliltä, kun taas Hong Kongissa luvut ovat olleet toisin päin (Chan, 1994), ja hekin ovat olleet jopa 45 % ajastaan individualistisia (Triandis, 1999). Vaikka individualismi lisääntyy globalisaation myötä, samanaikaisesti voi olla myös moderni ja kollektivistinen (Triandis, 2001a). Kaikilla

ihmisillä on mahdollisuus aktivoida neljä erilaista kognitiota (Triandis, 1999). Allosenttrinen ja idiosenttrinen käyttäytyminen riippuu kuitenkin enemmän tilanteesta kuin esimerkiksi persoonallisuudesta (Triandis, 2001a). Idiosentrikot aktivoivat allosentriset mekanismit, jos he ovat vaarassa, kun taas yksinäisyys aktivoi idiosentrisen mielen, harmoniaa painottava tilanne synnyttää horisontaalisia, kilpailutilanteet vertikaalisia suhteita (Triandis, 1999).

Hyvinvointi

Hyvinvointi on länsimainen käsite (Triandis, 1999), joka muuttuu ajan ja paikan mukana (Ng, Ho, Wong & Smith, 2003), mutta varsin pysyvä ominaisuus (Diener ym., 2003; Ojanen, 2001a), kuten persoonallisuus (Diener ym., 2003), joka vaikuttaa myös siihen (Diener ym., 2003; Schimmack ym., 2002). Se tarkoittaa paljon muutakin kuin pahan olon (Ratzlaff ym., 2000) tai sairauden puuttumista (Ojanen, 2001c); usein se rinnastetaan onnellisuuteen (Ratzlaff ym., 2000). Siihen liittyy tyytyväisyys elämän eri osa-alueilla, positiivinen mieliala, tavoitteiden saavuttaminen (Diener, Oishi & Lucas, 2003) sekä positiiviset tunteet (Ng ym., 2003; Diener, Sapyta & Suh, 2002). Se syntyy fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin yhteistuloksena (Ojanen, 2001c).

Synonyymeina toisilleen käytetään usein termejä hyvinvointi, subjektiivinen hyvinvointi, onnellisuus, elämäntyytyväisyys (Lever, Pinol & Uralde, 2005), elämänlaatu (Ojanen, 2001c) ja ilo (Ojanen, 1994). Subjektiivinen hyvinvointi on asenne (Frey & Stutzer, 2002), joka pitää sisällään sekä kognitiivisen että affektiivisen puolen (Diener, Lucas & Oishi, 2002; Frey & Stutzer, 2002; Schimmack ym., 2002). Se on laaja käsite, joka kattaa positiiviset tunteet, huonotuulisuuden vähäisyyden sekä korkean elämäntyytyväisyyden (Diener, Lucas & Oishi, 2002). Se on tulosta hallinnan ja edistymisen tunteesta, temperamentista, meneillään olevista kiinnostavista ja miellyttävistä tehtävistä sekä positiivisista sosiaalisista suhteista (Diener, Sapyta & Suh, 2002). Onnellisuudella voidaan tarkoittaa myös nautintoa ja kärsimyksen puuttumista, ennen vanhaan siihen liitettiin myös moraalisesti hyvä elämä (Crisp, 1998). Voimakkaita mielihyvän ja ilon kokemuksia voi olla myös onnettomilla ja vastaavasti voimakkaat mielihyvän ja ilon kokemukset voivat puuttua niiltä, joilla onnellisuuden keskiarvo on korkeampi (Ojanen, 2001a). Subjektiivinen hyvinvointi voidaan nähdä jatkumona, joka vaihtelee masennuksesta iloon (Diener, 2000), positiivisten arvioiden määränä, kun arvioidaan elämää ja sen laatua kokonaisuudessaan

(Veenhoven, 2000), tai yhteenlaskettuna tuloksena arvioivista reaktioista erilaisiin maailman ärsykkeisiin (Diener & Lucas, 2000).

Subjektiiivisen hyvinvoinnin lisäksi voidaan hyvinvoinnin nähdä kattavan muitakin osa-alueita, kuten objektiivisen hyvinvoinnin, jolla tarkoitetaan muiden arvioimaa elämän laadukkuutta (Ojanen, 2001c) – onnellisuus näkyy ulospäin (Ojanen, 2001a; 2001d). Subjektiiivisessa hyvinvoinnissa olennaista on tyytyväisyys elämään, elämän mielekkyys ja koettu terveys, objektiivisessa hyvinvoinnissa turvallinen elinympäristö ja riittävä toimeentulo (Ojanen, 2004) sekä vapaus ja rauha (Veenhoven, 2000). Muiden arvioimana onnellisuus on usein samaa luokkaa kuin itsearvioitunakin (Ojanen, 2001a). Subjektiiivisesti ajatellen onnellisuus on mielentila ja arvio siitä, miten paljon pitää elämästään, objektiivisesti ajatellaan olosuhteita (Veenhoven, 2000). Olosuhteet vaikuttavat hyvinvointiin, mutta olosuhteita enemmän hyvinvointiin vaikuttaa kuitenkin se, miten ihmiset kokevat maailman (Diener, Lucas & Oishi, 2002). Onnellisuus ja ilo ovat paitsi näkyviä, tiedostettuja (Ojanen, 1994).

Suurin osa ihmisistä on onnellisia (Carr, 2004; Ojanen, 2001a) suurimman osan ajasta (Taylor & Brown, 1988). Hyvinvointia kuvaavat jakaumat ovat selkeästi vinoja positiiviseen suuntaan (Ojanen, Nyman & Halme, 2001; Ojanen, 2001a). Nuorina ja vanhoina ollaan onnellisempia kuin keski-iässä (Tuominen, 1996), illalla ollaan onnellisempia kuin aamulla (Layard, 2005). Naiset ovat kaikissa elämänvaiheissa onnellisempia kuin miehet (Tuominen, 1996). Ojanen (2001c) esittää, että sekä tyytyväisyys itseän että masennus ovat korkeimmillaan keski-iässä, ja että myönteiset tunnetilat lisääntyvät iän mukana, mutta onnellisuudessa ei ole ollut ikä- eikä sukupuolieroja. Onnellisuuden laatu kuitenkin muuttuu iän myötä (Frey & Stutzer, 2002) mm. siten, että vanhetessa tyytyväisyys lisääntyy, kun taas nuorilla onnellisuus ja tyytyväisyys tarkoittavat suunnilleen samaa (Ojanen, 2001a). Onnellisuuden ja tyytyväisyyden välille voidaan tehdä myös käsitteellinen erottelu siten, että edellinen on emotionaalinen, jälkimmäinen kognitiivinen arvio (Salmela, 2001).

Aidosti onnellisia yksilöitä on Csikszentmihalyin (1990) mukaan todella harvassa. Puhutaan myös onnellisuusmuurista: ihmiset haluavat pitää hyvinvointinsa omana asianaan, eivätkä aina jaa kokemustaan sellaisenaan ulkopuolisille (Tuominen, 1996; Perttula, 2001). Ihmiset vastaavat usein kohteliaasti voivansa hyvin, minkä taakse tutkijan pitäisi päästä (Ojanen, 2001a). Onnellisuutta ei voi valita (Perttula, 2001), eikä taikoa itselleen (Ojanen, 1994) – ketään ei voi käskää onnelliseksi (Ojanen, 2005), vaikka onnen voi löytää tekemällä asioita sen eteen (Ojanen, 1994). Onnesta saatetaan myös luopua, jotta saavutettaisiin muita kulttuurille ominaisia tavoitteita (Diener ym. 2003).

Hyvinvointi ei ole pelkkää hauskanpitoa, siihen kuuluu myös elämän tärkeitä asioita (Diener, Sapyta & Suh, 2002). Asiat, joita pidetään tärkeinä, eivät kuitenkaan aina tee onnelliseksi (Lee, Park, Uhlemann & Patsula, 1999). Onnellisuus kuvaa ihmisiä, jotka suhtautuvat myönteisesti elämään, ovat optimistisia ja yleensä hyvällä tuulella (Ojanen, 1994). Onnelliseksi voivat tehdä arjen pienet asiat tai suuret saavutukset (Salmela, 2001). Etenkin länsimaissa voidaan olla samanaikaisesti tyytyväisiä ja tyytymättömiä, koska halutaan aina vaan parempaa (Ojanen ym., 2001).

Hyvinvoinnin tarve-, tavoite- ja prosessiteorioiden lisäksi onnellisuus voidaan nähdä synnynnäisenä, persoonallisuudesta riippuvaisena, jolloin olosuhteilla on vähemmän merkitystä hyvinvoinnille (Diener, Lucas & Oishi, 2002) kuin esimerkiksi ekstroversiolla, neuroottisuudella tai itseluottamuksella (Frey & Stutzer, 2002). Onnellisuuden tai ilon perusta on Ojaseen (1994) mukaan sisäisessä kokemuksessa, eikä mikään ulkonainen takaa ihmisen onnellisuutta. Onnellisuutta lisääkin eudaimonisen näkemyksen mukaan todellisen itsensä löytäminen ja toteuttaminen (Frey & Stutzer, 2002).

Kulttuureiden ja psykologisten kulttuureiden yhteydet hyvinvointiin

Individualistit ovat kiinnostuneita omista tunteuksistaan ja hyvinvoinninkin tutkimus on lisääntynyt maailmanlaajuisesti lisääntyvän individualismin seurauksena (Diener, Lucas & Oishi, 2002). Individualismi on joissakin kulttuureissa hyvinvoinnin lähde, toisissa se nähdään vieraannuttavana (Hofstede, 2001). Onnellisuus ja hyvinvointi voidaan myös eri kulttuureissa ymmärtää ja kokea eri tavoin (Lu & Gilmour, 2004; Ng ym., 2003; Tiberius, 2004). Individualistiset yksilöt ja kulttuurit kenties arvostavat ja korostavat onnellisuutta (Kim, Kasser & Lee, 2003) ja yksilön onnea enemmän kuin kollektivistiset (Ojanen, 2001a), jotka painottavat ryhmän hyvinvointia (Reykowski, 1994).

Individualistisissa kulttuureissa on enemmän aktiivista oman onnen etsintää kuin kollektivistisissä kulttuureissa, joissa ollaan motivoituneempia etsimään onnellisuuden yhteisöllisempiä muotoja (Uchida ym., 2004). Individualistisissa kulttuureissa korostetaan lisäksi

positiivista ajattelua ja askelten ottamista eteenpäin, kollektivistisissä onnettomuuksien minimointia ja paikallaan pysymistä (Diener & Lucas, 2000).

Tyytyväisyysarvoihin vaikuttavat oletukset siitä, kuinka tyytyväisiä ihmisten odotetaan olevan (Diener & Lucas, 2000). Minäkeskeisessä kulttuurissa korostuu ajatus, että jokaisen pitäisi olla onnellinen (Ojanen, 2001b; Perttula, 2001) ja hyvinvointi nähdään usein yksipuolisesti subjektiivisena hyvinvointina (Ojanen, 2001c). Minäkäsitys (riippuva vs. riippumaton) muokkaa ajatuksia ja tunteita hyvinvoinnista ja siitä, miten sitä tavoitellaan (Lu & Gilmour, 2004). Individualistien tyytyväisyyden arvioinnissa korostuvat sisäiset tunteet, kollektivistien ulkoiset normit (Suh, Diener, Oishi & Triandis, 1998). Verrattuna USA:laisiin korealaiset ovat kaiken kaikkiaan tyytymättömämpiä sekä tyytymättömämpiä perheeseen, itseän, ystäviin ja ympäristöön, vaikka USA:laisten tyytyväisyydessä korostuu tyytyväisyys itseän (Park & Huebner, 2005).

Joissakin tutkimuksissa on individualismin katsottu olevan vahvemmassa yhteydessä koettuun hyvinvointiin, toisissa taas kollektivismiin (Ratzlaff ym., 2000). Fiske (2002) esittää, että suurimmassa osassa tutkimuksia ei kumpikaan ole ollut yhteydessä korkeaan elämäntyytyväisyyteen, vaan pikemminkin yhteyksiä on löydetty depression kanssa. Ojane ym. (2001) mukaan länsimaisessa kulttuurissa elää suuressa sovussa suuri optimismi ja rajua masennus.

Vaikka elämäntyytyväisyyttä on kaikissa kulttuureissa (Triandis, 2001a), on hyvinvointi ollut pysyvästi eri asteista eri valtioissa (Diener ym., 2003). Se on ollut korkeampaa individualistisissa kuin kollektivistisissä kulttuureissa (Ahuvia, 2002; Arrindell, Hatzichristou, Wensink, Rosenberg, Twillert, Stedema & Meijer, 1997; Carr, 2004; Kim, Kasser & Lee, 2003; Triandis, 2001a). Tähän on vaikuttanut valtioiden erilainen taloudellinen tilanne (Arrindell ym., 1997; Diener ym., 2003; Frey & Stutzer, 2002). Valtioiden tasolla individualismi korreloi suuresti vaurauteen ja kehitystasoon (Schimmack ym., 2005), ja kollektivismia taas on ollut enemmän köyhemmissä maissa (Hofstede & Hofstede, 2005). Myös hyvinvointi on ollut kaikissa maissa yhteydessä keskimääräistä suurempaan tulotasoon (Ojanen ym., 2001). Kun länsimaat ovat rikastuneet, eivät ko. maissa asuvat ihmiset ole tulleet kuitenkaan onnellisemmiksi (Layard, 2005). Niin valtioiden kuin yksilöidenkin tasolla erot onnellisuudessa ja elämäntyytyväisyydessä nähdään matalimmilla tulotasoilla (Diener ym., 2003); tulotason ja hyvinvoinnin suhde on pienempi taloudellisesti hyvin toimeentulevilla (Ahuvia, 2002; Diener ym., 2003). Kansantulon lisääntyminen esimerkiksi USA:ssa ei johda hyvinvoinnin lisääntymiseen kansallisella tasolla (Carr, 2004). Köyhyys ja vapauksien puuttuminen alentavat kuitenkin väestön keskimääräistä hyvinvointia (Ojanen ym., 2001), ja perustoimeentulo on onnellisuuden perusedellytys (Hirvonen & Mangelaja, 2005).

Onnellisuus lisääntyy perustarpeiden tyydytyksen jälkeenkin lisääntyvän vaurauden lisätessä mahdollisuuksia harrastamiselle, matkailulle ja koulutukselle (Ojanen, 2001a). Yksilöiden väliset erot onnellisuudessa ovat kuitenkin pieniä sen jälkeen kun perustarpeet on saavutettu (Ahuvia, 2002). Myöskään länsimaiden ja ns. kehitysmaiden välillä ei Ojasen (2001a) mukaan ole ollut suuria onnellisuuseroja.

Kansainvälisessä vertailussa (Diener, Scollon, Oishi, Dzokoto & Suh, 2000) on onnellisimmaksi maaksi todettu Kolumbia ja onnettomimmaksi Kiina, ja positiivisuus oli vahvemmassa yhteydessä onnellisuuteen kuin objektiiviset arviot. Vähiten sekä hyvinvointia että individualismia on ollut maissa, joissa on ollut eniten kansalaisyhteisöjen rikkomista (Arrindell ym., 1997). Myös valtioiden suhteet kansalaisiin ja sosiaalinen tasa-arvo ovat olleet yhteydessä hyvinvointiin (Carr, 2004). Hyvinvointi voi olla suurempaa rikkaammassa valtioissa myös siksi, että niissä on enemmän ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa (Diener, Lucas & Oishi, 2002; Frey & Stutzer, 2002), kun taas yhteisöllisissä kulttuureissa erot sosiaalisessa asemassa ovat suuria (Ojanen, 1994). Muut tekijät ovat Freyn ja Stutzerin (2002) mukaan taloustekijöitä tärkeämpiä hyvinvoinnin selittäjiä.

Ahuvia (2002) esittää, ettei taloudellinen tilanne yksin vaan individualistiset kulttuurit, jotka rohkaisevat yksilöitä tavoittelemaan henkilökohtaista onnellisuutta, tuottavat hyvinvointia. Vähemmän individualistisissa kulttuureissa on Schimmackin ym. (2005) mukaan vähemmän valinnanvaraa ja valinnat voivat määräytyä perustarpeiden perusteella. Rikkaat valtiot tarjoavat Ahuvian (2002) mukaan paitsi parempaa elintasoja, koulutusta, vapautta ja mahdollisuuksia. Individualistisen kulttuurin valinnanvapaus (Schwartz & Ward, 2004) heijastuu sekä suurempana hyvinvointina että avioerojen määränä (Schimmack ym., 2005). Markus & Kitayama (2003) esittävät, että jos ihmiset voivat tehdä asiat omin tavoin, he saavuttavat enemmän ja parempia tuloksia, ja ovat onnellisempia ja terveempiä kuin jos eivät voi tehdä haluamiansa asioita.

Onnellisuuden ja tulotason yhteyksiä on selitetty myös esimerkiksi parempituloisille ominaisella kilpailuhenkisytydellä (Hirvonen & Mangelaja, 2005). Oishin (2000) tutkimuksessa vertikaalinen yksilökeskeisyys oli negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin suurimmassa osassa maita kun taas vertikaalinen yhteisöllisyys oli joissakin maissa positiivisesti yhteydessä hyvinvointiin ja toisissa negatiivisesti. Koska vertikaaliseen individualismiin liittyy kilpailua, liittyy siihen myös stressiä, ja siksi alhaisempaa hyvinvointia, kun taas horisontaaliseen individualismiin liittyy vapautta ja yksinäisyyttä (Diener, 2000). Horisontaalinen yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys olivat Oishin (2000) tutkimuksessa positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, kun taas vertikaalinen yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys olivat negatiivisessa yhteydessä elämäntyytyväisyyteen. Ojasen

(2006) mukaan yksilökeskeisyyden ei tarvitse olla kilpailukeskeistä ja vastuullinen yksilökeskeisyys on myönteinen asia.

Autonomian ja hyvinvoinnin suhde oli Oishin (2000) mukaan suurempi individualistisissa maissa, kun taas kollektivistisissa maissa hyvinvointi oli yhteydessä ihmissuhteiden painottamiseen, vertikaalisen kollektivismiin ollessa negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin ainoastaan individualistisissa maissa.

Tasa-arvoisten suhteiden on esitetty luovan parempia edellytyksiä hyvinvoinnille kuin kilpailuhenkisten, olivatpa ne sitten individualistisia tai kollektivistisiä (Chirkov, Lynch & Niwa, 2005). Oishin (2000) tutkimuksessa horisontaalinen yksilökeskeisyys oli individualistisissa maissa positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin kun taas horisontaalinen yhteisöllisyys ei ollut.

Suurimmassa osassa tutkimuksia yksilötason psykologinen kulttuuri ja itsearvioitu hyvinvointi ovat korreloineet keskenään (Ratzlaff ym., 2000). Triandis (2000) esittää, että kulttuureiden tasolla kollektivismi on negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin mutta yksilötasolla allosentrismi on positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Kimin ym. (2003) tutkimuksessa yksilökeskeinen asennoituminen oli vahvemmassa yhteydessä hyvinvointiin kuin yhteisöllinen. Molempien yksilötason kulttuureiden on havaittu vaikuttavan sekä positiivisesti että negatiivisesti koettuun hyvinvointiin (Ratzlaff ym., 2000). On esitetty myös, että kulttuuriin sopeutuminen on yhteydessä hyvinvointiin, eli yksilöllisyyden korostaminen individualistisessa kulttuurissa ja yhteisöllisyyden korostaminen kollektivistisessä kulttuurissa (Ratzlaff ym., 2000; Triandis, 2000). Idiosentrikot voivat parhaiten individualistisessa kulttuurissa, kun taas allosentrikoiden hyvinvointi korostuu kollektivistisissä kulttuureissa (Lu & Gilmour, 2004). Kotimaassa asuvat ovat myös onnellisempia kuin ulkomailla asuvat (Frey & Stutzer, 2002).

Individualismi on ollut yhteydessä hyvinvointiin silloinkin kun taloustekijät on kontrolloitu, ja esimerkiksi individualismille tyypillisten persoonallisuuden piirteiden, kuten itsetunnon (Diener, 2000; Taylor & Brown, 1988), ekstroversion (Furnham & Cheng, 1999; Schimmack ym., 2002; Spangler & Palrecha, 2004) ja optimismin (Diener, 2000 ; Taylor & Brown, 1988) on havaittu olleen positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin kaikenlaisissa kulttuureissa, kun taas introversio ja neuroottisuus ovat olleet negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin (Sprangler & Palrecha, 2004) ja niiden on todettu kuuluvan kollektivistisiin, epäonnellisempiin kulttuureihin (Furnham & Cheng, 1999). Yksilölajeja harrastavat ovat kuitenkin olleet introverttisempiä sekä tyytymättömämpiä kuin

joukkuelajeja suosivat ja joukkuelajeihin kuuluminen on suojannut myös huonolta fyysiseltä toimintakykyisyydeltä yksilölajeja enemmän (Bäckmand, 2006).

Itsetunnon (Hahn & Oishi, 2006), omien uskomusten mukaisen käyttäytymisen (Carr, 2004; Diener ym., 2003; Kim ym., 2003; Reid, 2004) ja saavusten (Suh & Oishi, 2004) on havaittu olevan yhteydessä hyvinvointiin erityisesti individualistisissa kulttuureissa (Suh, 2000; Suh, 2002). Kollektivistisissä kulttuureissa tärkeimpiä hyvinvoinnille ovat tukea antavat sosiaaliset suhteet, yhteenkuuluvuus ja sosiaalinen harmonia (Uchida ym., 2004). Lu:n, Shih:n, Linin ja Ju:n (1997) mukaan Taiwanilaisten hyvinvointiin vaikuttaa eniten sosiaalinen tuki, mutta ekstroversio vaikuttaa hyvinvointiin epäsuorasti, koska ekstrovertit ovat taitavampia saamaan sosiaalista tukea. Individualistiselle kulttuurille tyypillisempi lähestymiskäyttäytyminen on yhteydessä hyvinvointiin individualistisissa kulttuureissa muttei kollektivistisissä kulttuureissa, joille on tyypillisempää välttämiskäyttäytyminen, joka ei ole positiivisessa eikä negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin ko. kulttuureissa (Elliot ym., 2001). Myös individualistisen autonomian on nähty vaikuttavan hyvinvointiin (Lopez ym., 2002). Autonomia on tärkeä hyvinvoinnin edellytys myös yhteisöllisissä kulttuureissa (Hahn & Oishi, 2006). Eri tekijät voivat vaikuttaa hyvinvointiin eri tavoin myös kulttuureiden sisällä, hyvinvoinnin lähteet ja kokemus voivat vaihdella esimerkiksi sukupuolittain, kuten individualismikin voidaan nähdä maskuliinisena ja kollektivismi feminiinisena piirteenä (Reid, 2004).

Persoonallisuus, joka vaikuttaa enemmän hyvinvoinnin affektiiviseen komponenttiin, vaikuttaa hyvinvointiin enemmän individualistisissa kuin kollektivistisissä kulttuureissa, joissa hyvinvoinnin affektiivinen komponentti vaikuttaa enemmän myös kognitiiviseen komponenttiin, eli mielihyvän kokemukset tuottavat enemmän tyytyväisyyttä (Schimmack ym., 2002). Positiiviset elämäntapahtumat koetaan myös positiivisempina individualistisissa kuin kollektivistisissä kulttuureissa (Triandis, 2000). Individualistisissa kulttuureissa onnellisuutta havaitaan enemmän kuin surua, kollektivistisissä surua havaitaan enemmän, individualistisissa kulttuureissa ehkä myös jaetaan enemmän onnellisuutta, kollektivistisissä suruja (Hofstede & Hofstede, 2005).

Yksilöllisten tavoitteiden saavuttaminen on yhteydessä hyvinvointiin Oishin ja Dienerin (2001) mukaan individualistisissa, muttei kollektivistisissä kulttuureissa (Tiberus, 2004). Kollektivistit sietävät paremmin ristiriitoja sekä omien että muiden asettamien tavoitteiden suhteen (Radhakrishnan & Chan, 1997). Toisaalta saavuttamisen paine yhdistettynä vähäiseen sosiaaliseen tukeen ovat yhteydessä ongelmiin individualistisissa kulttuureissa (Triandis, 2001a).

Hyvinvointiin yhteydessä oleva itseä suosiva arviointierhe puuttuu tai on hyvin vähäistä kollektivistisissä kulttuureissa verrattuna individualistisiin kulttuureihin, joissa sitä havaitaan paljon (Mezulis, Abramson, Hyde & Hankin, 2004). Triandis ja Gelfand (1998) esittävät vielä, että sitä havaitaan enemmän vertikaalisesti individualistisissa kulttuureissa, kuten Ranskassa ja USA:ssa, kuin horisontaalisesti individualistisissa kulttuureissa, kuten Norjassa ja Ruotsissa. Ero näkyy myös yksilötasolla allosentrikköjen kiinnittäessä enemmän huomiota tilanteeseen ja idiosentrikköjen sisäisiin syihin (Triandis, 2001a). Lisäksi on esitetty attribuutio-ennuste-erhettä, jonka mukaan luonteeseen enemmän huomiota kiinnittävät länsimaiset yksilöt odottavat ihmisten käyttäytyvän useimmin negatiivisesti kuin positiivisesti, ja kontekstiin kiinnittävät itämaiset yksilöt odottavat ihmisten käyttäytyvän useimmin positiivisesti kuin negatiivisesti (Ybarra & Stephan, 1999). Kollektivistisistä kulttuureista tulevien yksilöiden on silti vaikeampi luottaa ihmisiin kuin individualistisista kulttuureista tulevien, jotka eivät tee niin suurta eroa sukulaisten ja vieraiden välille (Ojanen ym., 2001).

Allosentriköt selittävät menestyksensä muiden aiheuttamaksi ja epäonnistumisensa omaksi syykseen (Triandis, 2001a). Yksilökeskeinen kulttuuri tukee oman itsen korostamista ja epärealistista optimismia (Ojanen, 2001a), omien positiivisten piirteiden etsintää ja vahvistamista, kun taas kollektivistisissä kulttuureissa epäonnistuminen voidaan nähdä mahdollisuutena saada sosiaalista tukea ja myötätuntoa muilta (Uchida ym., 2004). Individualistisessa kulttuurissa elävät nauttivat vapaudesta ja siitä, että menestys kuuluu yksin heille, mutta myöskään epäonnistumisia ei tarvitse jakaa, vaan ne täytyy ottaa omalle kontolle (Ojanen, 2001a). Furr (2005) esittää, että onnellisuus on yhteydessä ihmisten kanssa toimeentulemiseen, kun taas itsetunto on yhteydessä menestykseen.

Sekä korealaisten että kanadalaisten mielestä kolme tärkeintä tekijää hyvinvoinnille ovat perhe, tärkeät ihmissuhteet sekä kompetenssi tai kyvykkyys, vaikka korealaiset mainitsevat kanadalaisia useammin tärkeät ihmissuhteet, hengellisen tai uskonnollisen elämän, elämän tarkoituksen löytämisen sekä huomatuksi tulemisen (Lee ym., 1999). Individualistien hyvinvoinnissa korostuu oma hyvinvointi tässä hetkessä ja aktiivinen ja näkyvä työskentely sen eteen, kun taas kollektivistien hyvinvointi on sisäänpäinkääntyneempää, henkisempää ja uskonnollisempää (Lu & Gilmour, 2004). Yhteisöllisyys ja uskonnollisuus liittyvät usein yhteen (Ojanen, 2005), kuten myös uskonnollisuus ja hyvinvointi (French & Joseph, 1999), mikä voi vaihdella uskontokunnittain (Diener, Lucas & Oishi, 2002), kuten vaihtelevat idän ja lännen uskonnot (Hofstede & Hofstede, 2005).

Tärkein onnellisuutta lisäävä tekijä ovat Schwartzin ja Wardin (2004) mukaan läheiset sosiaaliset suhteet, jotka vähentävät vapautta, valinnan mahdollisuuksia sekä itsemääräämisoikeutta. Idässä katsotaan henkilökohtaisen onnellisuuden tuhoavan sosiaaliset suhteet, eikä siis etsitä onnellisuutta sosiaalisen harmonian kustannuksella, vaan etsitään sen sijaan yhteistä sympatitaa, myötätuntoa ja sosiaalista tukea, joilla luodaan perusta inter-subjektiiviselle, yhteisöllisemmälle onnellisuudelle (Uchida ym., 2004). Suurempi halu etsiä sosiaalista ja emotionaalista tukea muilta on kuitenkin kulttuurista riippumatta yhteydessä suurempaan hyvinvointiin ja mielenterveyteen (Ryan ym., 2005). Ojasen (2001c) mukaan ihmiset, joilla on läheisiä ihmissuhteita, selviytyvät muita paremmin, sairastavat vähemmän ja elävät pidempään. Myös parisuhde on yhteydessä hyvinvointiin, vaikka avioliiton ja hyvinvoinnin välinen suhde on pienentynyt viime aikoina (Frey & Stutzer, 2002).

Individualistisissa kulttuureissa jokaisen oma onnellisuus on oikeus, kollektivistisissä kaikkien muiden onnellisuus on velvollisuus (Lu & Gilmour, 2004). Kulttuureissa ja psykologisissa kulttuureissa ollaan yksimielisiä siitä, että onnellisuus on positiivinen sisäinen tila, jota tavoitellaan (Diener, Sapyta & Suh, 2002; Lu & Gilmour, 2004; Mishra, 1994), vaikka yksilöllisissä kulttuureissa voi olla enemmän onnellisuuspakkoa (Ojanen, 2001a). Omien tarpeiden ja tavoitteiden uhraus yhteisen hyvän vuoksi voi kaikesta huolimatta vähentää subjektiivista hyvinvointia (Diener & Lucas, 2000).

Furrin (2005) mukaan yhteisöllinen asennoituminen on etenkin miesten keskuudessa yhteydessä onnellisuuteen. Toisen teorian mukaan autonomia on vahvemmassa yhteydessä hyvinvointiin individualistisissa kulttuureissa, kun taas hyvät ihmissuhteet ovat vahvemmassa yhteydessä hyvinvointiin kollektivistisissä kulttuureissa (Oishi, 2000). Landsfordin, Antonuccin, Akiyaman ja Takahashin (1999) tutkimuksessa hyvät ihmissuhteet olivat yhteydessä hyvinvointiin yhtä paljon Japanissa ja USA:ssa. Karakitapoglu-Aigonin (2001) tutkimuksessa emotionaalista hyvinvointia ennustivat niin yksilöllisyys, itsenäisyys kuin ryhmään kuuluvuuskin.

Individualismin ja kollektivismen sekä idiosentrismen ja allosentrismen on esitetty olevan yksinään riittämättömiä selittämään yksilöiden kokemaa hyvinvointia (Ratzlaff ym., 2000). Onnellisuuteen vaikuttavat monet tekijät, joista esimerkiksi työtyytyväisyys, sosiaalinen tuki, uskonnollisuus, sosiaalinen asema, tulotaso sekä siviilisääty voivat olla psykologisia kulttuureja parempia hyvinvoinnin ennustajia (Suhail & Chaudhry, 2004). Sinha ja Verma (1994) havaitsivat, että kaikki allosentrikot eivät saa osakseen suurta sosiaalista tukea ja ne, jotka saavat, tuntevat

itsensä onnellisiksi, kun taas ne, jotka eivät saa, tuntevat itsensä onnettomammiksi kuin idiosentrikot vastaavassa tilanteessa.

Hyvinvoinnin universaalien teorioiden mukaan autonomia ja hyvät ihmissuhteet ennustavat hyvinvointia yli kulttuureiden (Oishi, 2000). Yksilöllisyys ja yhteisöllisyys ovat molemmat tärkeitä tarpeita (Ng ym., 2003) ja hyvinvoinnin edellytyksiä kaikissa kulttuureissa, vaikka niitä korostetaan eri kulttuureissa eri tavoin (Sato, 2001). Ng ym. (2003) esittävät, että voidakseen hyvin, yksilön on löydettävä tasapaino itsen ja muiden välillä. Optimaalinen sosiaalinen elämä saattaa olla sekoitus idiosentrismia ja allosentrismia, oman edun ajamista oikeassa suhteessa (Ghorbani ym., 2003). Hyvinvointi korkeimmillaan ei kuitenkaan Ahuvian (2002) mukaan ole yhteydessä itsekkäisiin motiiveihin ja tavoitteisiin vaan sisäsyntyisesti motivoituneisiin prososiaalisiin tavoitteisiin. Onnellisuus on kuitenkin aina yksilöllistä, vaikka siihen vaikuttavat monet yhteisölliset ja sosiaaliset tekijät sekä mahdollisuus olla oma itsensä (Lu & Gilmour, 2004). Onnellisuutta lisää kuitenkin kokemusten jakaminen muiden kanssa (Ojanen, 1994).

Tutkimusongelmat ja hypoteesit

Aikaisempien tutkimustulosten perusteella individualismi on valtioiden tasolla yhteydessä hyvinvointiin. Yksilötason² tutkimuksia psykologisten kulttuureiden yhteydestä hyvinvointiin on tehty vähemmän, vaikka psykologisessa tutkimuksessa yksilötaso voi olla valtioiden tasoa mielenkiintoisempi. Tutkimuksen pääongelmana oli selvittää, ovatko yksilötason psykologiset kulttuurit, erityisesti idiosentrismi eli yksilökeskeisyys, yhteydessä hyvinvointiin. Tutkimuksen alaongelmina oltiin kiinnostuneita psykologisista alakulttuureista, kuten vertikaalisten ja horisontaalisten ulottuvuuksien yhteydestä hyvinvointiin. Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, miten muut yksilökeskeisyyteen ja yhteisöllisyyteen aiemmin liitetyt tekijät ovat yhteydessä psykologisiin kulttuureihin, ja psykologisten kulttuureiden ja hyvinvoinnin välisiin suhteisiin. Muihin tekijöihin

² Yksilötasolla n = tutkimukseen osallistuvien yksilöiden määrä, kulttuuritason tutkimuksissa N = tutkimukseen osallistuvien kulttuureiden / maiden määrä (ks. esim Triandis, 2001).

katsottiin kuuluvan mm. demografiset tekijät ja persoonallisuustekijät, joiden sosiaalisista ulottuvuuksista oltiin erityisen kiinnostuneita.

Hypoteeseina oletettiin, että idiosentrismi olisi negatiivisessa yhteydessä, kun taas allosentrismi olisi positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Lisäksi oletettiin, että vertikaalinen idiosentrismi ja allosentrismi olisivat negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Horisontaalisen allosentrismin oletettiin olevan positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, kun taas horisontaalisen idiosentrismin ei oletettu olevan positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, muttei kuitenkaan yhtä vahvasti negatiivisessa yhteydessä kuin vertikaalisen idiosentrismin epäiltiin olevan. Sosiaalisten tekijöiden, kuten sosiaalisuuden, sosiaalisen tuen sekä luottamuksen ihmissuhteissa oletettiin olevan positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin kaikissa ryhmissä lieventäen myös individualististen asenteiden negatiivisia vaikutuksia. Idiosentriikkojen ja allosentriikkojen otaksuttiin myös eroavan persoonallisuudeltaan etenkin sosiaalisten ulottuvuuksien suhteen. Demografisten tekijöiden oletettiin myös vaikuttavan eri tavoin, esimerkiksi horisontaalisen allosentrismin odotettiin olevan vahvemmin yhteydessä hyvinvointiin naisilla, kun taas yhteisöllisyyden odotettiin olevan korkeampaa miehillä. Myös iän ajateltiin vaikuttavan esimerkiksi siten, että nuoret saattaisivat sietää idiosentrismiä paremmin kuin vanhemmat vastaajat.

MENETELMÄT

Osallistujat ja tutkimuksen kulku

Osallistujiin kuului opiskelijoita, varusmiehiä, pankkitoimihenkilöitä, terveyskeskustyöntekijöitä sekä vapaaehtoistyöntekijöitä. Opiskelijajoukko koostui keväällä 2006 Markku Ojasen Persoonallisuuden psykologian luentosarjaan osallistuneista opiskelijoista (n = 85), joilla lomakkeen täyttäminen kuului kurssisuoritukseen, sekä syksyllä 2006 lomakkeen verkkoversion täyttäneistä Tampereen yliopiston opiskelijoista (n = 477), joita lähestyttiin ainejärjestöjen sähköpostilistojen kautta. Persoonallisuuden psykologian opiskelijoilta kerättiin vastauksia kahdessa osassa, ja ne yhdistettiin koodinimen avulla yksityisyyttä rikkomatta.

Pankkitoimihenkilöjoukko koostui Nordea Pankki Suomi Oyj:n Nordea Asiakaspalvelu -osaston työntekijöistä. Kaikilla Contact Centren työntekijöillä (n = n. 200) oli mahdollisuus osallistua kyselyyn keväällä 2006. Lomakkeet jaettiin asiakaspalvelupäälliköille (Hki n = 6, Espoo n = 2, Vaasa n = 1), jotka jakoivat ne edelleen alaisilleen, joita kussakin ryhmässä oli 10–15. Vaasaan lähetettiin lomakkeita suuremmalle ryhmälle. Työntekijät ja päälliköt täyttivät kyselylomakkeen omalla ajallaan. Työntekijöillä oli myös mahdollisuus ottaa kotiinsa täytettäväksi toinen lomake puolison tai muun henkilön täytettäväksi. Tällä toivottiin otoskoon kasvavan sekä vastaajajoukon tasaantuvan sukupuolittain. Lomakkeita lähti siis pankissa liikkeelle yhteensä n. 200–400 niitä palautuessa 58 kpl pääasiassa pankin palveluneuvojen täyttämänä. Kyselystä muistutettiin pankin työntekijöitä sähköpostilla, jonka liitteenä oli kyselylomake.

Varusmiesjoukko (n = 325) täytti samansisältöisen lomakkeen suorittaessaan asepalvelustaan Puolustusvoimien Merivoimissa syksyllä 2006. Palautuneiden lomakkeiden määrä oli tavoitteiden mukainen.

Vapaaehtoistyöntekijäjoukko koostui ev. lut. seurakuntien Tampereen Palvelevan Puhelimen päivystäjistä (n = 80), joille lähetettiin lomakkeet postitse joulukuussa 2006 toisen kirjeen mukana. Heitä pyydettiin palauttamaan lomakkeet Setlementti Naapuriin loppiaiseen 2007 mennessä. Kirjeessä oli mukana palautuskuori, jossa postimaksu oli maksettu. Vapaaehtoistyöntekijöiden täyttämiä lomakkeita palautui 34 kpl.

Vastauksia palautui lisäksi 22 yhdestä terveysalan organisaatiosta, jonka henkilökunnalla (n = 100) oli lomakkeita saatavilla kahvi- ja kokoustiloissa keväällä 2006.

Kaiken kaikkiaan lomakkeita palautui siis 1001 kappaletta, joista 60 % oli naisten, 40 % miesten täyttämiä. Varusmiesjoukkoa lukuunottamatta ryhmät olivat naisvaltaisia, ja ryhmien välinen sukupuoliero oli tilastollisesti merkitsevä, $\chi^2(4) = 665.28$, $p < .001$. Vastaajista 43.3 % oli käynyt lukion, 35 %:lla oli korkeakoulutason koulutus, 10%:lla ammattikorkeakoulutus, noin 8.5%:lla peruskoulu-, sekä noin 3 %:lla ammattikoulutus. Suurin osa vastaajista (65 %) oli alle 25-vuotiaita. Vanhimmat osallistujat tulivat työntekijä- ja vapaaehtoistyöntekijäryhmistä.

Opiskelijaksi luokitteli itsensä kaikkiaan 60.5 % vastaajista, työntekijäksi noin 13 %, toimihenkilöksi noin 9 %, asiantuntijaksi 5 %, sekä noin 10 % vastaajista, jotka olivat pääasiassa varusmiehiä, luokitteli kuuluvansa muuhun ammattiryhmään. Yrittäjiä tai yksityisiä ammatinharjoittajia oli vastaajista kaikkiaan alle 3 %.

Mittarit

Yksilökeskeisyyttä mitattiin Markku Ojasen kehittämällä *Elämäntyyli*-asteikolla, joka koostui 30 väittämästä, joihin vastaajan oli vastattava valitsemalla seitsenportaiselta asteikolta aina jokin vaihtoehdoista ($1 = \text{Olen täysin eri mieltä} - 7 = \text{Olen täysin samaa mieltä}$). Koko mittarin Cronbachin alfa-kerroin oli .781, ja siitä muodostettiin aluksi yksi individualistista asennoitumista kuvaava keskiarvosummamuuttuja, jonka arvo 1 kuvasi vähäistä individualistisuutta ja arvo 7 suurta individualistisuuden astetta. Elämäntyyliasteikosta muodostettiin faktorianalyysillä pääakselifaktorointia ja nelikulmaista varimax-rotatointia käyttäen lisäksi seitsemän faktoria, jotka selittivät noin 51 % muuttujien vaihtelusta. Faktorianalyysin avulla tavoitetut asenteet nimettiin *jakamattomaksi*, *yksityisyyttä korostavaksi*, *itseään toteuttavaksi*, *sitoutumattomaksi*, *suvaitsevaiseksi*, *vetäytyväksi* sekä *itseriittoiseksi* elämäntyyliksi. Faktorianalyysi ja sen pohjalta muodostetut summamuuttujat sekä koko asteikosta muodostettu summamuuttuja Cronbachin alfa-kertoiminen on esitelty tarkemmin liitteessä 1.

Individualistisia ja kollektivistisia asenteita mitattiin myös Triandiksen (1996) individualismi–kollektivismi-asteikolla (The Psychological Measurement of Cultural Syndromes, joka käännettiin suomeksi tätä tutkimusta varten), joka sisälsi kysymykset myös *horisontaalisten* ja *vertikaalisten* asenteiden mittaamiseen. Tehtävä sisälsi 29 väittämää, joihin oli vastattava 7-portaisella Likert-asteikolla. Triandiksen asteikon sisältämistä muuttujista muodostettiin aluksi *yhteisöllisyyttä* ja *yksilökeskeisyyttä* kuvaavat keskiarvosummamuuttujat. Lisäksi Triandiksen vertikaalisen individualismin väittämistä muodostettiin keskiarvosummamuuttuja *vertikaalinen idiosentrismi (VI)* ja horisontaalista individualismia mittaavista väittämistä keskiarvosummamuuttuja *horisontaalinen idiosentrismi (HI)*. Vertikaalista kollektivismia mittaavat väittämät yhdistettiin summamuuttujaksi, joka sai nimen *vertikaalinen allosentrismi (VA)* ja horisontaalista kollektivismia kuvaavista väittämistä muodostettiin summamuuttuja *horisontaalinen allosentrismi (HA)*. Triandiksen asteikon pohjalta muodostetut summamuuttujat ja niiden Cronbachin alfa-kertoimet on esitetty tarkemmin liitteessä 2. Keskiarvosummamuuttujien muodostamisen jälkeen muodostettiin vielä uusi luokitteluasteikollinen muuttuja, jossa kukin vastaaja ryhmiteltiin johonkin neljästä luokasta sen mukaan, missä edellä mainituista vertikaalisen ja horisontaalisen idiosentrismin ja allosentrismin summamuuttujista sai suurimman arvon. Faktorianalyysitarkastelujen avulla muodostettiin lisäksi yksi *kilpailuhenkisyttä* kuvaava summamuuttuja, jossa oli mukana osa sekä Triandiksen vertikaalista idiosentrismin kuvaavista

muuttujista että Ojasen Elämäntyyli-asteikosta. Ko. summamuuttujan reliabiliteetti Cronbachin alfalla mitattuna oli .829 (Liite 3).

Yhteisöllisyyttä mitattiin myös Ojasen 0–100-asteikoilla, jossa vastaajan tuli vetää viiva sopivaksi katsomalleen kohdalle 0–100-jatkumolla, jossa 0 tarkoitti ominaisuuden vähäisintä määrää ja 100 suurinta määrää, (esimerkiksi yhteisöllisyyden kohdalla 0 = *yhteisön erittäin vähäinen merkitys*, 20 = *yhteisön vähäinen merkitys*, 35 = *yhteisön melko vähäinen merkitys*, 50 = *yhteisön kohtalaisen suuri merkitys*, 80 = *yhteisön suuri merkitys*, 100 = *yhteisön erittäin suuri merkitys*). Asteikko jätettiin sellaisenaan kuvaamaan **yhteisöllisyyttä**, lisäksi siitä muodostettiin uusi 2-luokkainen muuttuja jättämällä arvot 0–49 kuvaamaan **yksilökeskeisyyttä** ja arvot 50–100 kuvaamaan **yhteisöllisyyttä**.

Sosiaalista yhteenkuuluvuutta mitattiin kysymällä, kuinka kiinteästi (1 = *ei lainkaan*, 2 = *hyvin heikosti*, 3 = *melko heikosti*, 4 = *melko kiinteästi*, 5 = *hyvin kiinteästi*) vastaaja tunsi kuuluvansa perheeseen, omaan sukuun, työyhteisöön, asuinyhteisöön (naapurit, kylä, kaupunginosa), seurakuntaan, puolueosastoon / poliittiseen järjestöön, harrastus- tai muuhun vapaa-ajan yhteisöön, ystäväpiiriin sekä opiskelijayhteisöön. Lomakkeen myöhempiin versioihin lisättiin vielä yhteenkuuluvuus armeijayhteisöön. Lisäksi vastaajaa pyydettiin merkitsemään yhdistysten tai seurojen määrän, joihin kuuluu aktiivisesti. Mittarista muodostettiin keskiarvosummamuuttuja **yhteenkuuluvuus** ottamalla mukaan kaikki 1–5 asteikolla mitatut muuttujat. Uuden muuttujan arvo 1 tarkoitti siis ei lainkaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja 5 hyvin kiinteää yhteenkuuluvuutta. Mittarin sisäinen luotettavuus Cronbachin alfalla mitattuna oli .656 (Liite 4).

Osa summamuuttujista palautettiin alkuperäiselle asteikolle pyöristämällä keskiarvot vielä lähimpään kokonaislukuun, vaikka myös alkuperäiset summamuuttujat jätettiin rinnalle toisenlaisia analyysejä varten. Yksilökeskeisiä ja yhteisöllisiä asenteita mittaavien muuttujien keskinäiset korrelaatiot on esitelty liitteessä 5.

Hyvinvointia mitattiin Ojasen 0–100-asteikoilla, joista olivat mukana asteikot **Tyytyväisyys elämään** sekä **Elämän tarkoituksen kokeminen** (0 = *elämä on täysin mieleetöntä* – 100 = *elämä on täysin mielekästä*). **Elämäntyytyväisyyttä** mitattiin myös Dienerin ym. (1985) seitsenportaisella skaalalla. Asteikosta muodostettiin keskiarvosummamuuttuja, jossa arvo 1 kuvasi täysin tyytymätöntä ja 7 täysin tyytyväistä, ja sen Cronbachin alfa oli .861 (Liite 6). Laajempaan kyselyyn vastanneilta kysyttiin myös mm. **mielialaa**, **somaattisia oireita**, **vointia (terveyttä)**, **fyysistä kuntoa**, **työkykyä** sekä **toivoa** Ojasen graafisilla 0–100-asteikoilla. Lisäksi muilta kysyttiin, millaisiksi vastaaja koki sillä hetkellä *terveytensä*, *ihmissuhteensa*, *taloudellisen tilanteensa*,

työllisyystilanteensa, asumistilanteensa, vaikutusmahdollisuutensa omaa elämäänsä koskevissa asioissa sekä vapaa-ajanviettomahdollisuutensa. Vastausvaihtoehdot olivat: 1 = huono, 2 = melko huono, 3 = menettelee, 4 = melko hyvä sekä 5 = hyvä. Yhdistämällä väittämät muodostettiin **yleistä hyvinvointia** kuvaava keskiarvosummamuuttuja, jonka Cronbachin alfa oli .710 (Liite 7).

Lisäksi mukana oli Sonja Luybomirskyn **Koetun onnellisuuden asteikko**, jossa vastaajaa pyydettiin valitsemaan seitsenportaiselta asteikolta aina vaihtoehto, joka parhaiten kuvasi häntä. Tässä kysyttiin, missä määrin vastaaja piti kaiken kaikkeaan itseään: 0 = *ei erityisen onnellisena* – 7 = *erittäin onnellisena ihmisenä*. Samalla tavalla vastaajaa pyydettiin vertaamaan itseään useimpiin tovereihinsa ja vastaamaan pitääkö itseään: 0 = *onnettomampana* – 7 = *onnellisempana* jne. Tämän kysymyksen kolme ensimmäistä osaa yhdistettiin muodostamalla niistä keskiarvosummamuuttuja, **onnellisuus**, jonka vaihteluväli oli 1–7 ja Cronbachin alfa .832 (Liite 8).

Taloudellisia huolia mitattiin kysymällä, onko seuraavilla seikoilla ollut vaikutusta vastaajaan elämään: *läheisen/läheisten riippuvuus omista tuloistani, oma riippuvuus läheisen/läheisten tuloista, velkojen hoitojen vaikeutuminen, työhuolien lisääntyminen, kasvava huoli toimeentulosta, läheisen työttömyys sekä oma työttömyys*. Vastausvaihtoehdot eri ajankohdille (laman vaikutuksena, viimeisen 10 vuoden sisällä, sekä nyt) olivat: 1 = *kyllä* ja 2 = *ei*. Taloudellisia huolia kuvaava muuttuja muodostettiin laskemalla yhteen *tällä hetkellä vaikuttavien kyllä-vastausten lukumäärä*, jolloin 0 merkisi ei yhtään taloudellisia huolia, ja 7 suurta taloudellisten huolien määrää ko. mittarilla.

Sosiaalisuutta mitattiin Cheekin ja Bussin (1981) asteikolla, joka sisälsi väittämiä kuten: ”*Olen sosiaalisesti aika kömpelö*”, ”*Minun on helppo puhua vieraille ihmisille*”, ”*Tunnen oloni usein epämurkavaksi juhlassa ja muissa sosiaalisissa tilanteissa*”, joihin oli valittava aina sopiva vaihtoehto seitsemästä (1 = *täysin eri mieltä* – 7 = *täysin samaa mieltä*). Negatiivisessa muodossa esitetyt väittämät käännettiin ja kaikki väittämät yhdistettiin sosiaalisuutta kuvaavaksi keskiarvosummamuuttujaksi, jonka Cronbachin alfakerroin oli .894 (Liite 9).

Sosiaalista tukea mitattiin Cohenin ym. (1985) sekä Aronsonin ym. (2002) 6-portaisella mittarilla (1 = *selvästi eri mieltä* – 6 = *selvästi samaa mieltä*), jossa oli 10 sosiaaliseen tukeen liittymää väittämää, kuten ”*Tunnen ainakin yhden henkilön, jonka neuvoihin todella luotan*”, ”*En todellakaan tunne ketään, joka voisi antaa minulle hyviä neuvoja raha-asioissa*”. Negatiivisessa muodossa olevat väittämät käännettiin, ja väittämät yhdistettiin yhdeksi muuttujaksi **sosiaalinen tuki**, jonka Cronbachin alfa oli .823 (Liite 10). Lisäksi muodostettiin keskiarvosummamuuttuja **sosiaalisen tuen puute** samoista toisin päin käännettyistä muuttujista.

Luottamusta ihmissuhteissa mitattiin Couchin (1994) / Derlega-Winsted-Jonesin **Network Trust Scale** :lla, joka sisälsi väittämiä kuten *Läheiset ihmissuhteet voivat olla vaarallisia, Minun on vaikea luottaa täysin kehenkään*, joihin oli vastattava 5-portaisella asteikolla (1 = *Vahvasti eri mieltä* – 5 = *Vahvasti samaa mieltä*). Väittämät käännettiin, ja muodostettiin luottamusta ihmissuhteissa kuvaava keskiarvosummamuuttuja, jonka arvo 1 tarkoitti vähäistä, ja arvo 5 suurta luottamusta ihmissuhteissa. Mittarin sisäinen luotettavuus Cronbachin alfalla mitattuna oli .873 (Liite 11). Lisäksi muodostettiin keskiarvosummamuuttuja **luottamuksen puute** kääntämättömistä muuttujista.

Persoonallisuutta mitattiin viiden suuren persoonallisuuden piirteen mittarilla: the Big Five Questionnaire (Lewis, R. Goldberg et al, 2005. Suom. Markku Ojanen), joka esitettiin persoonallisuuden psykologian kurssilaisille. Viisi suurta persoonallisuuden piirrettä saatiin esiin faktorianalyysin avulla, ja ne selittivät noin 43 % muuttujien vaihtelusta. Piirteet nimettiin seuraavasti: **neuroottisuus**, **ekstroversio**, **tunnollisuus**, **avoimuus kokemuksille** sekä **miellyttävyyys**, joita kuvaavat 1-5 Likert-asteikolla (1 = *Erittäin epätarkka kuvaus* – 5 = *Erittäin tarkka kuvaus*) mitatut väittämät yhdistettiin aina kutakin persoonallisuuden piirrettä kuvaavaksi keskiarvosummamuuttujaksi. Faktorianalyysi ja tarkempi kuvaus yhdistetyistä muuttujista Cronbachin-alfa-kertoimineen on esitetty liitteessä 12. Lisäksi muodostettiin **introversiota** kuvaava keskiarvosummamuuttuja ekstroversiota kuvaavista käänteisistä muuttujista.

Itseluottamusta ja **arvostuksen saamista** mitattiin Ojasen 0–100 asteikolla lomakkeen laajemmassa, persoonallisuuspsykologian kurssilaisten täyttämässä versiossa, joka sisälsi myös Rosenbergin **itsearvostusta** mittaavan asteikon, jossa vastaajaa pyydettiin valitsemaan neliportaiselta asteikolta aina sopivin vaihtoehtoista: 1 = *Täysin samaa mieltä*, 2 = *Samaa mieltä*, 3 = *Eri mieltä*, 4 = *Täysin eri mieltä*. Näin ollen suuremmat vastausarvot negatiivisessa muodossa esitettyihin väittämiin merkitsivät suurempaa itsearvostusta, joten summamuuttujaa muodostettaessa käännettiin positiivisessa muodossa esitetyt muuttujat negatiivisiksi, jolloin keskiarvosummamuuttujalla **itsearvostus** arvo 1 merkitsi vähäistä itsearvostusta ja arvo 4 suurta itsearvostusta. Summamuuttujan Cronbachin alfa-kerroin oli .914, ja se on tarkemmin esitelty liitteessä 13. Lisäksi muodostettiin **itsearvostuksen puutetta / vähäistä itsearvostusta** kuvaava keskiarvosummamuuttuja kääntämällä negatiivisessa muodossa esitetyt väittämät positiiviseen muotoon ja ottamalla positiivisessa muodossa esitetyt väittämät mukaan, jolloin arvo 1 merkitsi suurta, ja 4 vähäistä itsearvostusta.

Kaikille vastaajille esitettiin myös *perheen merkitystä, uskonnollisuutta, itsekkyyttä, turvallisuutta* sekä *vastuuntuntoa* mittaavat Ojasen 0–100-asteikot. Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset vastasivat lisäksi *päätösvaltaa, seurallisuutta, sosiaalista rohkeutta, avoimuutta, hallitsevuutta, herkkyyttä, huolettomuutta, luovuutta, henkistä vahvuutta, vaihtelunhalua, vaihtelua ja virikkeitä, toiminnallisuutta, joustavuutta, impulsiivisuutta, kiitollisuutta, ystävällisyyttä, elämänasennetta, elämänhallintaa, itsehillintää, ahdistuneisuutta, rauhallisuutta, sitkeyttä, älyllistä uteliaisuutta ja kiinnostusta* jne. mittaaviin 0–100-asteikkoihin, joista viimeksi mainitussa arvo 0 tarkoitti *hyvin käytännöllistä, jalat maassa olevaa ihmistä*, sekä arvo 100 *erittäin avointa ja pohdiskelevaa ihmistä*.

Taustatietoina kysyttiin mm. siviilisäätystä, talouden kokoa, perherakennetta, sosiaalista asemaa sekä ikäryhmää. Taustatietona kysyttiin lisäksi, oliko vastaaja viettänyt suurimman osan elämästään *pienessä kaupungissa, suuressa kaupungissa* vai *maaseudulla*. Muuten laajemman kyselylomakkeen täyttäneiden kurssilaisten kyselylomakkeesta puuttui osa kysymyksistä, jotka lisättiin lomakkeen myöhempisiin versioihin, esim. yleistä hyvinvointia kuvaavat kysymykset, ja mm. taustatietoja kysyttiin suppeammin. Samoilla lomakkeilla kerättiin aineisto kahteen pro gradu -tutkielmaan, ja ne sisälsivät myös toisessa tutkielmassa käsiteltäviä materialistisia asenteita mittaavia kysymyksiä.

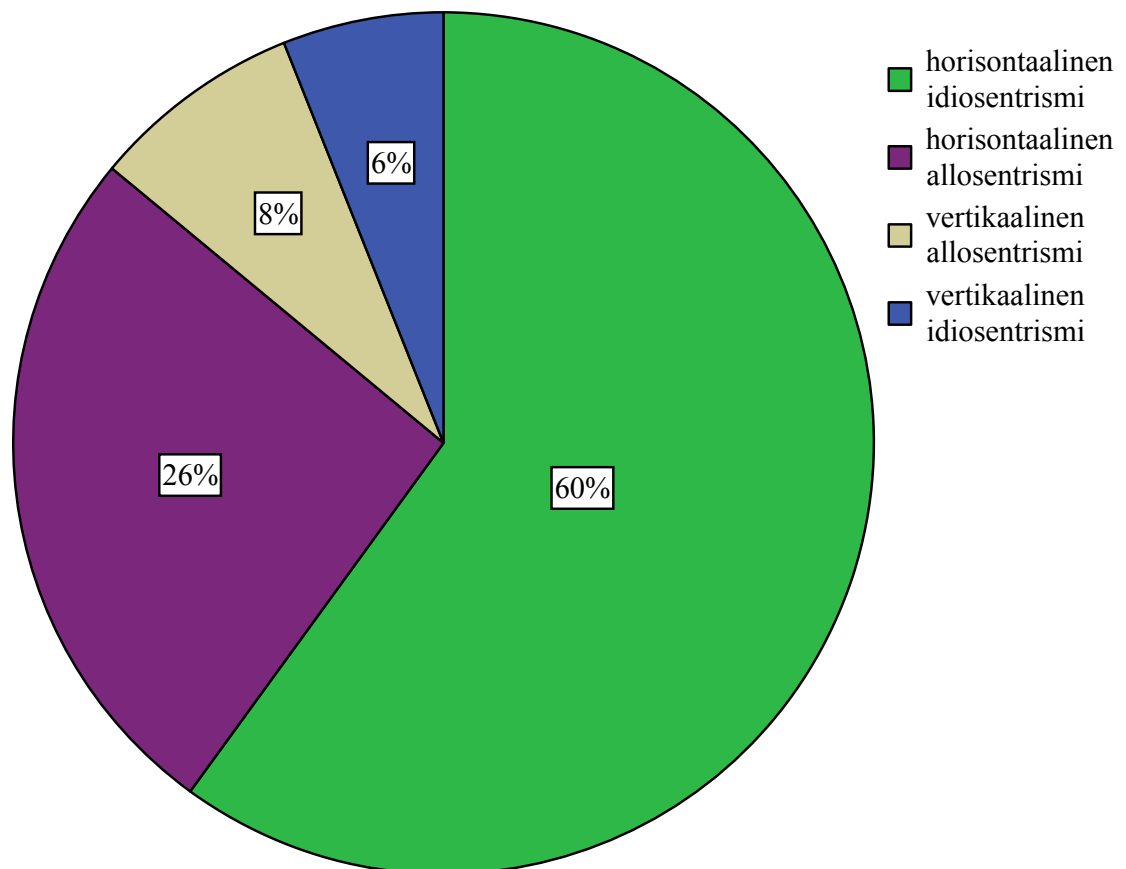
TULOKSET

Vastaajien yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys

Keskimäärin arvioituna koko aineistossa oli yhtä paljon yksilökeskeistä kuin yhteisöllistäkin asennoitumista yksilökeskeisyyden ja yhteisöllisyyden ollessa molempien keskiarvoltaan 4.28 koko aineistossa Triandiksen asteikolla mitattuna. Yhteisöllisyyskeskiarvo Ojasen 0–100-asteikolla mitattuna oli koko aineistossa 57.18 ja se oli suurinta vapaaehtoistyöntekijöillä, varusmiehillä sekä opiskelijoilla (Liite 14). Kahteen luokkaan Ojasen asteikon perusteella jaoteltuina oli vastaajista noin 30 % yksilökeskeisiä ja noin 70 % yhteisöllisiä. Neljään luokkaan Triandiksen asteikon

perusteella jaoteltuina menivät luvut kuitenkin toisinpäin, allosentrikköjen osuuden ollessa pienempi (Kuvio 1). Horisontaalisuus oli aineistossa runsaampaa kuin vertikaalisuus. Eniten oli horisontaalista idiosentrismia (ka = 5.07). Myös horisontaalinen allosentrismi (ka = 4.61) oli runsaampaa kuin vertikaalinen allosentrismi (ka = 4.13). Vähäisintä oli vertikaalinen idiosentrismi (ka = 3.67).

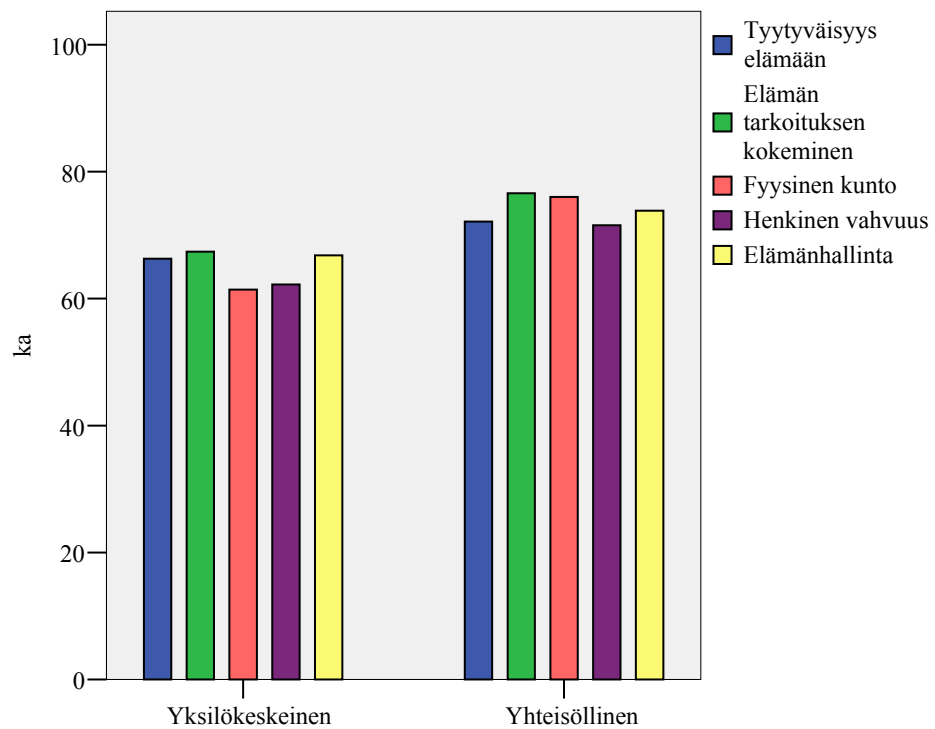
Yksilökeskeisyydessä ja yhteisöllisyydessä oli tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välillä. Toimihenkilöt olivat merkitsevästi muita ryhmiä yksilökeskeisempiä. Miesvastaajat taas olivat naisiin verrattuna merkitsevästi yhteisöllisempiä, mutta toisaalta myös yksilökeskeisimpiä (Liite 14), etenkin vertikaalisesti. Siviilisäädystä yhteisöllisimpiä olivat naimattomat ja yksilökeskeisimpiä lesket. Lisäksi merkitseviä eroja tutkimusryhmien ja taustamuuttujien välillä havaittiin mm. siten, että horisontaalisia allosentrikköjä oli eniten yli 35-vuotiaissa ja vertikaalisia idiosentrikköjä alle 25-vuotiaissa (Liite 15).

KUVIO 1. Psykologiset kulttuurit jaoteltuna neljään luokkaan yksilöllä hallitsevimman psykologisen kulttuurin mukaan

Psykologisten kulttuureiden yhteydet hyvinvointiin

Yhteisölliset olivat monin tavoin hyvinvoivempia kuin yksilökeskeiset: merkitseviä eroja löydettiin t-testeillä monella eri fyysisen ja psyykkisen osa-alueen ulottuvuudella, siten että yhteisölliset olivat merkitsevästi hyvinvoivempia. Heillä oli elämä paremmin hallinnassa ja he olivat sekä fyysisesti että henkisesti vahvempia (Kuvio 2 ja Liite 16).

KUVIO 2. Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten hyvinvoinnin eroja Ojasen asteikoilla mitattuna

Ojasen Elämäntyyli-asteikosta muodostettu individualistisia asenteita mittaava summamuuttuja korreloi negatiivisesti useiden eri hyvinvoinnin ulottuvuuksien kanssa ja positiivisesti ahdistuneisuuden kanssa. Triandiksen asteikolla mitattu yksilökeskeisyys ei korreloinut yhtä negatiivisesti hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien kanssa (Taulukko 1).

Ojasen Elämäntyyliasteikosta muodostettujen yksilökeskeisten elämäntyylien ulottuvuuksista korreloivat negatiivisesti hyvinvoinnin eri ulottuvuuksiin merkitsevästi vetäytyvä, jakamaton sekä sitoutumaton elämäntyyli, joista vetäytyvä oli onnettomin ja pessimistisin. Yksityisyyttä

korostavalla, itseään toteuttavalla, suvaitsevaisella eikä itseriittoisella elämäntyyllillä ollut merkittävää negatiivista eikä positiivista yhteyttä hyvinvointiin. Sen sijaan kilpailuhenkinen asennoitumistyyli oli lievässä positiivisessa yhteydessä elämänhallintaan ja oireellisesti myös fyysiseen kuntoon (Taulukko 2).

Neljään psykologiseen kulttuuriin jaotelluista vastaajista olivat horisontaaliset allosentrikot hyvinvoivimpia ja vertikaaliset idiosentristit vähiten hyvinvoivia (Liite 17). Horisontaalinen idiosentrismi oli lievässä yhteydessä korkeampaan elämänhallintaan. Horisontaalinen allosentrismi taas oli lievässä yhteydessä positiiviseen elämänasenteeseen ja itsearvioituun fyysiseen kuntoon. Yhteisöllisyys oli sekä Ojasen että Triandiksen asteikoilla mitattuna vahvimmin yhteydessä fyysiseen kuntoon. Vahvimmat positiiviset yhteydet havaittiin kuitenkin yhteenkuuluvuuden ja hyvinvoinnin välillä. Yhteenkuuluvuus oli merkittävässä positiivisessa yhteydessä kaikkiin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin sekä vähäisempään ahdistuneisuuteen ja lievempiin somaattisiin oireisiin (Taulukko 1).

TAULUKKO 1. Psykologisten kulttuureiden ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien väliset yhteydet

Ulottuvuus (*)	Indv. asenteet (Ojanen)	Indv. asenteet (Triandis)	Yhteisöllisyys (0-100)	Yhteisöllisyys (Triandis)	VI	HI	VA	HA	Yhteenkuuluvuus
1. Tyytyväisyys elämään	-.340**	-.038	.155**	.115**	-.036	.006	.064*	.144**	.345**
2. Elämäntyytyväisyys	-.265**	.060	.118**	.179**	.000	.142**	.101**	.224**	.300**
3. Elämän tarkoituksen kokeminen	-.330**	.053	.235**	.163**	.034	.072*	.123**	.144**	.304**
4. Onnellisuus	-.262**	.034	.151**	.179**	.023	.065*	.111**	.210**	.414**
5. Yleinen hyvinvointi	-.159**	.050	.060	.176**	.009	.102**	.113**	.212**	.290**
6. Vointi, terveys	-.311**	-.067	.116	.011	.011	-.071	-.013	.013	.475**
7. Fyysinen kunto	-.193	.156	.362**	.267*	.149	.115	.155	.301**	.474**
8. Työkyky	-.248*	-.065	.057	-.013	.030	-.116	-.011	-.080	.383**
9. Toivo	-.246*	.132	.240*	.161	.042	.243*	.073	.198	.516**
10. Mieliala	-.349**	.060	.222*	.141	-.022	.202	.036	.187	.443**
11. Kiitollisuus	-.345**	.077	.193	.134	-.007	.190	.001	.178	.456**
12. Elämänhallinta	-.277*	.249*	.161	-.039	.163	.294**	-.032	-.055	.426**
13. Elämänasenne	-.356**	.109	.214	.102	.037	.194	-.074	.293**	.386**
14. Somaattiset oireet	.170	.090	-.016	-.031	.057	.035	-.038	.021	-.347**
15. Ahdistuneisuus	.414**	.090	-.035	.008	.068	.018	.045	-.020	-.401**

** . p<.01

*. p<.05 (muuttujissa 1-5 n = n. 1000, lopuissa n = n. 80)

VI = vertikaalinen idiosentrismi, HI = horisontaalinen idiosentrismi, VA = vertikaalinen allosentrismi, HA = horisontaalinen allosentrismi

TAULUKKO 2. Yksilökeskeisten elämäntyylien³ ja hyvinvoinnin eri ulottuvuuksien väliset yhteydet

Ulottuvuus (*)	Jakamaton	Vetäytyvä	Sitoutumaton	Kilpailuhenkinen
1. Tyytyväisyys elämään	-.357**	-.323**	-.335**	.077*
2. Elämäntyytyväisyys	-.324**	-.270**	-.330**	.068*
3. Elämän tarkoituksen kokeminen	-.350**	-.327**	-.300**	.119**
4. Onnellisuus	-.312**	-.446**	-.255**	.154**
5. Yleinen hyvinvointi	-.300**	-.185**	-.205**	.059
6. Vointi, terveys	-.263*	-.333**	-.204	.106
7. Fyysinen kunto	-.205	-.297**	.020	.234*
8. Työkyky	-.295**	-.235*	-.053	.136
9. Toivo	-.263*	-.432**	-.154	.207
10. Mieliala	-.304**	-.518**	-.303**	.150
11. Kiitollisuus	-.343**	-.318**	-.294**	.071
12. Elämänhallinta	-.315**	-.489**	-.120	.297**
13. Elämänasenne	-.217	-.576**	-.312**	.196
14. Somaattiset oireet	.236*	.296**	.139	-.105
15. Ahdistuneisuus	.302**	.452**	.350**	-.108

** . p<.01

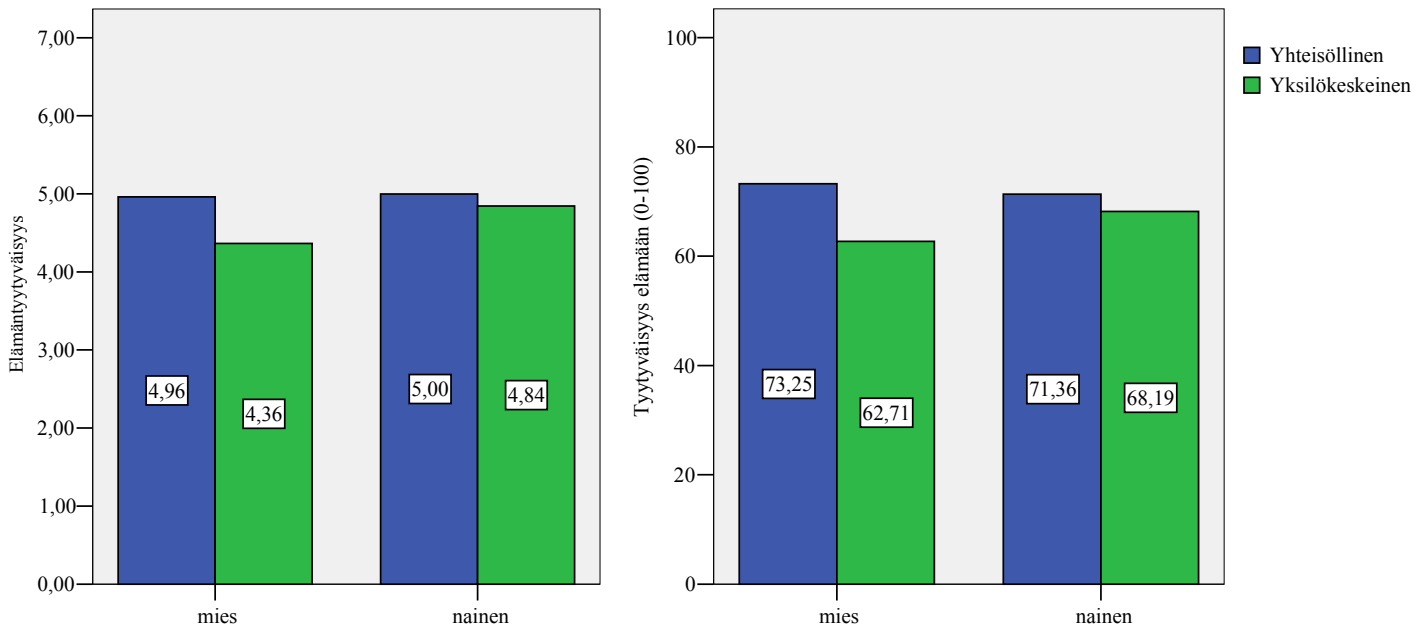
* . p<.05 (muuttujissa 1-5 n = n. 1000, loppuissa n = n. 80)

Psykologisten kulttuureiden yhteydet erilaisten demografisten ryhmien hyvinvointiin

Kaksisuuntaisella varianssianalyysillä mitattuna oli yksilökeskeisyys yhteydessä alhaisempaan hyvinvointiin etenkin miehillä. Yhteisöllisyydellä vs. yksilökeskeisyydellä oli sekä päävaikutus (F (1, 952) = 31.98, p<.001) että yhdysvaikutus tyytyväisyyteen elämään sukupuolen kanssa (F (1, 952) = 9.26, p = .002). Sukupuolella ei sen sijaan ollut päävaikutusta tyytyväisyyteen elämään. Vaikutukset havaittiin myös Dienerin elämäntyytyväisyyteen, jonka mukaan miehet olivat

³ Taulukossa on esitetty individualistisista elämäntyyleistä ne, joilla oli merkitseviä korrelaatioita hyvinvointimuuttujien kanssa. Muuttujat on muodostettu Ojasen Elämäntyyli-asteikosta, kilpailuhenkisen asennoitumistyylin sisältäessä myös Triandiksen vertikaaliseen idiosentrismiin kuuluvia osia. Muuttujat on tarkemmin esitelty Mittarit-osiossa sekä liitteissä 1 ja 3.

merkitsevästi tyytymättömmämpiä ollessaan yksilökeskeisiä ($F(1, 959) = 6.68, p = .010$), mutta sukupuolella oli myös päävaikutus naisten ollessa merkitsevästi tyytyväisempiä ($F(1, 959) = 9.07, p = .003$) (Kuvio 3).

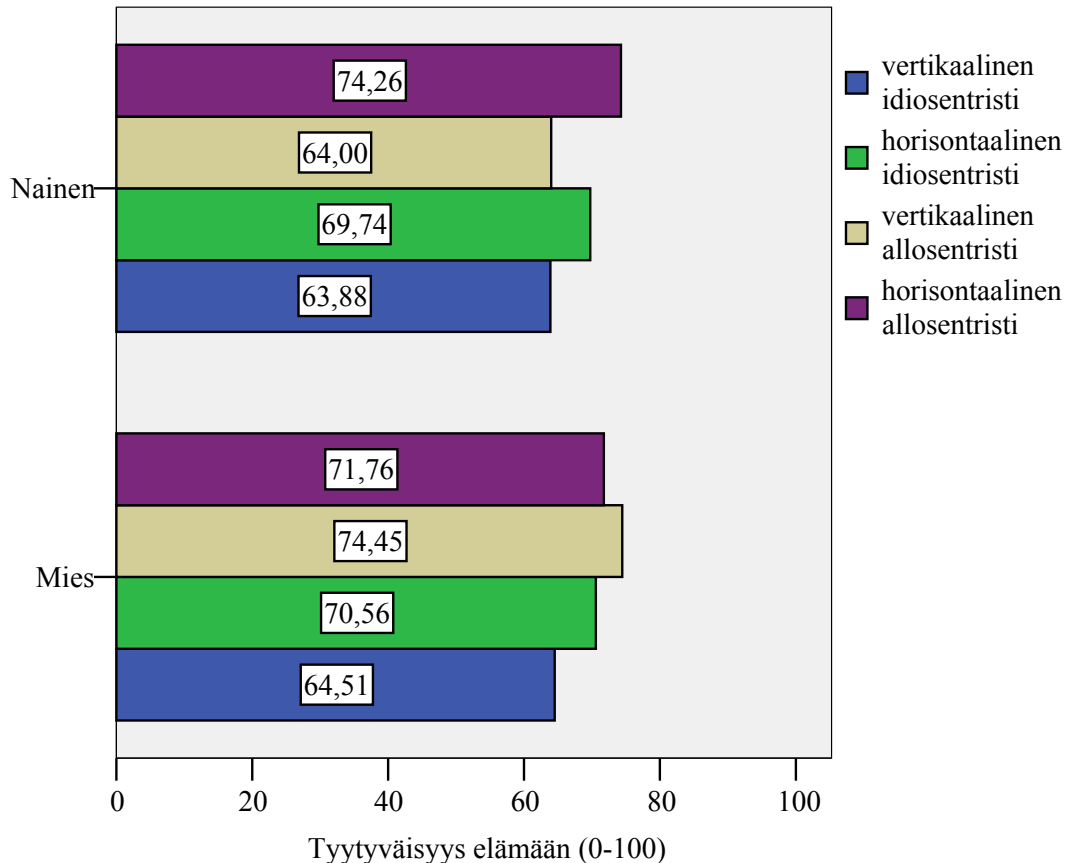

KUVIO 3. Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten miesten ja naisten tyytyväisyys elämään Dienerin ja Ojasaari asteikoilla mitattuna

Kaksisuuntaisella varianssianalyysillä mitattuna havaittiin hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla päävaikutus tyytyväisyyteen elämään ($F(3, 951) = 4.28, p = .005$) siten, että horisontaaliset allosentrikot olivat hyvinvoivimpia ja vertikaaliset idiosentristit vähiten hyvinvoivia. Lisäksi havaittiin sukupuolella ja hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla yhdysvaikutus tyytyväisyyteen elämään siten, että miehet olivat tyytyväisimpiä ollessaan vertikaalisesti allosentrisia ja naiset olivat tyytyväisimpiä ollessaan horisontaalisesti allosentrisia ($F(3, 951) = 2.78, p = .040$) (Kuvio 4).

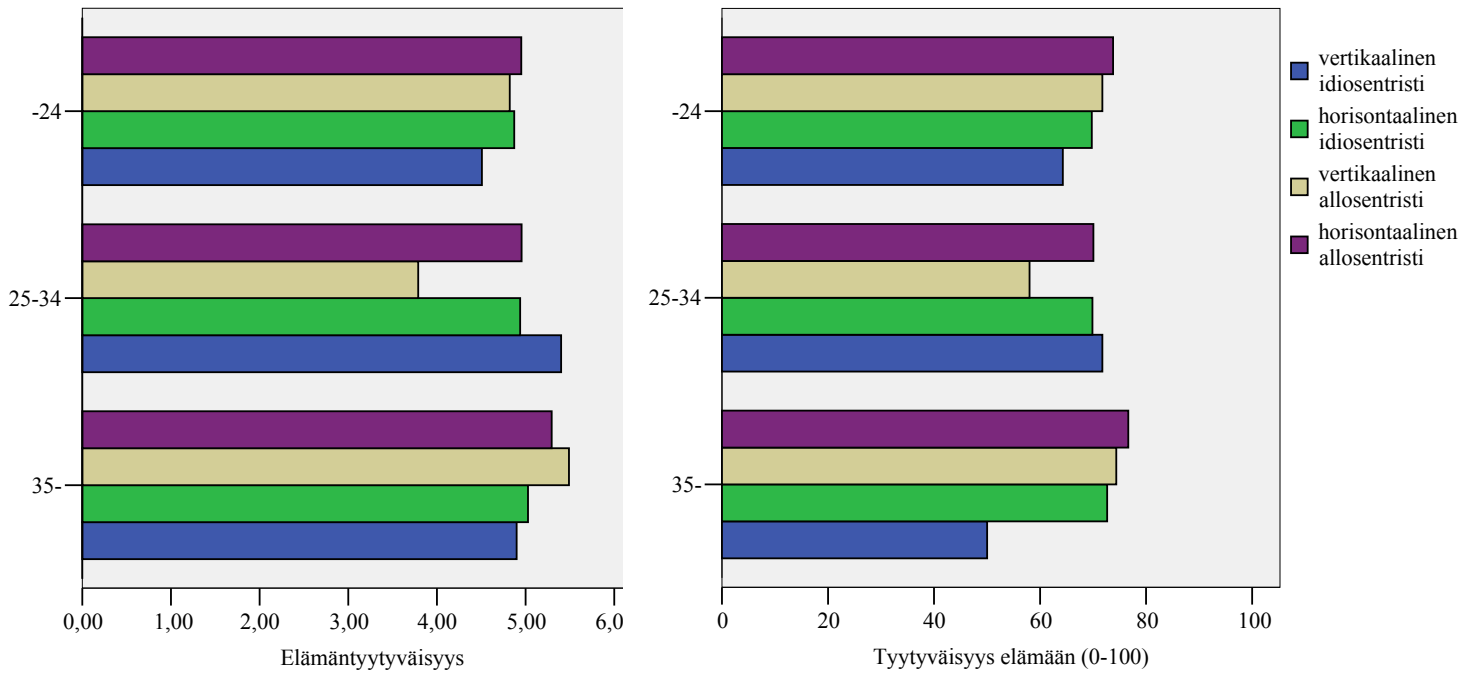
Kaksisuuntaisella varianssianalyysillä mitattuna hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla ja tyytyväisyydellä elämään oli taas päävaikutus ($F(3, 949) = 3.18, p < .001$) horisontaalisten allosentrikkojen hyväksi, ja myös yhdysvaikutus iän kanssa ($F(6, 949) = 2.11, p = .05$) siten, että vertikaaliset idiosentrikot olivat tyytyväisimpiä ja vertikaaliset allosentrikot tyytymättömmimpiä 25–

35-vuotiaina toisin kuin muissa ikäryhmissä, joissa korostui allosentriikkojen tyytyväisyys ja vertikaalisten idiosentriikkojen tyytymättömyys. Samankaltainen yhdysvaikutus havaittiin myös Dienerin elämäntyytyväisyys-asteikon ollessa kyseessä ($F(6, 982) = 2.78, p = .012$) (Kuvio 5). Lisäksi havaittiin horisontaalisella idiosentrismilla lievä positiivinen yhteys persoonallisuuspsykologian kurssilaisten onnellisuuteen (Liite 23).

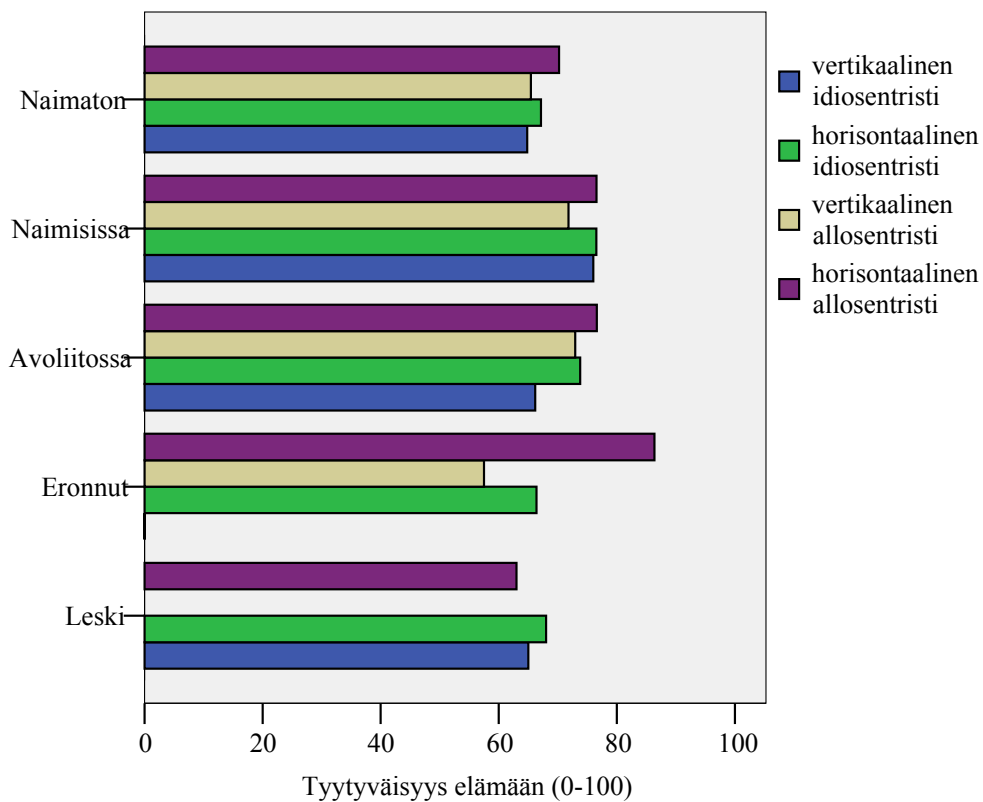

KUVIO 4. Tyytyväisyys elämään sukupuolen mukaan psykologisissa kulttuureissa

Kaksisuuntaisella varianssianalyysillä havaittiin myös siviilisäädylle päävaikutus tyytyväisyyteen elämään ($F(4, 948) = 11.07, p < .001$) siten, että naimisissa olevat olivat kaikkein tyytyväisimpiä. Yhdysvaikutus hallitsevimman psykologisen kulttuurin kanssa ($F(4, 948) = 5.72, p < .001$) havaittiin kuitenkin siten, että psykologisten kulttuureiden merkitys korostui eronneilla, jotka olivat erityisen tyytymättömiä kuuluessaan vertikaalisiin psykologisiin kulttuureihin, mutta olivat kaikista horisontaalisista allosentrikoista, ja muista siviilisäädystäkin tyytyväisimpiä kuuluessaan horisontaalisiin allosentrikkoihin (Kuvio 6).

KUVIO 5. Tyytyväisyys elämään Dienerin ja Ojasen asteikoilla mitattuna Triandiksen asteikolla mitatuissa psykologisissa kulttuureissa ikäryhmittäin

KUVIO 6. Tyytyväisyys elämään siviilisäädyn mukaan Triandiksen asteikolla mitatuissa psykologisissa kulttuureissa

Psykologisten kulttuureiden yhteydet persoonallisuuden ulottuvuuksiin

Yhteisöllisiksi luokitellut erosivat merkittävästi persoonallisuudeltaan yksilökeskeisistä etenkin ulospäinsuuntautuneisuuden ja miellyttävyyden osalta. He olivat seurallisempia, sosiaalisesti rohkeampia, luottavaisempia ihmissuhteissaan ja saivat enemmän sosiaalista tukea. Lisäksi he olivat yksilökeskeisiä hallitsevampia, sitkeämpiä ja toiminnallisempia. Heillä oli myös yksilökeskeisiä suurempi itseluottamus (Liite 18). Korrelaatiokertoimella mitattuna Ojasen Elämäntyyliasteikolla mitattu individualistinen asennoituminen oli negatiivisessa yhteydessä miellyttävyyteen, tunnollisuuteen, sosiaalisuuteen, seurallisuuteen, sosiaaliseen rohkeuteen ja sosiaaliseen tukeen, sekä positiivisessa yhteydessä avoimuuteen kokemuksille ja neuroottisuudelle. Ojasen ja Triandiksen asteikoista muodostetut summamuuttujat korreloivat hieman eri tavoin mm. miellyttävyyden, seurallisuuden ja sosiaalisen tuen osalta. Myöskään neuroottisuus ei korreloinut samankaltaisesti Triandiksen asteikolla mitattuun yksilökeskeisyyteen.

Horisontaalinen idiosentrismi oli vahvimmin yhteydessä avoimuuteen kokemuksille, henkiseen vahvuuteen ja päätösvaltaan, ja myös lievästi suurempaan luovuuteen. Vertikaalinen idiosentrismi ei juuri korreloinut persoonallisuuteen, paitsi heikosti seurallisuuteen, toiminnallisuuteen ja itsekkyyteen. Horisontaalisella allosentrismilla oli lievä yhteys miellyttävyyteen ja ystävällisyyteen, kuten myös vertikaalisella allosentrismilla ystävällisyyteen. Vahvimmat yhteydet havaittiin yhteenkuuluvuudella, joka oli melko vahvassa negatiivisessa yhteydessä neuroottisuuteen sekä melko vahvassa positiivisessa yhteydessä itseluottamukseen ja -arvostukseen. Yhteenkuuluvuus korreloi myös mm. tunnollisuuden ja ulospäinsuuntautuneisuuden kanssa. Korrelaatiokertoimet on tarkemmin esitelty taulukossa 3.

Individualistisista elämäntyyleistä erityisesti jakamaton ja vetäytyvä olivat yhteydessä persoonallisuuden eri ulottuvuuksiin, etenkin negatiivisessa yhteydessä ulospäinsuuntautuneisuuteen ja miellyttävyyteen sekä positiivisessa yhteydessä sisäänpäinkääntyneisyyteen. Sitoutumaton ja vetäytyvä asennoitumistyyli olivat yhteydessä myös neuroottisuuteen ja vähäiseen itsearvostukseen, kun taas jakamattomaan tyyliin kuului myös vähäisempi tunnollisuus. Kilpailuhenkinen asennoitumistyyli oli ulospäinsuuntautuneempi ja monin tavoin aktiivisempi, henkisesti vahvempi ja itseluottavaisempi. Jakamattomaan ja sitoutumattomaan elämäntyyliin liittyi myös vähäisempi luottamus ihmissuhteissa. Yksityisyyttä korostava, suvaitsevainen sekä itseriittoinen asennoituminen olivat yhteydessä avoimuuteen kokemuksille. Yksilökeskeisten elämäntyylien välisiä yhteyksiä persoonallisuuteen, asenteisiin ja muihin tekijöihin on tarkemmin esitelty liitteessä 19. Persoonallisuuden Big Five -piirteiden sekä erilaisten

sosiaalisten ulottuvuuksien yhteyksiä hyvinvointiin on esitelty liitteessä 20, joista mm. miellyttävyys, tunnollisuus, ulospäinsuuntautuneisuus sekä muut sosiaaliset tekijät olivat positiivisessa, neuroottisuus negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Etenkin itsearvostuksella oli vahva yhteys hyvinvointiin.

TAULUKKO 3. Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten ulottuvuuksien yhteydet persoonallisuuteen, arvoihin ja asenteisiin

Ulottuvuus (*)	Indv. asenteet (Ojanen)	Indv. asenteet (Triandis)	Yhteisöllisyys (0-100)	Yhteisöllisyys (Triandis)	VI	HI	VA	HA	Yhteen- kuuluvuus
1. Neuroottisuus	.447**	.139	-.194	.042	.123	.037	.101	-.016	-.511**
2. Estroversio	-.293**	.263*	.262*	.032	.226*	.219*	-.062	.189	.354**
3. Tunnollisuus	-.359**	-.027	.125	.250*	.044	-.050	.135	.256*	.441**
4. Avoimuus kokemuksille	.379**	.248*	-.118	.123	-.016	.470**	.045	.198	-.091
5. Miellyttävyys	-.341**	.255*	.326**	.183	.231*	.143	.074	.301**	.249*
6. Itsearvostus	-.513**	.141	.300*	.066	.072	.248*	-.007	.066	.592**
7. Itseluottamus	-.350**	.194	.299**	.082	.175	.181	.034	.099	.586**
8. Itsekkyys	.175**	.224**	-.047	-.227**	.251**	.071*	-.194**	-.219**	-.058
9. Uskonnollisuus	-.214**	.028	.258**	.241**	.042	-.016	.261**	.143**	.221**
10. Perheen merkitys	-.259**	-.003	.155**	.289**	.049	-.055	.271**	.233**	.313**
11. Sosiaalinen rohkeus	-.313**	.162	.173	-.020	.153	.130	-.039	.023	.314**
12. Henkinen vahvuus	-.103	.274*	.272*	-.004	.089	.428**	-.012	.000	.317**
13. Päätösvalta	.002	.429**	.056	-.095	.253*	.446**	-.140	.040	.172
14. Sitkeys	-.165	.206	.249*	.148	.108	.294**	.159	.054	.303*
15. Luovuus	.266*	.121	-.106	-.031	-.066	.307**	-.047	.001	-.081
16. Seurallisuus	-.346**	.247*	.509**	.168	.292**	.075	.115	.211	.403**
17. Vaihtelunhalu	.187	.293**	.151	-.080	.237*	.218	-.116	-.007	.047
18. Ystävällisyys	-.122	.222*	.121	.395**	.114	.257*	.312**	.305**	.329**
19. Rauhallisuus	-.175	.003	.128	.176	-.006	.050	.124	.166	.298*
20. Toiminnallisuus	-.292**	.333**	.395**	.228*	.292**	.238*	.154	.227*	.292*
21. Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.250*	.106	-.022	-.071	-.008	.181	-.078	-.068	-.121
22. Sosiaalisuus	-.313**	.023	.184**	.131**	.009	.062	.014	.255**	.295**
23. Sosiaalinen tuki	-.352**	-.028	.149**	.155**	-.073*	.061	.033	.276**	.214**
24. Luottamus ihmissuhteissa	-.461**	-.209**	.151**	.049	-.221**	-.073*	-.044	.157**	.139**

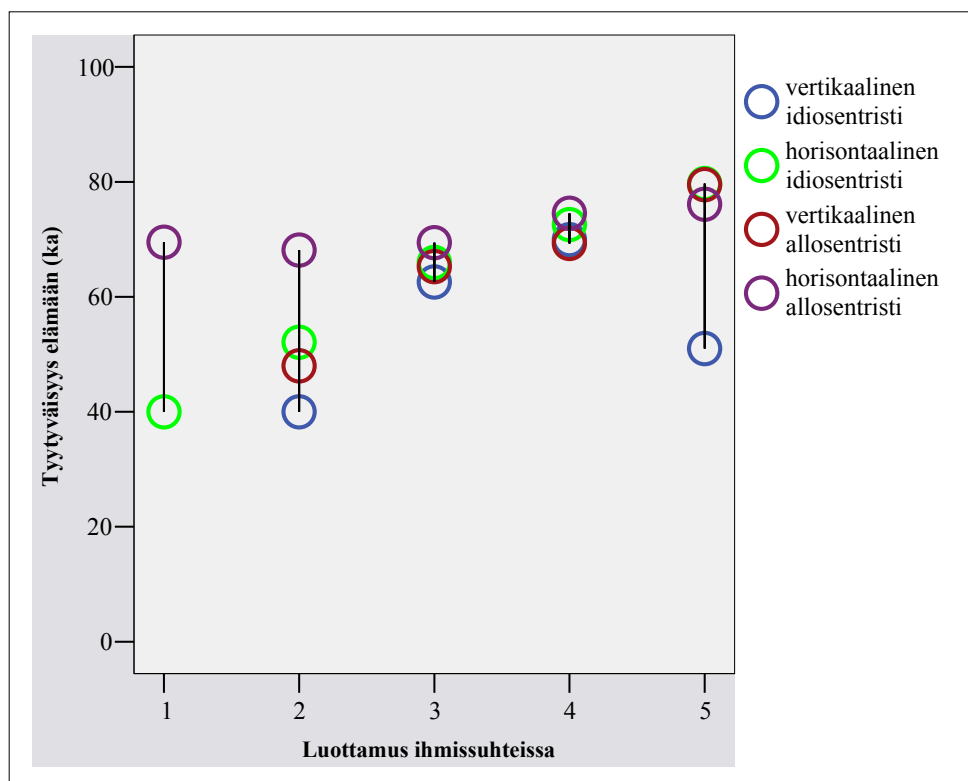
** . p<.01

. p<.05, () muuttujissa 1-8 ja 11-21 n = n. 80, lopuissa n = n. 1000)

VI = vertikaalinen idiosentrismi, HI = horisontaalinen idiosentrismi, VA = vertikaalinen allosentrismi, HA = horisontaalinen allosentrismi

Psykologisten kulttuureiden ja eri tekijöiden yhteisvaikutukset hyvinvointiin

Mitattuna kolmesuuntaisella varianssianalyysillä, ei tyytyväisyyteen elämään ollut hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla päävaikutusta, mutta sen sijaan sosiaalisuudella ja sosiaalisella tuella oli merkitsevät päävaikutukset siten, että ne lisäsivät hyvinvointia kaikissa vertikaalisen ja horisontaalisen idiosentrismien ja allosentrismien ryhmissä. Lisäksi sosiaalisella tuella ja sosiaalisuudella oli merkitsevä yhdysvaikutus tyytyväisyyteen elämään siten, että ne yhdessä lisäsivät hyvinvointia vielä enemmän, ja sosiaalisuudella oli myös yhdysvaikutus hallitsevimman psykologisen kulttuurin kanssa siten, että horisontaaliset allosentrikot ollessaan sosiaalisia olivat tyytyväisiä pienemmänkin sosiaalisen tuen ryhmissä. Hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla ei pelkän sosiaalisen tuen kanssa ollut yhdysvaikutusta, mutta sosiaalisuudella, sosiaalisella tuella ja hallitsevimmalla psykologisella kulttuurilla oli yhdessä merkitsevät yhdysvaikutukset tyytyväisyyteen elämään siten, että horisontaaliset allosentrikot yhtä aikaisesti suurimmissa sosiaalisuuden ja sosiaalisen tuen ryhmissä olivat kaikkein tyytyväisimpiä (Liite 21).

KUVIO 7. Neljän psykologisen kulttuurin tyytyväisyys elämään eritasoisen luottamuksen ihmissuhteissa mukaan

Horisontaalisilla allosentrikoilla oli myös suurempi luottamus ihmissuhteissa kuin muilla (Liite 22), ja kaksisuuntaisella varianssianalyysillä mitattuna sekä hallitsevimalla psykologisella kulttuurilla ($F(3, 949) = 6.55, p < .001$) että luottamuksella ihmissuhteissa oli päävaikutukset ($F(4, 949) = 9.10, p < .001$), ja myös yhdysvaikutus tyytyväisyyteen elämään ($F(10, 949) = 2.04, p = .027$) siten, että luottamus ihmissuhteissa lisäsi kaikkien hyvinvointia, mutta kaikkein tyytyväisimpiä olivat suurimman luottamuksen omaavat allosentrikot ja tyytymättömmimpiä vähiten luottavat idiosentrikot. Kuviosta 7 nähdään myös, että luottamuksen ihmissuhteissa merkitys oli suurempi muille kuin horisontaalisille allosentrikoille, muiden hyvinvoinnin vaihdellessa suhteessa enemmän erilaisissa ihmisluottamuksen ryhmissä.

Eri tekijöiden yhteisvaikutuksia hyvinvointiin tutkittiin myös regressioanalyysien avulla. Mallit toteutettiin erikseen persoonallisuuden psykologian kurssilaisille, koska heiltä oli kysytty useampia asioita, jotka korreloivat merkitsevästi hyvinvointimuuttujien kanssa (Liite 23). Regressioanalyysit toteutettiin ottamalla askeltaen mukaan erilaisia muuttujia. Malleihin ei pääasiassa otettu mukaan keskenään korreloivia hyvinvointimuuttujia.

Eri tekijöiden yhteiset selitysasteet vaihtelivat noin 20:sta noin 80:aan prosenttiin persoonallisuuspsykologian kurssilaisten hyvinvoinnin ollessa selitettävissä useammalla tekijällä. Merkitsevimmiksi hyvinvoinnin selittäjiksi nousivat mm. itsearvostus, yhteenkuuluvuus, sosiaalisuus, sosiaalinen tuki sekä luottamus ihmissuhteissa. Lisäksi tunnollisuus ja positiivinen elämänasenne nousivat malleissa ekstroversiota merkitsevimmiksi hyvinvoinnin ennustajiksi. Yksilökeskeisyydellä voitiin selittää noin 20 % pahoinvoinnin vaihtelusta kun taas yhteisöllisillä tekijöillä selittyi noin 30 % hyvinvoinnin vaihtelusta (Liitteet 24 – 26).

Kaikki malleihin mukaan otetut yksilökeskeiset elämäntyyli, eli vetäytyvä, jakamaton ja sitoutumaton elämäntyyli osoittautuivat merkitseviksi pahoinvoinnin selittäjiksi, selittäen yhdessä noin 20 % pahoinvoinnin vaihtelusta. Yksilökeskeisistä elämäntyyleistä myös suvaitsevainen elämäntyyli kuului merkitseviin elämän tarkoituksettomuuden kokemista selittäviin tekijöihin. Pahoinvointia lisäsivät myös taloudelliset huolet. Pahimmiksi pahoinvointia ennustaviksi tekijöiksi osoittautuivat kuitenkin itsearvostuksen puute, älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus, sosiaalisen tuen puute sekä neuroottisuus (Liitteet 24 – 26).

Yhteenkuuluvuuden kanssa hyvinvointia ennustivat sosiaalisten tekijöiden lisäksi mm. rauhallisuus ja turvallisuus, perheen merkitys ja talouden koko. Yhteisöllisyys oli mm. yhteenkuuluvuuden, uskonnollisuuden, sosiaalisten tekijöiden, turvallisuuden kokemisen sekä talouden koon kanssa merkitsevä elämän tarkoituksen kokemista selittävä tekijä (Liite 24).

POHDINTA

Yhteenveto tuloksista

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, ovatko yksilötason psykologiset kulttuurit, erityisesti idiosentrismi eli yksilökeskeisyys, yhteydessä hyvinvointiin. Tutkimuksen alaongelmina oltiin kiinnostuneita psykologisista alakulttuureista, kuten vertikaalisten ja horisontaalisten ulottuvuuksien yhteydestä hyvinvointiin. Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, miten muut yhteisöllisyyteen ja yksilökeskeisyyteen aiemmin liitetyt tekijät ovat yhteydessä psykologisiin kulttuureihin, hyvinvointiin sekä niiden välisiin suhteisiin.

Tutkimuksen päätuloksena havaittiin, että idiosentrismi on pikemminkin negatiivisessa kuin positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Ojasen asteikoilla mitattuna yksilökeskeisyys oli negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, kun taas Triandiksen asteikolla mitattu yksilökeskeisyys ei enimmäkseen ollut positiivisessa eikä negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Horisontaalinen idiosentrismi ja kilpailuhenkinen asennoituminen olivat kuitenkin heikossa positiivisessa yhteydessä korkeampaan elämänhallintaan ja lievästi myös fyysiseen kuntoon. Lisäksi horisontaalinen idiosentrismi oli persoonallisuuspsykologian kurssilaisten joukossa lievässä yhteydessä onnellisuuteen. Korrelaatiokertoimet olivat kuitenkin kaiken kaikkiaan suhteellisen pieniä ja yksilökeskeisyyttä vahvemmin ja laaja-alaisemmin oli yhteenkuuluvuus yhteydessä hyvinvointiin.

Neljästä Triandiksen asteikolla mitatuista psykologisista kulttuureista hyvinvoivimpia olivat horisontaaliset allosentrikot ja pahoinvoivimpia vertikaaliset idiosentrikot. Ojasen Elämäntyyliasteikosta muodostetuista yksilökeskeisyyden alakulttuureista erityisesti jakamaton, sitoutumaton sekä vetäytyvä asennoituminen olivat negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin selittäen noin 20 % pahoinvoinnin vaihtelusta, yhteisöllisyyteen yhteydessä olevien tekijöiden selittäessä noin 30 % hyvinvoinnin vaihtelusta.

Yksilökeskeisyys oli yhteydessä alhaisempaan hyvinvointiin etenkin miehillä. Naisilla horisontaalinen allosentrismi, kun taas miehillä ja vanhemmilla vastaajilla vertikaalinenkin allosentrismi oli yhteydessä hyvinvointiin. Parisuhteessa elävät olivat pääasiassa hyvinvoivimpia,

mutta psykologisten kulttuureiden merkitys korostui eronneilla siten, että he olivat erityisen tyytymättömiä kuuluessaan vertikaalisiin psykologisiin kulttuureihin, mutta olivat kaikista horisontaalisista allosentrikoista tyytyväisimpiä ylittäen samalla muidenkin siviilisäätyjen tyytyväisyyden.

Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten vastaajien persoonallisuudessa havaittiin merkitseviä eroja mm. ulospäinsuuntautuneisuuden, miellyttävyyden sekä itseluottamuksen osalta. Monien aiemmin yksilökeskeisyyteen liitettyjen tekijöiden havaittiin olevan vahvemmin yhteydessä yhteisöllisyyteen, tosin vaihdellen riippuen mittarista. Ojaseen asteikoilla mitattu yksilökeskeisyys oli yhteydessä mm. neuroottisuuteen, introversioon, alhaiseen itsetuntoon sekä vähäisiin sosiaalisiin voimavaroihin. Ko. tekijät selittivät persoonallisuuden psykologian kurssilaisten pahoinvointia psykologisia kulttuureja vahvemmin. Tunnollisuus oli vahvemmin yhteydessä yhteenkuuluvuuteen ja myös hyvinvointiin, kun taas avoimuus kokemuksille oli yhteydessä yksilökeskeisyyteen, eikä ollut positiivisessa eikä negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin.

Itsearvostus oli vahvassa yhteydessä hyvinvointiin ja sosiaalisuus, sosiaalinen tuki sekä luottamus ihmissuhteissa lisäsivät hyvinvointia kaikissa psykologisissa kulttuureissa. Horisontaaliset allosentrikot olivat kuitenkin tyytyväisiä pienemmissäkin sosiaalisen tuen ryhmissä, ollessaan sosiaalisia. Myöskään luottamuksella ihmissuhteissa ei ollut heidän hyvinvoinnilleen yhtä suurta merkitystä kuin muille, vaikka he omasivatkin suuremman luottamuksen ja olivat vertikaalisten allosentrikköjen kanssa hyvinvoivimpia suurimman luottamuksen, sosiaalisuuden sekä sosiaalisen tuen ryhmissä.

Tutkimustulosten vertailua hypoteeseihin ja aiempaan tutkimukseen

Verrattuna aikaisempaan tutkimukseen ja hypoteeseihin saatiin sekä yhteneviä että eroavia tuloksia. Kuten oli oletettu, havaittiin idiosentrismien olevan negatiivisessa ja allosentrismin vahvemmin positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Vertikaalisella asennoitumisella havaittiin hypoteesien mukaisia negatiivisia yhteyksiä yksilökeskeisyyden osalta, mutta joissakin tapauksissa havaittiin myös vertikaalisen allosentrismin olevan positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, poiketen mm. Chirkov:n ym. (2005) tekemistä havainnoista. Kuten oli ennakoitu, oli horisontaalinen allosentrismi

psykologisista kulttuureista vahvimmin positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin. Tulos oli yhtenevä mm. Triandiksen (2000) tekemien päätelmien kanssa, poiketen mm. Oishin (2000) ja Kimin (2003) saamista tutkimustuloksista. Horisontaalisen idiosentrismien negatiivinen yhteys oli lievempi kuin oli odotettu, ja myös joitakin positiivisia yhteyksiä havaittiin hypoteesien vastaisesti. Vertikaalinen idiosentrismi osoittautui kuitenkin haitallisemmaksi hyvinvoinnille, kuten oli odotettukin. Sosiaaliset tekijät lisäsivät eri ryhmien hyvinvointia odotusten mukaisesti. Kuten oli oletettu, havaittiin erilaisten psykologisten kulttuureiden olevan yhteydessä erilaisiin persoonallisuuden piirteisiin, ja ne erosivat mm. ulospäinsuuntautuneisuuden osalta, kuten oli osattu odottaa. Kuitenkin myös yllättäviä tuloksia havaittiin, esimerkiksi itseluottamuksen ja -arvostuksen yhteys allosentriseen asennoitumiseen, yksilökeskeisen asennoitumisen yhteys neuroottisuuteen ja introversioon sekä vähäisempiin sosiaalisiin voimavaroihin kuin olisi osattu odottaa. Yhteydet vaihtelivat kuitenkin verrattuna kotimaisilla ja ulkomaisilla mittareilla saatuihin tuloksiin. Kuten mm. Triandis (2000) ja Hofstede (2001) huomauttivat, oli myös tasojen erottelu paikallaan, koska muuttajat käyttäytyivät varsin eri tavoin yksilötasolla kuin pelkät kulttuuritason tutkimukset olisivat antaneet olettaa.

Demografisten tekijöiden suhteen olivat tulokset hypoteesien mukaisia. Ryhmien välillä havaittiin eroja mm. siten, että miehet olivat naisia yhteisöllisempiä, mutta samalla havaittiin heidän antavan hieman suurempia arvoja myös yksilökeskeisyyttä, etenkin vertikaalista yksilökeskeisyyttä, mittaaviin kysymyksiin. Yhteisöllisyys oli etenkin miesten keskuudessa yhteydessä hyvinvointiin ja yksilökeskeisyys naisia vahvemmin yhteydessä alhaisempaan hyvinvointiin, kuten Furr (2005) antoi olettaa. Lisäksi, kuten oli oletettu, havaittiin horisontaalisen allosentrismien olevan naisten keskuudessa vahvemmassa yhteydessä hyvinvointiin, kun taas vertikaalinen allosentrismi lisäsi hyvinvointia miesjoukossa. Kuten oli oletettu, myös idiosentrikkojen hyvinvointi vaihteli ikäryhmissä, kuten mm. Mishra (1994) ja Triandis & Singelis (1998) olivat huomanneet. Eroja havaittiin myös erilaisten ryhmien yksilökeskeisyydessä ja yhteisöllisyydessä, viitaten myös siihen, että erilainen asennoituminen voi olla tarpeen erilaisissa elämäntilanteissa, kuten mm. Triandis ym. (1995) ja Triandis (1995; 2001a; 1996; 1999) olivat havainneet. Esimerkiksi opiskelu edellyttää itsenäisyyttä, armeija yhteistyötä, myös työelämässä voi tulla eteen kilpailutilanteita, josta taas vapaaehtoistyössä on tuskin huolta. Tukea myös mm. Ratzlaff:n ym. (2000) ja Triandiksen (2000) käsitykselle siitä, että kulttuuriin sopeutuminen on yhteydessä hyvinvointiin antaa se, etteivät tavallisimmat idiosentriset asennoitumistyyli olleet positiivisessa eivätkä negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin, kuuluessaan valtavirtaan. Poiketen mm. Lopezin ym. (2002) sekä Hahn:n ja Oishin (2006) tutkimustuloksista, ei autonomian ja hyvinvoinnin välillä havaittu suhdetta, vaan hyvinvointi

oli yhteydessä ihmissuhteiden painottamiseen, kuten kollektivistisissäkin maissa Oishiin (2000) mukaan.

Individualismi oli mm. Arrindell:n ym. (1997) ja Dienerin ym. (2003) mukaan ollut yhteydessä hyvinvointiin valtioiden erilaisen taloudellisen tilanteen vuoksi, ja kollektivismi samoista syistä vähäisempään hyvinvointiin. Taloudellisten huolten havaittiin tässäkin tutkimuksessa vähentävän hyvinvointia, yhdistettynä edellä mainittuihin idiosentrisiin elämäntyyliin. Turvallisuus taas oli positiivisessa yhteydessä hyvinvointiin ja voidaan ajatella, että riittävä toimeentulo ja turvallinen elinympäristö ovat onnellisuuden perusedellytyksiä kuten mm. Ojanen (2004) ja Hirvonen ja Mangeloa (2005) olivat esittäneet.

Onnellisuuden ja tulotason yhteyksiä oli aiemmin selitetty mm. parempituloisille ominaisella kilpailuhenkisyydellä (Hirvonen & Mangeloa, 2005). Kilpailuhenkinen asennoitumistyyli oli lievässä positiivisessa yhteydessä joihinkin hyvinvoinnin ulottuvuuksiin, mutta ei kuitenkaan osoittautunut merkitseväksi hyvinvoinnin selittäjäksi. Kilpailusta vetäytyvä asennoitumistyyli oli sen sijaan negatiivisessa yhteydessä hyvinvointiin ja osoittautui merkitseväksi pahoinvoinnin selittäjäksi. Kilpailuhenkisyudesta voi olla myös hyötyä, esimerkiksi urheilutavoitteiden saavuttamisessa. Voi silti olla, että yksin kilpaileminen yhteisöä vastaan on vahingollisempaa kuin kilpailuhenki joukkuepelissä – vertikaaliset allosentristit olivat hyvinvoivempia kuin vertikaaliset idiosentristit.

Liikunnan ja toiminnallisuuden vaikutuksista hyvinvointiin on tiedetty pitkään. Triandis (2001a) otti esiin, että kulttuureiden erot näkyvät myös harrastuksissa, siten että individualistisissa kulttuureissa korostuvat yksilölajit. Lisäksi Bäckmand (2006) oli todennut yksilö- ja ryhmälajien harrastajien eroavan persoonallisuudeltaan ja ryhmälajien harrastajien olevan hyvinvoivempia. Jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia myös, kuuluvatko eri lajien harrastajat erilaisiin psykologisiin kulttuureihin, ja onko harrastuksilla ja yksilökeskeisillä vs. yhteisöllisillä asenteilla yhteisvaikutuksia hyvinvointiin. Lisäksi jatkossa olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin erilaista yksilökeskeistä vs. yhteisöllistä pelihenkeä sekä kilpailuhenkisyuden ja pelikulttuureiden sisältämiä alakulttuureita laajemmin. Myös persoonallisuuden piirteiden yhteyttä idiosentrisiin ja allosentrisiin asenteisiin kannattaa tutkia laajemmin, ottaen huomioon, että tässä tutkimuksessa vain persoonallisuuden psykologian kurssilaiset täyttivät Big Five –mittarin sekä mm. itseluottamusta, -arvostusta sekä positiivista elämänasennetta mittaavat asteikot.

Kolme tärkeintä tekijää hyvinvoinnille olivat Leen ym. (1999) mukaan eri kulttuureissa perhe, tärkeät ihmissuhteet sekä kompetenssi tai kyvykkyys. Perhe ja tärkeät ihmissuhteet vaikuttavat

kuuluvan tärkeimpiin hyvinvointiin vaikuttaviin tekijöihin suomalaistenkin keskuudessa. Vaikka yhteisöllisyys ja perhe vaikuttavat olevan yhteydessä hyvinvointiin sekä idässä että lännessä, ovat ne luultavasti vivahteiltaan hieman erilaisia, koska yksilötason tutkimuksiin vaikuttaa myös laajempi kulttuurinen ympäristö, joka heijastuu vastauksiin, näkyen esimerkiksi kysymysten ymmärtämisessä ja niihin vastaamisessa. Esimerkiksi allosentrismi saattaa olla yhteisöllisissä maissa sisäänpäinkääntyneempää ja keskittyä vahvemmin perheeseen kuin yksilökeskeisissä kulttuureissa. Monen vastaajan mielestä saattoi osaan kysymyksistä olla vaikea vastata, kuten joku otti esiinkin, että esimerkiksi hänelle ydinperhe on tärkeä, mutta laajemmalla suvulla ei juuri ole merkitystä, kuten Hofstede & Hofstedekin (2005) olivat kuvanneet. Aiemmin oli esitetty (Schimmack, 2005; Ahuvia, 2002), että vähemmän individualistisissa kulttuureissa olisi vähemmän valinnanvaraa ja valinnat voisivat määräytyä perustarpeiden perusteella, kun taas rikkaissa valtioissa olisi enemmän mm. vapautta ja mahdollisuuksia. Vapaus ja vaikutusmahdollisuudet vaikuttavat olevan myös tärkeitä hyvinvoinnin perusedellytyksiä, jotka eivät kuitenkaan lisääntyessään lisää hyvinvointia, mutta antavat kuitenkin mahdollisuuksia valita myös esimerkiksi yhteisöllisyyden ja yksilökeskeisyyden väliltä, ja useammista ryhmistä, joihin kuulua, kuten mm. Ahuvia (2002) ja Hofstede & Hofstede (2005) olivat esittäneet. Yhteisöllisyys yhteisöllisissä kulttuureissa voi sen sijaan olla enemmän olosuhteiden ja vaihtoehtojen vähäisyyden tuovan pakon sanelemaa. Individualistien hyvinvoinnissa korostui Lu:n ja Gilmourin (2004) mukaan aktiivinen ja näkyvä työskentely onnellisuuden eteen, kun taas kollektivistien hyvinvointi oli henkisempää ja sisäänpäinkääntyneempää. Yhteisöllisyyden ja uskonnollisuuden yhteys hyvinvointiin (French & Joseph, 1999; Lee, ym., 1999) tuli esiin elämän tarkoituksen kokemisen kautta, ja idiosentristien ja allosentristien tavoissa voida hyvin on varmasti eroja, joita saatetaan haluta myöhemmin tutkia tarkemmin.

Tärkein onnellisuutta lisäävä tekijä olivat Schwartzin ja Wardin (2004) mukaan läheiset sosiaaliset suhteet, jotka vähentävät vapautta, valinnan mahdollisuuksia ja itsemääräämisoikeutta. Tässä tutkimuksessa tärkeimpiä onnellisuutta lisääviä tekijöitä olivat sosiaalisuus, yhteenkuuluvuus, luottamus ihmissuhteissa, talouden koko sekä sosiaalinen tuki, ja tärkeimpiä onnettomuutta lisääviä tekijöitä vetäytyvä ja sitoutumaton elämäntyyli, mikä sopii hyvin yhteen Swartzin ja Wardin (2004) teorian kanssa. Myös parisuhteessa eläminen oli yhteydessä hyvinvointiin, kun taas eronneilla tilanne korjautui horisontaalisen allosentrismin hallitsevuudella. Voi olla, että eronneilla horisontaalisilla allosentrikoilla korostuu muun suvun ja yhteisöjen merkitys, ja heillä saattaa olla myös parisuhteessa eläviä enemmän aikaa yhteisöllisyydelle, kuten havaittiin myös naimattomien olevan muita siviilisäätymiä yhteisöllisempiä.

Sinha ja Verma (1994) olivat havainneet allosentriikkojen hyvinvoinnin riippuvan sosiaalisen tuen määrästä. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että allosentrikot ollessaan sosiaalisia olivat tyytyväisempiä vähäisempäänkin sosiaaliseen tukeen. Voi olla, että allosentrikot tulevat onnellisiksi sosiaalisen tuen antamisesta sen saamisen sijaan, ja yhteisölliset ovat ehkä halukkaampia antamaan kuin saamaan sosiaalista tukea, yksilökeskeiset ottamaan, kuten Ryan, Guardia, Solky-Butzel ym. (2005) kuvasivat idän ja lännen eroja. Myös yksilötason psykologisten kulttuureiden, altruismin ja hyvinvoinnin välisiä suhteita kannattaa myöhemmin tutkia.

Allosentriikkojen hyvinvoinnin lähteet vaikuttavat eroavan monella tapaa, jonka osoittaa myös havaittu ero luottamuksessa ihmissuhteissa sekä sen suuremmissa merkityksessä muihin psykologisiin kulttuureihin kuuluvien hyvinvoinnille. Kyseinen ero saattaa olla yhteydessä allosentriikkojen parempaan ja pysyvämpään ihmissuhteiden laatuun, taikka idiosentriikkojen suurempaan epävarmuuteen ja jatkuvaan oman hyvinvoinnin varmistamisen ja muiden avulla vahvistamiseen sekä allosentriikkojen suurempaan kontekstikeskeisyyteen. Monia seikkoja, kuten kontekstikeskeisyyttä, kokonaisvaltaisuutta, sosiaalisten suhteiden laatua sekä erilaisia arviointierheitä liittyen erilaisiin psykologisiin kulttuureihin kuuluvien hyvinvointiin voi olla kiinnostavaa tutkia tulevaisuudessa.

Ratzlaff ym. (2000) totesivat, että idiosentrismi ja allosentrismi olisivat yksinään riittämättömiä selittämään yksilöiden kokemaa hyvinvointia, ja Suhail ja Chaudry (2004) esittivät, että mm. sosiaalinen tuki, uskonnollisuus, sosiaalinen asema, siviilisäätö ja tulotaso voivat olla parempia hyvinvoinnin ennustajia. Myös tässä tutkimuksessa havaittiin, ettei mikään tekijä yksin selitä hyvinvointia, vaan se selittyy parhaiten ottamalla mukaan monenlaisia tekijöitä.

Ng ym. (2003) ja Sato (2001) korostivat, että yksilöllisyys ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä tarpeita ja hyvinvoinnin edellytyksiä kaikissa kulttuureissa, ja voidakseen hyvin, olisi löydettävä tasapaino itsen ja muiden välillä. Triandis (2001a) taas totesi ongelmaksi muodostuvan ääripään kollektivismiin, jossa yksilöstä tulee muiden manipuloitava väline, joka ei saavuta tavoitteitaan, sekä ääripään individualismiin, joka tekee yksilöstä erakon ja egosentrisen narsistin. Tässä tutkimuksessa osoitettiin, ettei yksilökeskeisyys ole yhteydessä hyvinvointiin, vaan on pahimmillaan yhteydessä pahoinvointiin, joka heijastaa egosentrisyyttä vielä haitallisempaa erakoitumista, sisältäen vähäistä luottamusta sekä itseän että muihin, toiminnallisuuden vähyyttä sekä suurempaa neuroottisuutta, joka tuskin on positiivisessa yhteydessä edes tavoitteiden saavuttamiseen. Tutkimuksessa osoitettiin samalla, kuinka tärkeää on myös terve itsearvostus, ja kuinka haitallista on sen puuttuminen, sekä kuinka tärkeitä ovat yhteisöt, ja kuinka haitallista on niistä erakoituminen. Tasapaino ei siis ole

pahin vaihtoehto, ja löydettiin myös yksilökeskeisyydestä hyvinvoinnille vähemmän haitallisia piirteitä – siispä sekoitus idiosentrismia ja allosentrismia oikeassa suhteessa, kuten Ghorbani ym. (2003) ja Ng ym. (2003) olivat esittäneet, ei ehkä ole paras mahdollinen yhdistelmä, mutta parempi kuin ei allosentrismia tai itsearvostusta laisinkaan. Furr (2005) esitti onnellisuuden olevan yhteydessä ihmisten kanssa toimeentulemiseen ja itsetunnon olevan yhteydessä menestykseen. Tässä tutkimuksessa todistettiin, että myös onnellisuudessa menestymiseen tarvitaan molempia, ja on tultava toimeen sekä itsen että muiden kanssa.

Tutkimuksen vahvuuksien ja heikkouksien arviointia

Idiosentrismi ei tässäkään tutkimuksessa, kuten ei mm. Dienerin & Lucaksen (2000) eikä Triandiksen & Gelfandin (1998) tutkimuksissa, osoittautunut olevan yksisuuntainen jatkumo, vaan siitä erottui erilaisia alakulttuureja. Ojasen Elämäntyyliasteikko jakautui ehkä turhankin pieniin osiin ja osa faktoreiden reliabiliteettikertoimista jäi pieniksi pienen muuttujamäärän vuoksi. Tämä kuvastaa kuitenkin sitä, kuinka monta puolta asialla on. Tulevaisuuden tutkimuksissa saatetaan keskittyä vain joihinkin asteikon osioihin lisäten esimerkiksi tässä tutkimuksessa mielenkiintoisimmilta vaikuttavista faktoreista (vetäytyvä, jakamaton, sitoutumaton) mittaavia kysymyksiä sekä karsien pois ehkä jo tässä tutkimuksessa esiin tulleita vähemmän mielenkiintoisia osioita. Kaiken kaikkiaan reliabiliteettikertoimet vaihtelivat noin 0.5:stä 0.9:ään, ja ottaen huomioon muuttujien pieni määrä osassa summamuuttujia, voitaneen reliabiliteetteja pitää hyväksyttävänä. Lisäksi individualismi- ja kollektivismimittareiden on havaittu maailmallakin olleen reliabiliteettikertoimiltaan varsin alhaisia, yleensä vaihdellen noin 0.5:stä 0.7:ään, koska ne käsittävät kysymyksiä niin monelta eri elämänalueelta (ks. esim. Chan, 1994).

Kaiken kaikkiaan Triandiksen ja Ojasen asteikot osoittautuivat mittaavan varsin erilaisia yksilökeskeisyyden puolia, vaikka ne korreloivatkin keskenään. Ojasen asteikko saattaa olla myös helpommin käsitettävissä yksisuuntaisena, yhteenkuuluvuudelle vastakkaisena jatkumona kuin Triandiksen psykologisia kulttuureja mittaava asteikko. Triandiksen ja Ojasen mittareilla mitattu yksilökeskeisyys vaikuttaa keskeisimmin eroavan yhteyksiltään neuroottisuuteen, ekstroversion, itsearvostukseen sekä toiminnallisuuteen. Triandiksen individualisti vaikuttaa olevan mm. miellyttävämpi ja henkisesti vahvempi. Ojasen asteikko vaikuttaa mittaavan yksilökeskeisyyden

anarkistisempaa ulottuvuutta, jollaista ei ehkä ole aiemmin tutkittukaan. Lisäksi Ojasen 0–100-yhteisöllisyysasteikolla saadaan yhteisöllisyyttä enemmän esiin kuin Triandiksen asteikolla.

Suurin osa mukana olleista mittareista oli pitkään Suomessa ja maailmalla käytössä olleita luotettaviksi osoittautuneita asteikoita. Kuitenkin arvioidessa kansainvälisten mittareiden, joista tiettävästi ainakaan Triandiksen mittaria ei ennen ole Suomessa käytetty yksilötason tutkimuksissa, reliabiliteettia ja validiteettia, kannattaa mielessä pitää kulttuureiden erilaisuus – esimerkiksi suomalaisten vaikeus vastata vieraalta tuntuviin yhteisöllisyyttä mittaaviin kysymyksiin. Idiosentrismi ja allosentrismi ovat varmasti erilaisia erilaisissa kulttuureissa, ja jotta ne mittaisivat samankaltaisia asioita, tulisi myös kysymyksiä muokata paremmin kulttuuriin sopiviksi, koska pelkällä kysymysten kääntämisellä toiselle kielelle ei välttämättä tavoiteta samoja asioita. Yhteisöllisyyttä mittaavat kysymykset esitettyinä yhteisöllisessä kulttuurissa eläville idiosentrikoille ja allosentrikoille ovat luultavasti ymmärrettävissä paremmin kuin esitettyinä individualistisessa kulttuurissa eläville idiosentrikoille ja allosentrikoille.

Mittarit osoittautuivat kuitenkin suurimmaksi osaksi melko luotettaviksi, ja asiat, joita haluttiin selvittää, saatiin selville. Tulokset ovat kuitenkin yleistettävissä vain mukana olleiden kaltaisiin ryhmiin. Suuri vastauskato suurimmassa osassa ryhmiä nostaa esiin kysymyksen, jättivätkö kaikkein yksilökeskeisimmät yksilöt vastaamatta, ja olisivatko havaitut negatiiviset yhteydet olleet vahvemmat, jos hekin olisivat vastanneet? Toisaalta esimerkiksi varusmiehiltä saatiin odotetusti vastauksia ja persoonallisuuden psykologian kurssilaisilla vastaaminen kuului kurssisuoritukseen. On mahdollista, että Suomessa on suhteessa vähemmän yhteisöllisyyttä ja enemmän yksilökeskeisyyttä kuin tämän tutkimuksen perusteella vaikuttaisi olevan, vaikka psykologien kulttuureiden osuudet aineistossa vaikuttivat yhteneviltä aiempaan tietoon (Chan, 1994; Hofstede, 2001; Triandis, 1996) verrattuna.

Tässä tutkimuksessa vahvuutena oli vastaajien suuri määrä, joka mahdollisti monenlaisen vertailun ja jaottelun mm. neljään psykologisen kulttuurin ryhmään, joka ei välttämättä olisi pienemmällä otoskoolla onnistunut suuren enemmistökulttuurin vuoksi. Mukaan valitut ryhmät olivat kuitenkin enemmänkin näyte kuin otos. Lisäksi eri ryhmille esitettiin hieman eri kysymyksiä, toiset vastasivat paperi-, toiset Internet-versioon, ja ryhmät olivat erikokoisia. Toisaalta oli sääli, ettei kaikkiin kysymyksiin saatu vastauksia kaikilta, mutta toisaalta oli ilo käsitellä aihetta näin laajalla aineistolla. Jatkossa kannattanee tutkia myös vanhempien henkilöiden asenteita, jolloin voidaan tutkia laajemmin mm. parisuhde- ja perhetekijöiden yhteyttä asenteisiin ja hyvinvointiin –

tässä tutkimuksessa esim. eronneita, joiden havaittiin eroavan muista tutkituista, oli suhteellisen vähän.

Loppuyhteenveto

Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä johtopäätös, että vaikka valtioiden tasolla individualismi on yhteydessä hyvinvointiin, yksilötasolla yksilökeskeisyys ei ole. Muuttajat ja niihin yhteydessä olevat tekijät, kuten ekstroversio, itsearvostus sekä erilaiset sosiaalisuuden osa-alueet käyttäytyvät myös eri tavoin eri tasoilla siten, että ne kuuluvat yksilötasolla läheisemmin yhteisöllisten vahvuuksiin, yksilökeskeisyyden ollessa pahimmillaan yhteydessä introversioon, neuroottisuuteen, heikkoon itsen ja muiden kanssa toimeentulemiseen sekä suurempaan pahoinvointiin. Ulospäinsuuntautuneisuus ja itseluottamus ovat myös yksilötasolla yhteydessä hyvinvointiin, vaikka myös hyvinvointi vaihtelee yksilöllisemmin yksilötason tutkimuksissa.

Tutkimus lisäsi tietämystä kulttuurin sisäisestä yksilökeskeisyydestä, yhteisöllisyydestä sekä eri tekijöiden vaikutuksista suomalaisten hyvinvointiin verrattuna maailmalla tehtyihin laajempiin tutkimuksiin. Tutkimustuloksia voidaan soveltaa käytäntöön kiinnittämällä esimerkiksi kasvatuksessa ja mielenterveystyössä huomiota sosiaalisten siteiden vahvistamiseen ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämiseen esimerkiksi suosimalla ryhmämuotoisia menetelmiä, jotka vahvistavat samalla sekä tervettä itseluottamusta että luottamusta ihmissuhteissa.

KIITOKSET

Haluan kiittää kaikkia tutkimukseen osallistuneita yhteisöjä: Puolustusvoimille kiitos, että mukaan saatiin edustava näyte ryhmästä, joka oli valmiina taistelemaan ryhmänsä puolesta. Varusmiesten mukaantulo tutkimukseen mahdollisti myös paremman sukupuolten välisen vertailun. Nordea Pankki Suomi Oyj:lle kiitos, että mukaan saatiin näyte yksilökeskeisemmästä ryhmästä. Setlementti Naapurille kiitos, että mukaan saatiin näyte tasa-arvoista yhteisöllisyyttä edustavasta ryhmästä. Lisäksi kiitos sille yksityisyyttä arvostavalle terveysalan organisaatiolle, joka halusi säilyä nimettömänä. Kiitos myös mukaan tulleille opiskelijayhteisöille, ohjaajalleni professori Markku Ojaselle sekä samaa aineistoa käsittelevälle gradun tekijälle Riikka Ylöselle, joka laati tutkimuslomakkeen Internet-version ja rekrytoi myös uusia opiskelijayhteisöjä vastaamaan. Lopuksi haluan kiittää kaikkia tutkimukseen vastanneita yksilöitä sekä enemmän tai vähemmän yksilökeskeisiä ystäviä, tuttavien ja sukulaisien sosiaalisesta tuesta graduprosessin aikana.

LÄHTEET

Ahuvia, A. C. (2002). Individualism/collectivism and cultures of happiness: a theoretical conjecture on the relationship between consumption, culture, and subjective well-being at the national level. *Journal of Happiness Studies*, 3, 23-36.

Arrindell, W.A., Hatzichristou, C., Wensik, J., Rosenberg, E., van Twillert, B., Stedema, J. & Meijer, D. (1997). Dimensions of national culture as predictors of cross-national differences in subjective well-being. *Person. individ. Diff.*, 23, 1, 37-53.

Bäckmand, H. (2006). Fyysisen aktiivisuuden yhteys persoonallisuuteen, mielialaan ja toimintakykyyn. Pitkittäisseurantatutkimus ikääntyvillä miehillä. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Kansanterveystieteen laitos. Saatavilla Internetissä: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/laa/kansa/vk/backmand/fyysisen.pdf>. Luettu: 11.4.2007.

Carpenter, S. & Radhakrishnan, P. (2000). Allocentrism and Idiocentrism as Predictors of In-Group Perceptions: An Individual Difference Extension of Cultural Patterns. *Journal of Research in Personality*, 34, 262-268.

Carr, A. (2004). *Positive psychology. The Science of Happiness and Human Strengths*. Hove and New York: Brunner-Routledge.

Chan, K-S.C. (1994). COLINDEX A Refinement of Three Collectivism Measures. Teoksessa E. Diener & E. M. Suh (Toim.) *Culture and Subjective Well-being* (luku 13, ss. 200-210). London: The MIT Press.

Chirkov, V. I., Lynch, M. & Niwa, S. (2005). Application of the scenario questionnaire of horizontal and vertical individualism and collectivism to the assessment of cultural distance and cultural fit. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 469-490.

Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow – elämän virta*. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu. Helsinki: Rasalas Kustannus.

Crisp, R. (Toim.) (1998). *J.S. Mill. Utilitarianism*. Oxford: University Press.

Diener, E. & Lucas, R. E. (2000). Explaining differences in societal levels of happiness: relative standards, need fulfillment, culture and evaluation theory. *Journal of Happiness Studies*, 1, 41-78.

Diener, E., Lucas, R.E. & Oishi, S. (2002). Subjective Well-Being. The Science of Happiness and Life Satisfaction. Teoksessa C.R. Snyder & S.J. Lopez (.) *Handbook of Positive Psychology* (luku 5, ss. 63-73). Oxford: University Press.

Diener, E., Sapyta, J.J. & Suh, E. (2002). Subjective Well-Being is Essential to Well-Being. *Commentaries*, 33-37.

Diener, E., Scollon, C.K.N., Oishi, S., Dzokoto, V. & Suh, E.M. (2000). Positivity and the construction of life satisfaction judgments: global happiness is not the sum of its parts. *Journal of Happiness Studies*, 1, 159-176.

Diener, E., Oishi, S., Lucas, R.E. (2003). Personality, Culture and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403-425.

- Diener, E. & Suh, E.M. (Toim.) (2000). *Culture and Subjective Well-being*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Dubois, N. & Beauvois, J-L. (2005). Normativeness and individualism. *European Journal of Social Psychology*, 35, 123-146.
- Elliot, A.J., Chirkov, V.I., Kim, Y., Sheldon, K.M. (2001). A cross-cultural analysis of avoidance (relative to approach) personal goals. *Psychological Science*, 12, 6, 505-510.
- Fiske, A.P. (2002). Using Individualism and Collectivism to Compare Cultures –A Critique of the Validity and Measurement of the Constructs: Comment on Oyserman et al. *Psychological Bulletin*, 2002, 128, 1, 78-88.
- French, S. & Joseph, S. (1999). Religiosity and its association with happiness, purpose in life, and self-actualisation. *Mental Health, Religion & Culture*, 2, 2, 117-120.
- Frey, B. S. & Stutzer, A. (2002). *Happiness & Economics. How the Economy and Institutions affect Well-Being*. Princeton: Princeton University Press.
- Furnham, A. & Cheng, H. (1999). Personality as predictor of mental health and happiness in the East and West. *Personality and Individual Differences*, 27, 395-403.
- Furr, M. (2005). Differentiating Happiness and Self-esteem. *Individual Differences Research*, 3, 2, 105-127.
- Ghorbani, N., Bing, M.N., Watson, P.J., Davison, H.K. & LeBreton, D.L. (2003). Individualist and collectivist values: evidence of compatibility in Iran and the United States. *Personality and Individual Differences*, 35, 431-447.
- Hahn, J. & Oishi, S. (2006). Psychological needs and emotional well-being in older and younger Koreans and Americans. *Personality and Individual Differences*, 40, 689-698.
- Heine, S.J., Lehman, R.D., Markus, H.R. & Kitayama, S. (1999). Is There a Universal Need for Positive Self-Regard? *Psychological Review*, 106, 4, 766-794.
- Hirvonen, T. & Mangelaja, E. (2005). Miksi tutkia onnellisuutta maassa, jossa kahdeksan kymmenestä ilmoittaa olevansa onnellisia? *Tieteessä tapahtuu*, 5, 5-12.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences. Second edition. Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations*. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage Publications.
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and Organizations Software of the Mind*. New York, Chicago, San Francisco, Lisbon, London, Madrid, Mexico City, Milan, New Delhi, San Juan, Seoul, Singapore, Sydney & Toronto: McGraw-Hill.
- Hornsey, J.M, & Jetten, J. (2004). The individual Within the Group: Balancing the Need to Belong With the Need to Be Different. *Personality and Social Psychology Review*, 8, 3, 248-264.
- Ji, L-J., Nisbett, R.E. & Su, Y. (2001). Culture, Change and Prediction. *Psychological Science*, 12, 6, 450-456.

Kim, Y., Kasser, T. & Lee, H. (2003). Self-Concept, Aspirations and Well-Being in South Korea and the United States. *The Journal of Social Psychology*, 143, 3, 277-290.

Landsford, J. E., Antonucci T. C., Akiyama, H. & Takahashi, K. (1999). A Quantitative and Qualitative Approach to Social Relationships and Well-Being in the United States and Japan. *Journal of Comparative Family Studies*, 1-22.

Layard, R. (2005). *Happiness. Lessons from a new science*. USA: The Penguin Press. Great Britain: Allen Lane.

Lee, D.Y., Park, S.H., Uhlemann, M.R. & Patsula, P. (1999). What makes you happy?: A comparison of self-reported criteria of happiness between two cultures. *Social Indicators Research*, 50, 351-362.

Lever, J. P., Pinol, N.L. & Uralde, J.H. (2005). Poverty, Psychological Resources and Subjective Well-Being. *Social Indicators Research*, 73, 375-408.

Linley, P. A. & Joseph S. (Toim.) (2004). *Positive Psychology in Practice*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Lopez, S. J., Prosser, E. C., Edwards, L. M., Magyar-Moe, J. L., Neufeld, J. E. & Rasmussen, H. N. Putting Positive Psychology in a Multicultural Context. Teoksessa C.R. Snyder & S.J. Lopez (Toim.) *Handbook of Positive Psychology* (luku 51, ss. 700-714). Oxford: University Press.

Lu, L. & Gilmour, R. (2004). Culture and conceptions of happiness: individual oriented and social oriented SWB. *Journal of Happiness Studies*, 5, 269-291.

Lu, L., Shih, J.B., Lin, Y.Y. & Ju, L.S. (1997). Personal and Environmental Correlates of Happiness. *Person.individ.Diff.*, 23, 3, 453-462.

Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the Self: Implications for Cognition, Emotion and Motivation. *Psychological Review*, 98, 2, 224-253.

Markus, H. R. & Kitayama, S. (2003). Culture, Self, and the Reality of the Social. *Psychological Inquiry*, 14, 3&4, 277-283.

Mezulis, A.H., Abramson, L.Y., Hyde, J.S., Hankin, B.L. (2004). Is There a Universal Positivity Bias in Attributions? A Meta-Analytic Review of Individual, Developmental and Cultural Differences in the Self-Serving Attributional Bias. *Psychological Bulletin*, 130, 5, 711-747.

Mishra, R.C. (1994.) Individualist and Collectivist Orientations Across Generations. Teoksessa E. Diener & E. M. Suh (Toim.) *Culture and Subjective Well-being* (luku 15, ss. 225-238). London: The MIT Press.

Morry, M.M. (2005). Allocentrism and Friendship Satisfaction: The Mediating Roles of Disclosure and Closeness. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 37, 3, 211-222.

Ng, A.K., Ho, D.Y.F, Wong, S.S., Smith, I. (2003). In Search of the Good Life: A Cultural Odyssey in the East and West. *Genetic, Social and General Psychology Monographs*, 129, 4, 317-363.

Nisbett, R.E. & Masuda, T. (2003). Culture and point of view. *PNAS*, 100, 19, 11163-11170.

Nisbett, R.E. & Miyamoto, Y. (2005). The influence of culture: holistic versus analytic perception. *Trends in Cognitive Sciences*, 9, 10, 467-473.

Nisbett, R.E., Peng, K., Incheol, C. & Norenzayan, A. (2001). Culture and Systems of Thought: Holistic Versus Analytic Cognition. *Psychological Review*, 108, 2, 291-310.

Norenzayan, A. & Nisbett, R.E. (2000). Culture and Causal Cognition. *Current Directions in Psychological Science*, 9, 4, 132-135.

Norenzayan, A., Smith, E.E., Kim, B.J. & Nisbett, R.E. (2002). Cultural preferences for formal versus intuitive reasoning. *Cognitive Science*, 26, 653-684.

Oishi, S. (2000). Goals as Cornerstones of Subjective Well-being: Linking Individuals and Cultures. Teoksessa E. Diener & E. M. Suh (Toim.) *Culture and Subjective Well-being* (luku 5, ss. 87-112). London: The MIT Press.

Ojanen, M. (1994). *Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen*. Tampere: Kirjatoimi.

Ojanen, M. (2001a). *Ilo, onni, hyvinvointi*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Ojanen, M., Svennevig, H., Nyman, M. & Halme, J. (2001). Liiku oikein – voi hyvin. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 153. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Ojanen, M., Nyman, M. & Halme, J. (2001). Suomalaiset hyvän elämän mittareilla. Teoksessa M. Ojanen, H. Svennevig, H. Nyman & J. Halme. *Liiku oikein – voi hyvin*. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 153. Luku 3, ss. 59-97. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Ojanen, M. (Toim.) (2004). *Terapiastako ratkaisu – Tutkimus NLP-perustaisen psykoterapian tuloksellisuudesta*. Helsinki: Hakapaino.

Ojanen, M. (2001b). Länsimainen ihminen kulttuurinsa vanki? Teoksessa M. Ojanen, H. Svennevig, H. Nyman & J. Halme. *Liiku oikein – voi hyvin*. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 153. Luku 1, ss. 9-37. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Ojanen, M. (2001c). Mitä on hyvä elämä? Teoksessa M. Ojanen, H. Svennevig, H. Nyman & J. Halme. *Liiku oikein – voi hyvin*. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 153. Luku 2, ss. 39-57. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Ojanen, M. (2001d). Liikunta hyvän elämän tukena. Teoksessa M. Ojanen, H. Svennevig, H. Nyman & J. Halme. *Liiku oikein – voi hyvin*. Liikunnan merkitys hyvinvoinnille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 153. Luku 4, ss. 99-129. Helsinki: Liikuntatieteellinen Seura ry.

Ojanen, M. (2005). *Elämän mieli ja merkitys*. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Ojanen, M. (2006). *Hyvä, paha ihminen*. Hämeenlinna: Perussanoma Oy.

Park, N. & Huebner, E. S. (2005). A Cross-Cultural Study of the Levels and Correlates of Life Satisfaction among Adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36, 4, 444-456.

Perttula, J. (2001). Olenko onnellinen? Psykologista tunnustelua suomalaisen aikuisen onnellisuudesta. Jyväskylä: PS-kustannus.

Radhakrishnan, P. & Chan, D.K.-S. (1997). Cultural Differences in the Relation between Self-discrepancy and Life Satisfaction. *International Journal of Psychology*, 32, 6, 387-398.

Ratzlaff, C., Matsumoto, D., Kouznetsova, N, Raroque, J., Ray, R. (2000). Individual Psychological Culture and Subjective Well-being. Teoksessa E. Diener & E. M. Suh (Toim.) *Culture and Subjective Well-being* (luku 3, ss. 37-59). London: The MIT Press.

Reid, A. (2004). Gender and Sources of Subjective Well-Being. *Sex Roles*, 51, 11/12, 617-629.

Reykowski, J. (1994). Collectivism and Individualism as dimensions of social change. Teoksessa K. Uichol, H.C. Triandis, C. Kagitbasi, S-C Choi & G. Yoon. *Individualism and Collectivism. Theory, Method and Applications*. Luku 19, ss. 276-292. California: SAGE Publications.

Roberts, B., W. & Helson, R. (1997). Changes in Culture, Changes in Personality: The Influence of Individualism in a Longitudinal Study of Women. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 3, 641-651.

Ryan, R.M., La Guardia, J.G., Solky-Butzel, J., Chirkov, V. & Kim, Y. (2005). On the interpersonal regulation of emotions: Emotional reliance across gender, relationships, and cultures. *Personal Relationships*, 12, 145-163.

Ryckman, R.M., Libby, C.R., van den Borne, B., Gold, J.A. & Lindner, M.A. (1997). Values of Hypercompetitive and Personal Development Competitive Individuals. *Journal of personality assessment*, 69, 2, 271-283.

Salmela, S. (2001) Luentopäiväkirja. Markku Ojasen persoonallisuuden psykologian luennot 2001. Saatavilla internetissä:
http://www.uta.fi/laitokset/psyk/opiskelu/opetus/opetusmateriaalia/perpsy_2001_salmela/index.htm
. Luettu: 27.4.2006.

Sanchez-Burks, J., Nisbett, R. E. & Ybarra, O. (2000). Cultural Styles, Relational Schemas and Prejudice Against Out-Groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 2, 174-189.

Sato, T. (2001). Autonomy and Relatedness in Psychopathology and Treatment: A Cross-Cultural Formulation. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 127, 1, 89-127.

Schimmack, U., Oishi, S. & Diener, E. (2005). Individualism: A Valid and Important Dimension of Cultural Differences Between Nations. *Personality and Social Psychology Review*, 9, 1, 17-31.

Schimmack, U., Radhakrishnan, P., Oishi, S., Dzokoto, V. & Ahadi, S. (2002). Culture, Personality, and Subjective Well-Being: Integrating Process Models of Life Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 4, 582-593.

Schwartz, B. & Ward, A. (2004). Doing Better but Feeling Worse: The Paradox of Choice. Teoksessa P. A. Linley & S. Joseph. (Toim.) Positive Psychology in Practice. Luku 6, ss. 86-104.

Shiraev, E. & Levy, D. (2001). Introduction to Cross-Cultural Psychology. Critical Thinking and Contemporary Applications. Ss. 307-315. Boston, London, Toronto, Sydney, Tokyo Singapore: Allyn and Bacon.

Sinha, J.B.P. & Verma, J. (1994). Social support as a moderator of the relationship between allocentrism and psychological well-being. Teoksessa K. Uichol, H.C. Triandis, C.Kagitbasi, S-C Choi & G. Yoon. Individualism and Collectivism. Theory, Method and Applications. Luku 18, ss. 267-275. California: SAGE Publications.

Snyder, C.R. & Lopez, S.J. (Toim.) (2002). Handbook of positive psychology. Oxford: University Press.

Suh, E. M. (2000). Self, the Hyphen between Culture and Subjective Well-being. Teoksessa E. Diener & E. M. Suh (Toim.), Culture and subjective well-being. Luku 4, ss. 63-86. London: The MIT Press.

Suh, E. M. (2002). Culture, Identity Consistency, and Subjective Well-Being. Journal of Personality and Social Psychology, 83, 6, 1378-1391.

Suh, E., Diener, E., Oishi, S., Triandis, H.C. (1998). The Shifting Basis of Life Satisfaction Judgments Across Cultures: Emotions Versus Norms. Journal of Personality and Social Psychology, 74, 2, 482-493.

Suh, E. M. & Oishi, S. (2004). Culture and subjective well-being: Introduction to the Special Issue. Journal of Happiness Studies, 5, 219-222.

Suhail, K. & Chaudhry, H.R. (2004). Predictors of Subjective well-being in an Eastern Muslim Culture. Journal of Social and Clinical Psychology, 23, 3, 359-376.

Taylor, S.E. & Brown, J.D. (1988). Illusion and Well-Being: A Social Psychological Perspective on Mental Health. Psychological Bulletin, 103, 2, 193-210.

Tiberius, V. (2004). Cultural differences and Philosophical Accounts of Well-being. Journal of Happiness Studies, 5, 293-314.

Triandis, H.C. (1994). Theoretical and methodological approaches to the study of collectivism and individualism. Teoksessa Individualism and Collectivism. Theory, method, and applications. Cross-Cultural Research and Methodology Series, 18. California: SAGE Publications.

Triandis, H.C. (1996). The Psychological Measurement of Cultural Syndromes. American Psychologist, 51, 4, 407-415.

Triandis, H.C. (1999). Cross-cultural psychology. Asian Journal of Social Psychology, 2, 127-143.

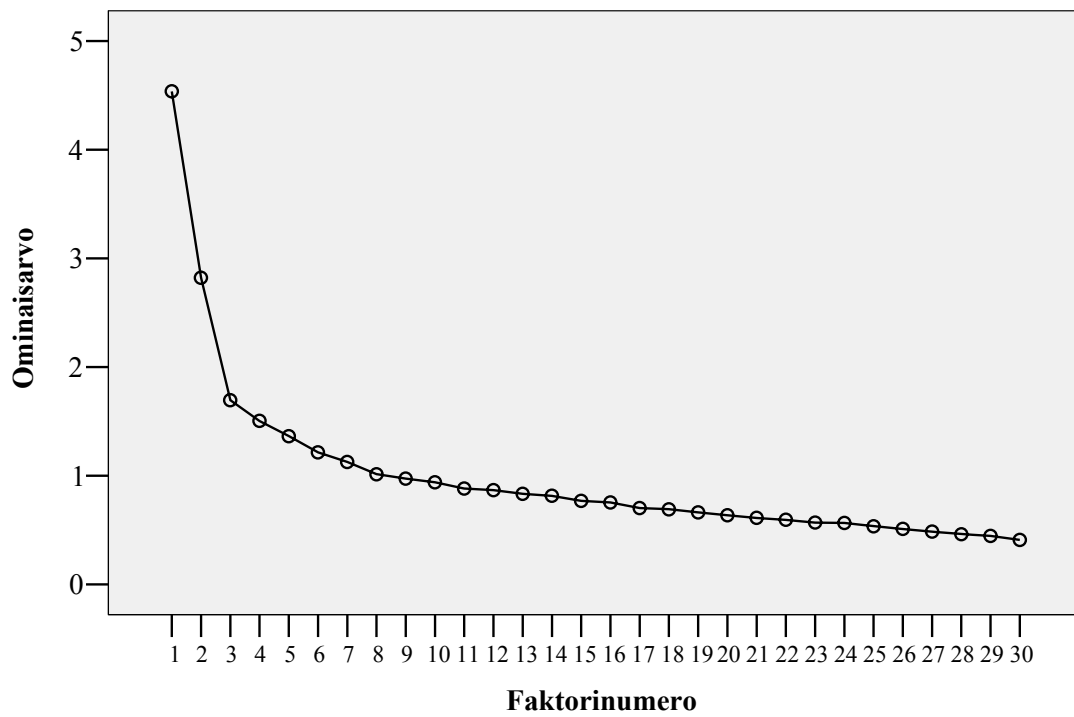
Triandis, H.C. (2000). Cultural Syndromes and Subjective Well-being. Teoksessa E. Diener & E.M. Suh (Toim.), Culture and subjective well-being (ss. 13-36). Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

- Triandis, H.C. (2001a). Collectivism: Cultural Concerns. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 2228-2232.
- Triandis, H.C. (2001b). Individualism-Collectivism and Personality. *Journal of Personality*, 69, 6, 907-924.
- Triandis, H.C., Bontempo, R., Villareal, M.J., Asai, M. & Lucca, N. (1988). Individualism and Collectivism: Cross-Cultural Perspectives on Self-Ingroup Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 2, 323-338.
- Triandis, H. C., Chan, D. K.-S., Bhawuk, D.P.S., Iwao, S. & Sinha, J.B.P. (1995). Multimehtod Probes of Allocentrism and Idiocentrism. *International Journal of Psychology*, 30, 4, 461-480.
- Triandis, H.C. & Gelfand, M. J. (1998). Converging Measurement of Horizontal and Vertical Individualism and Collectivism. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1, 118-128.
- Triandis, H.C, Leung, K., Villareal, M.J. & Clack, F.I. (1985). Allocentric versus idiocentric tendencies: Convergent and discriminant validation. *Journal of Research in Personality*, 19, 4, 395-415. Science Direct -tietokannan abstrakti.
- Triandis, H.C. & Singelis, T.M. (1998). Training to Recognize Individual Differences in Collectivism and Individualism Within Culture. *International Journal of Intercultural Rel*, 22, 1, 33-47.
- Tuominen, M. (1996). *Elämän paloja. Näkökulmia kaupunkilaisuuteen*. Helsinki: Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV. Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Uichol, K., Triandis, H. C. , Kagitcibasi, C., Choi, S-C. & Yoon, G. (Toim.) (1994). *Individualism and Collectivism. Theory, method, and applications*. California: SAGE Publications.
- Uchida, Y., Norasakkunkit, V. & Kitayama, S. (2004). Cultural constructions of happiness: theory and empirical evidence. *Journal of Happiness Studies*, 5, 223-239.
- Veenhoven, R. (2000). Freedom and Happiness: A Comparative Stydy in Forty-four Nations in the Early 1990s. Teoksessa E. Diener & E.M. Suh (Toim.), *Culture and subjective well-being* (luku 10, ss. 257-288.). London: The MIT Press.
- Ybarra, O. & Stephan, W.G. (1999). Attributional Orientations and the Prediction of Behavior: The Attribution-Prediction Bias. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 5, 718-727.

LIITTEET

Liite 1 Yksilökeskeiset asenteet Ojasen Elämäntyyliasteikolla mitattuna

Faktoriansalyysi Ojasen Elämäntyyliasteikosta

jatkuu

Liite 1 jatkuu

Rotatoitu faktorimatriisi

	Jakamaton	Itseään Yksityinen	toteuttava	Sitoutumaton	Suvaitsevainen	Vetäytyvä	Itse- riittoinen
En koe kuuluvani oikeastaan mihinkään	.573					.320	
En halua jakaa saavutuksiani kenenkään kanssa	.519						
En pidä yhteistyön tekemisestä	.510						
Sukulaissuhteet eivät ole minulle tärkeitä	.466						
Muiden apuun turvautuminen on minulle vaikeaa	.364						.302
Yhteiskunnan tulee puuttua mahdollisimman vähän kansalaisten asiasta	.333						
Minun on vaikea uskoa kuten kirkko tai jokin ideologia opettaa							
En halua, että kukaan puuttuu elämäntyylini		.639					
Yksityisyys on minulle hyvin tärkeä asia		.551					
Haluan päättää itseäni koskevat tärkeät asiat yksin		.472					
Kun käyn työssä, haluan pitää oman palkkatilin		.320					
Alistuminen toisen tahtoon on minulle vaikeaa							
Valitsen huolella ne ihmiset, joiden kanssa olen tekemisissä.							
Jos ei ajaa omaa etuaan, kukaan muukaan ei sitä tee			.508				
Uskon, että jokainen on oman onnensa seppä			.499				
Mahdollisuus toteuttaa itseään on elämässä tärkein asia.			.490				
Voisin aivan hyvin asua yksin				.565			
Minun on vaikea sitoutua toiseen ihmiseen				.560			
Matkailu yksin on minulle luonteva asia				.357			
Pidän itseäni suvaitsevaisena ihmisenä					.689		
Muiden erilaiset elämäntyyli eivät minua häiritse					.550		
Nautin kilpailemisesta olipa kysymys mistä tahansa						-.537	
Tunnen aika ajoin itseni yksinäiseksi				.314		.502	
Minun olisi vaikea elää jossakin tiiviissä yhteisössä	.330					.378	
On totta, että "joukossa tyhmyys tiivistyy"							.451
Vain yksilöinä ihmiset voivat aidosti kohdata toisensa.							.427
Jokaisen on oltava itse vastuussa teoistaan			.393				.413
Yhteistyötä tehtäessä aina joku "lintsaa" tai vetää välistä.							.349
Itseensä luottava selviytyy melkein mistä tahansa			.326				.334
En mielelläni puhu henkilökohtaisista asioistani				.320			.491

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 9 iterations.

jatkuu

Ojassen Elämäntyyliasteikosta muodostetut summamuuttujat

Individualismisummamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.781	30

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Haluan päättää itseäni koskevat tärkeät asiat yksin	121.96	258.61	.382	.771
Nautin kilpailemisesta olipa kysymys mistä tahansa	123.44	270.91	.054	.787
Yksityisyys on minulle hyvin tärkeä asia	121.69	259.38	.391	.771
En halua, että kukaan puuttuu elämäntyyliini	122.13	257.02	.421	.770
En halua jakaa saavutuksiani kenenkään kanssa	124.36	257.17	.398	.770
En pidä yhteistyön tekemisestä	124.73	260.11	.326	.773
Muiden erilaiset elämäntyyli eivät minua häiritse	121.81	270.60	.087	.784
Tunnen aika ajoin itseni yksinäiseksi	123.18	257.13	.273	.776
Sukulaissuhteet eivät ole minulle tärkeitä	124.40	262.59	.220	.778
En koe kuuluvani oikeastaan mihinkään	124.84	253.51	.395	.770
Voisin aivan hyvin asua yksin	122.52	251.33	.311	.775
Pidän itseäni suvaitsevaisena ihmisenä	121.47	274.34	.019	.785
Alistuminen toisen tahtoon on minulle vaikeaa	122.76	260.20	.297	.775
Kun käyn työssä, haluan pitää oman palkkatilin	122.15	253.18	.370	.771
Matkailu yksin on minulle luonteva asia	123.68	257.80	.250	.778
Minun on vaikea sitoutua toiseen ihmiseen	124.49	251.58	.424	.768
En mielelläni puhu henkilökohtaisista asioistani	123.69	251.74	.414	.768
Valitsen huolella ne ihmiset, joiden kanssa olen tekemisissä.	122.60	257.19	.358	.772
Minun olisi vaikea elää jossakin tiiviissä yhteisössä	123.40	255.71	.339	.772
Uskon, että jokainen on oman onnensa seppä	122.62	262.78	.246	.777
Minun on vaikea uskoa kuten kirkko tai jokin ideologia opettaa	122.59	257.62	.260	.777
Mahdollisuus toteuttaa itseään on elämässä tärkein asia.	122.29	263.49	.242	.777
Jos ei ajaa omaa etuaan, kukaan muukaan ei sitä tee	122.36	260.75	.301	.774
Muiden apuun turvautuminen on minulle vaikeaa	123.64	253.33	.426	.768
Jokaisen on oltava itse vastuussa teoistaan	121.32	266.23	.242	.777
On totta, että "joukossa tyhmyys tiivistyy"	122.06	264.21	.247	.777
Itseensä luottava selviytyy melkein mistä tahansa	121.82	269.71	.135	.781
Yhteiskunnan tulee puuttua mahdollisimman vähän kansalaisten asioihin.	123.64	262.61	.279	.775
Yhteistyötä tehtäessä aina joku "lintsaa" tai vetää välistä.	122.80	262.86	.249	.777
Vain yksilöinä ihmiset voivat aidosti kohdata toisensa.	122.22	262.25	.290	.775

jatkuu

Jakamaton elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.669	6

	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Yhdistettävät itemit				
En koe kuuluvani oikeastaan mihinkään	14.91	19.65	.503	.587
En halua jakaa saavutuksiani kenenkään kanssa	14.43	21.77	.459	.608
En pidä yhteistyön tekemisestä	14.79	21.62	.459	.607
Sukulaissuhteet eivät ole minulle tärkeitä	14.48	21.95	.336	.651
Muiden apuun turvautuminen on minulle vaikeaa	13.75	21.75	.386	.632
Yhteiskunnan tulee puuttua mahdollisimman vähän kansalaisten asioihin.	13.73	24.40	.257	.671

Yksityisyyttä korostava elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.611	4

	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Yhdistettävät itemit				
En halua, että kukaan puuttuu elämäntyyliini	15.55	9.17	.462	.492
Yksityisyys on minulle hyvin tärkeä asia	15.11	9.84	.417	.528
Haluan päättää itseäni koskevat tärkeät asiat yksin	15.38	9.62	.398	.538
Kun käyn työssä, haluan pitää oman palkkatilin	15.58	8.35	.327	.615

jatkuu

Itseään toteuttava elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.526	3

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Jos ei ajaa omaa etuaan, kukaan muukaan ei sitä tee	9.33	5.15	.339	.424
Uskon, että jokainen on oman onnensa seppä	9.59	5.08	.322	.452
Mahdollisuus toteuttaa itseään on elämässä tärkein asia.	9.27	5.12	.355	.398

Sitoutumaton elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.583	4

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Voisin aivan hyvin asua yksin	9.55	13.58	.380	.503
Minun on vaikea sitoutua toiseen ihmiseen	11.53	14.88	.481	.429
Matkailu yksin on minulle luonteva asia	10.73	15.86	.287	.574
En mielelläni puhu henkilökohtaisista asioistani	10.74	16.43	.335	.535

jatkuu

Suvaitsevainen elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.584	2

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio
Pidän itseäni suvaitsevaisena ihmisenä	5.32	1.87	.419
Muiden erilaiset elämäntyyli eivät minua häiritse	5.64	1.29	.419

Vetäytyvä elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.462	3

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: Nautin kilpailemisesta olipa kysymys mistä tahansa	7.65	7.73	.236	.444
Tunnen aika ajoin itseni yksinäiseksi	8.03	6.31	.317	.304
Minun olisi vaikea elää jossakin tiiviissä yhteisössä	8.25	7.06	.304	.331

jatkuu

Itseriittoinen elämäntyyli

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.549	5

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
On totta, että "joukossa tyhmyys tiivistyy"	20.34	10.02	.334	.478
Vain yksilöinä ihmiset voivat aidosti kohdata toisensa.	20.50	9.79	.360	.462
Jokaisen on oltava itse vastuussa teoistaan	19.61	10.47	.373	.462
Yhteistyötä tehtäessä aina joku "lintsaa" tai vetää välistä.	21.05	10.38	.229	.548
Itseensä luottava selviytyy melkein mistä tahansa	20.10	10.90	.277	.512

Liite 2 Triandiksen asteikosta muodostetut summamuuttujat

Yhteisöllisyys

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.671	14

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Työtovereiden hyvinvointi on minulle tärkeää	55.55	59.45	.396	.644
Tekisin sellaista, mikä miellyttäisi perhettäni, vaikka itse inhoisin sitä	56.84	57.58	.299	.654
Yleensä uhraan omat etuni ryhmän hyväksi	56.52	57.95	.411	.639
Jos työtoverini palkitaan, tunnen itseni ylpeäksi	56.60	59.38	.315	.651
Meidän tulisi pitää ikääntyvät vanhemmat kotona luonamme	56.77	59.17	.271	.658
Jos sukulaiseini olisi taloudellisissa vaikeuksissa, auttaisin häntä kaikin keinoin.	56.06	59.59	.288	.655
Luopuisin nauttimastani harrastuksesta, jos perheeni ei hyväksyisi sitä	57.72	59.74	.220	.666
Minusta on tärkeää säilyttää ryhmässä yhteisymmärrys	55.34	60.05	.301	.654
Lapsille pitäisi opettaa: ensin työ, sitten hui	56.03	59.77	.220	.666
Pidän pienten asioiden jakamisesta naapureideni kanssa	56.94	59.08	.248	.662
Minulle on tärkeää noudattaa ryhmän päätöstä	55.94	58.19	.388	.642
Mielestäni on tärkeää kysyä mielipidettä ja neuvoa läheisiltä ystävilä ennen päätöksentekoa.	55.90	59.05	.322	.650
Uhrautuminen muiden hyväksi on hyve	56.07	58.21	.309	.652
Käännetty muuttujasta minua harmittaa luopua mieluisista asioista auttaakseni muita	56.69	62.80	.138	.674

jatkuu

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.779	15

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Minua häiritsee jos muut suoriutuvat paremmin kuin minä	60.93	92.08	.340	.771
Teen usein "omia juttujani"	60.08	98.45	.186	.781
Kilpailu on luonnonlaki	60.99	87.38	.527	.753
Minusta on tärkeää olla ainutlaatuinen yksilö	59.84	90.90	.464	.760
Jos joku toinen suoriutuu paremmin kuin minä, tulen kireäksi ja kiihtyneeksi	62.09	95.36	.288	.774
Luotan mielummin itseeni kuin olen riippuvainen muista	60.12	94.07	.357	.768
Yhteiskunta ei menesty ilman kilpailua	60.58	91.76	.395	.765
Luotan itseeni suurimman osan ajasta, harvemmin jätän asioita muiden varaan	60.03	95.88	.298	.773
Voittaminen on kaikki kaikessa	62.52	90.30	.440	.761
Yksilöllinen, muista riippumaton identiteetti on minulle hyvin tärkeä	60.10	91.68	.432	.762
Minulle on tärkeää tehdä työni paremmin kuin muut	60.81	91.88	.451	.761
Olen ainutlaatuinen, muista erillinen yksilö	59.86	93.53	.374	.767
Pidän työskentelystä tilanteissa, joihin liittyy kilpailua muiden kanssa	61.56	89.28	.452	.760
Olen ainutlaatuinen ja erotun muista	60.14	92.57	.407	.764
Käännetty muuttujasta: Jotkut ihmiset korostavat voittamista, en kuulu heihin.	61.92	93.00	.312	.773

Vertikaalinen idiosentrismi

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.780	8

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Minua häiritsee jos muut suoriutuvat paremmin kuin minä	25.37	43.60	.363	.777
Kilpailu on luonnonlaki	25.42	40.05	.577	.740
Jos joku toinen suoriutuu paremmin kuin minä, tulen kireäksi ja kiihtyneeksi	26.52	45.23	.357	.775
Yhteiskunta ei menesty ilman kilpailua	25.03	43.24	.433	.764
Voittaminen on kaikki kaikessa	26.93	39.94	.612	.734
Minulle on tärkeää tehdä työni paremmin kuin muut	25.24	43.87	.464	.760
Pidän työskentelystä tilanteissa, joihin liittyy kilpailua muiden kanssa	25.97	39.86	.583	.738
Käännetty muuttujasta jotkut ihmiset korostavat voittamista, en kuulu heihin.	26.35	41.61	.480	.757

jatkuu

Horisontaalinen idiosentrismi

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.786	7

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Teen usein "omia juttujani"	30.53	29.72	.356	.787
Minusta on tärkeää olla ainutlaatuinen yksilö	30.29	26.13	.595	.742
Luotan mielummin itseeni kuin olen riippuvainen muista	30.56	28.33	.454	.769
Luotan itseeni suurimman osan ajasta, harvemmin jätän asioita muiden varaan	30.48	29.24	.398	.779
Yksilöllinen, muista riippumaton identiteetti on minulle hyvin tärkeä	30.55	26.32	.581	.744
Olen ainutlaatuinen, muista erillinen yksilö	30.31	26.33	.606	.740
Olen ainutlaatuinen ja erotun muista	30.59	26.43	.589	.743

Vertikaalinen allosentrismi

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.544	7

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Tekisin sellaista, mikä miellyttäisi perhettäni, vaikka itse inhoisin sitä	29.10	21.88	.312	.469
Yleensä uhraan omat etuni ryhmän hyväksi	28.78	23.31	.346	.465
Meidän tulisi pitää ikääntyvät vanhemmat kotona luonamme	29.02	23.68	.230	.501
Luopuisin nauttimastani harrastuksesta, jos perheeni ei hyväksyisi sitä	29.97	23.04	.249	.495
Lapsille pitäisi opettaa: ensin työ, sitten huvi	28.29	23.67	.203	.512
Minulle on tärkeää noudattaa ryhmän päätöstä	28.19	23.74	.295	.480
Uhrautuminen muiden hyväksi on hyve	28.33	23.14	.263	.489
Käännetty muuttujasta: Minua harmittaa luopua mieluisista asioista auttaakseni muita	28.94	26.10	.094	.543

(viimeistä muuttujaa ei otettu mukaan summamuuttujaan, koska sen jättäminen pois paransi summamuuttujan luotettavuutta)

jatkuu

Horizontaalinen allosentrismi

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.530	6

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Työtovereiden hyvinvointi on minulle tärkeää	22.60	12.99	.440	.419
Jos työtoverini palkitaan, tunnen itseni ylpeäksi	23.64	13.09	.309	.469
Jos sukulaiseni olisi taloudellisissa vaikeuksissa, auttaisin häntä kaikin keinoin.	23.09	13.28	.263	.491
Minusta on tärkeää säilyttää ryhmässä yhteisymmärrys	22.38	13.78	.256	.494
Pidän pienten asioiden jakamisesta naapureideni kanssa	23.97	13.03	.202	.530
Mielestäni on tärkeää kysyä mielipidettä ja neuvoa läheisiltä ystäviltä ennen päätöksentekoa.	22.93	13.54	.242	.501

Liite 3 Kilpailuhenkisyyttä kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.829	5

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Pidän työskentelystä tilanteissa, joihin liittyy kilpailua muiden kanssa	13.61	22.13	.710	.770
Nautin kilpailemisesta olipa kysymys mistä tahansa	13.50	21.77	.678	.779
Voittaminen on kaikki kaikessa	14.57	23.55	.628	.794
Kilpailu on luonnonlaki	13.05	24.03	.559	.813
Käännetty muuttujasta: Jotkut ihmiset korostavat voittamista, en kuulu heihin.	13.99	23.96	.558	.814

Liite 4 Yhteenkuuluvuussummamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.656	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
perheeseen	26.37	25.31	.207	.650
omaan sukuun	27.13	23.20	.392	.620
työ-tai opiskeluyhteisöön	27.61	22.36	.346	.626
asuinuyhteisöön (naapurit, kylä, kaupunginosa)	28.01	22.10	.449	.606
seurakuntaan	26.37	25.31	.207	.650
puolueosastoon	27.13	23.20	.392	.620
harrastus- tai muuhun vapaa-ajan yhteisöön	27.61	22.36	.346	.626
ystäväpiiriin	28.01	22.10	.449	.606
opiskelijayhteisöön	28.90	22.96	.306	.634
arnejayhteisöön	29.41	24.32	.265	.642

Liite 5 Yksilökeskeisyyttä ja yhteisöllisyyttä kuvaavien muuttujien keskinäiset korrelaatiot

	Indv. asenteet (Ojanen)	Indv. asenteet (Triandis)	Yhteisöllisyys (0-100)	Yhteisöllisyys (Triandis)	VI	HI	VA	HA	Yhteenkuuluvuus	Jakamaton asenne	Yksityisyyttä korostava asenne	Itseään toteuttava asenne	Suvaitsevainen asenne	Veläytyvä asenne	Itse-riittäinen asenne	Sitoutumaton asenne
Indv. asenteet (Ojanen)	-															
Indv. asenteet (Triandis)	.399**	-														
Yhteisöllisyys (0-100)	-.239**	.086**	-													
Yhteisöllisyys (Triandis)	-.081*	.201**	.255**	-												
VI	.244**	.838**	.097**	.182**	-											
HI	.398**	.673**	.018	.127**	.174**	-										
VA	-.018	.243**	.195**	.896**	.260**	.100**	-									
HA	-.133**	.080*	.242**	.773**	.016	.130**	.443**	-								
Yhteenkuuluvuus	-.226**	.126**	.277**	.254**	.243**	-.090**	.207**	.242**	-							
Jakamaton asenne	.674**	.149**	-.214**	-.169**	.099**	.131**	-.074*	-.252**	-.322**	-						
Yksityisyyttä korostava asenne	.662**	.249**	-.137**	-.084**	.096**	.338**	-.058	-.089**	-.116**	.256**	-					
Itseään toteuttava asenne	.480**	.379**	-.138**	.077*	.310**	.287**	.084**	.055	.057	.096**	.280**	-				
Suvaitsevainen asenne	.164**	-.015	-.028	.086**	-.138**	.163**	.015	.182**	.016	-.127**	.122**	.124**	-			
Veläytyvä asenne	.329**	-.164**	-.183**	-.116**	-.287**	.074*	-.109**	-.093**	-.466**	.345**	.165**	-.071*	-.061	-		
Itseriittäinen asenne	.513**	.362**	-.115**	.128**	.252**	.332**	.153**	.064*	.022	.127**	.281**	.402**	.100**	-.014	-	
Sitoutumaton asenne	.658**	.186**	-.068*	-.057	.117**	.171**	-.010	-.099**	-.106**	.421**	.365**	.091**	.037	.211**	.101**	-
Kilpailuhenkinen asenne	.153**	.698**	.115**	.144**	.873**	.094**	.213**	.007	.374**	.019	.025	.275**	-.088**	-.530**	.193**	.071*

** . p<.01

* . p<.05

Liite 6 Elämäntyytyväisyyttä kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.861	5

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Elämäni on monessa suhteessa lähellä ihanteellista	19.47	22.30	.746	.815
Elämäni ulkoiset edellytykset ovat erinomaisia	19.58	23.35	.699	.828
Olen tyytyväinen elämääni	19.15	22.60	.764	.812
Olen tähän mennessä saanut elämältä ne tärkeät asiat, joita olen halunnutkin	19.49	22.20	.669	.834
Jos voisin elää elämäni uudelleen, en muuttaisi juuri mitään	20.03	21.93	.564	.869

Liite 7 Yleistä hyvinvointia kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.710	7

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Terveys	23.14	14.83	.385	.685
Ihmissuhteet	23.21	14.73	.373	.688
Taloudellinen tilanne	24.00	13.34	.477	.661
Työllisyystilanne	23.90	12.43	.435	.678
Asumistilanne	23.19	14.10	.447	.670
Vapaa-ajanviettomahdollisuudet	23.27	14.38	.420	.677
Vaikutusmahdollisuudet omaa elämää koskevissa asioissa	23.25	13.99	.420	.676

Liite 8 Onnellisuutta kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.832	3

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Pidän kaiken kaikkiaan itseäni: En erityisen onnellisena.... ...Erittäin onnellisena ihmisenä	14.03	10.28	.714	.718
Verratessani itseäni useampiin tovereihini pidän itseäni: Onnettomampana.... ...Onnellisempänä	14.59	10.55	.658	.743
Jotkut ihmiset ovat yleensä hyvin onnellisia. He nauttivat elämästä riippumatta siitä, mitä tekevät ja saavat kaikesta irti paljon. Missä määrin tällainen kuvaa sinua?	14.92	9.70	.668	.735
Käännetty muuttujasta: Jotkut ihmiset eivät ole kovin onnellisia. Vaikka he eivät ole masentuneita, he eivät koskaan näytä niin onnellisilta kuin he voisivat olla. Missä määrin tällainen kuvaa sinua?	14.27	10.53	.483	.832

(viimeistä muuttujaa ei otettu mukaan summamuuttujaan, koska sen jättäminen pois paransi summamuuttujan luotettavuutta)

Liite 9 Sosiaalisuutta kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.894	14

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Minun on helppo puhua vieraille ihmisille	58.42	145.65	.607	.885
Minusta on mukava olla ihmisten seurassa	58.85	158.23	.566	.890
Ilahdun, kun saan mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen	57.74	148.24	.738	.882
Teen mielummin töitä muiden kanssa kuin yksikseni	58.33	149.85	.477	.891
Mikään ei innosta ja piristä minua niin kuin ihmisten seura	58.33	152.10	.512	.889
Olisin onneton, jos en voisi tutustua moniin ihmisiin	58.22	147.40	.537	.889
Käännetty muuttujasta: Olen sosiaalisesti aika kömpelö	57.95	140.17	.782	.877
Käännetty muuttujasta: Tunnen itseni jännittyneeksi, kun olen sellaisten ihmisten joukossa, joita en tunne.	59.38	143.56	.696	.881
Käännetty muuttujasta: Keskustellessani pelkään sanovani jotain tyhmää	58.63	145.34	.603	.886
Käännetty muuttujasta: Tunnen itseni hermostuneeksi puhuessani jollekin arvovaltaiselle henkilölle	59.19	154.78	.386	.895
Käännetty muuttujasta: Tunnen itseni usein epämukavaksi juhlissa ja sosiaalisissa tilanteissa	58.31	143.37	.673	.882
Käännetty muuttujasta: Tunnen itseni araksi ja varautuneeksi sosiaalisissa tilanteissa	58.28	137.83	.808	.876
Käännetty muuttujasta: Minun on vaikeata katsoa toista suoraan silmiin	57.27	149.75	.464	.892
Käännetty muuttujasta: Olen tavallistakin ujompi vastakkaista sukupuolta olevan henkilön seurassa	57.68	152.35	.383	.896

Liite 10 Sosiaalista tukea kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.823	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Tunnen ainakin yhden henkilön, jonka neuvoihin todella luotan	40.99	54.95	.516	.808
Kun tarvitsen ohjeita, kuinka ratkoa jotakin henkilökohtaista ongelmaani, tiedän kenen puoleen voin kääntyä	41.35	50.86	.650	.793
Tunnen ihmisen, jolta voin arkailematta pyytää neuvoja seksuaalisissa ongelmissa	42.51	51.32	.424	.820
Tunnen ihmisen, jonka puoleen voin kääntyä silloin, kun minulla on arkisiin asioihin liittyviä pulmia	40.92	54.48	.579	.804
Tunnen henkilön, jonka puoleen voin kääntyä silloin, kun tarvitsen neuvoa vaihtaessani työtä tai etsiessäni uutta työtä	41.79	53.17	.435	.815
Käännetty muuttujasta: En todellakaan tunne ketään, joka voisi antaa minulle hyviä neuvoja raha-asioissa	41.27	54.50	.443	.814
Käännetty muuttujasta: En todellakaan tunne ketään, joka voisi antaa minulle objektiivista palautetta siitä, miten käsittelen ongelmiani	41.68	52.39	.516	.806
Käännetty muuttujasta: Minusta tuntuu, että minulla ei ole ketään kenen kanssa voin jakaa henkilökohtaiset huoleni ja pelkoni	41.14	50.69	.630	.795
Käännetty muuttujasta: Jos perheeni piirissä syntyy jokin kriisi, vain harvat ystäväistäni osaisivat antaa minulle neuvoja	42.55	51.99	.446	.815
Käännetty muuttujasta: On kovin vähän sellaisia ihmisiä, joihin voin luottaa silloin, kun tarvitsen apua ongelmiini	42.01	49.55	.552	.803

Liite 11 Luottamusta ihmissuhteissa kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.873	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Läheiset ihmissuhteet voivat olla vaarallisia	21.11	42.32	.465	.873
Minun on vaikea luottaa täysin kehenkään	21.29	39.83	.652	.857
On parempi katsoa kuin katua mitä tulee ihmisiin oman elämän kannalta	20.37	46.08	.267	.885
Olen huolissani siitä, että ihmiset, joihin luotan, pääsevät minun suhteeni niskan päälle	21.31	41.21	.660	.856
Huomaan usein miettiväni muiden ihmisten motiiveja	20.54	42.16	.510	.868
Olen usein huolissani siitä, että ystävät ja perheeni pääsevät liian lähelle minua	21.74	42.16	.647	.858
Suhtaudun usein epäilevästi ystäviini ja perheeseeni	21.75	41.98	.662	.857
On reilua myöntää, että olen enemmän kuin vähän kyyninen tuntemieni ihmisten suhteen	21.26	40.53	.687	.854
Jos totuus tiedettäisiin, olen enemmän kuin vähän epäilevä monien tuntemieni ihmisten motiivien suhteen	21.26	40.36	.715	.852
Mitä tulee tuntemiini ihmisiin, olen pikemminkin epäileväinen (skeptinen)	21.36	40.13	.733	.850

Liite 12 Itsearvostusta kuvaava summamuuttuja

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.914	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: Asennoidun itseäni myönteisesti	25.64	23.57	.786	.899
Käännetty muuttujasta: Tunnen olevani yhtä arvokas kuin muutkin	25.46	22.89	.804	.897
Käännetty muuttujasta: Kaiken kaikkiaan olen tyytyväinen itseäni	25.61	23.28	.774	.899
Käännetty muuttujasta: Uskon, että minulla on monia hyviä ominaisuuksia	25.36	25.16	.602	.909
Käännetty muuttujasta: Kykenen tekemään erilaisia asioita yhtä hyvin kuin useimmat muut	25.53	25.59	.544	.912
Ajoittain ajattelen, ettei minusta ole mihinkään	26.01	22.28	.690	.906
Kaiken kaikkiaan olen taipuvainen tuntemaan itseäni epäonnistuneeksi	25.60	23.46	.709	.903
Toivoisin, että voisin kunnioittaa itseäni enemmän	26.33	24.19	.585	.911
Ajoittain tunnen itseäni hyödyttömäksi	26.07	24.04	.658	.906
Minusta tuntuu, ettei minulla ole paljoakaan mistä voisin olla ylpeä	25.40	24.16	.718	.903

Liite 13 Viiden suuren persoonallisuuden piirteen faktorianalyysi ja summamuuttujat

Rotatoitu faktorimatriisi^a

Muuttujat	Neuroottisuus	Ekstroversio	Tunnollisuus	Avoimuus kokemuksille	Miellyttävyyys
Stressaannun helposti	.729				
Minulla on usein mielialan vaihteluita	.710				
Mielialani ailahtelee paljon	.701				
Olen usein alakuloinen	.677		-.305		-.308
Hätäannyn helposti	.667				
Olen harvoin alakuloinen	-.664		.314		
Murehdin asioita	.646				
Ärsyyntyn helposti	.634				
Hermostun helposti	.576				
Olen enimmäkseen rentoutunut	-.515				
Kiinnitän huomiota yksityiskohtiin					
Pysyttelen taka-alalla		-.779			
Olen juhlien ja seuran keskipiste		.759			
En halua vetää huomiota itseeni		-.748			
En puhu paljon		-.625			
Minulla on vähän sanottavaa		-.601			
Puhun monille eri ihmisille sosiaalisissa tilanteissa		.779			.431
Olen hiljainen vieraiden ihmisten seurassa		-.578			
Aloitin keskusteluita		.573		.402	
En pane pahakseni, jos olen huomion keskipisteenä		.537			.483
Saan ihmiset tuntemaan olonsa rennoksi		.424		.305	
Loukkaan ihmisiä					
Jätän tavaroitani lojumaan			-.781		
Unohdan usein laittaa tavarat takaisin paikoilleen			-.771		
Teen välttämättömät asiat mahdollisimman pian			.658		
Noudatan tekemisissäni aikatauluja			.605		
Pidän järjestyksestä			.537		
Sotken asioita	.403		-.509		
Abstraktit ideat eivät kiinnosta minua			.463	-.338	
Valmistaudun aina hyvin			.449		
Väistän velvollisuuksiani	.359		-.415		
Olen tarkka työssäni			.401		
Minulla ei ole mielikuvitusta			.400	-.381	
Minulla on vaikeuksia ymmärtää abstrakteja ideoita			.326	-.320	
Käytän vaikeita sanoja					
Minulla on erinomaisia ideoita				.564	
Pursuan ideoita				.541	
Minulla on vilkas mielikuvitus			-.356	.540	
Ymmärrän muiden kokemia tunteita				.533	
Käytän aikaa asioiden pohtimiseen				.515	
Minulla on rikas sanavarasto				.486	
Tunnen myötätuntoa muiden ihmisten tunteita kohtaan				.472	.340
Ymmärrän nopeasti asioita				.388	
Annan aikaa muille ihmisille				.338	
Olen sydämellinen ihminen					
En ole juurikaan kiinnostunut muista ihmisistä					-.859
Minusta on mukava olla ihmisten seurassa		.301			.751
Olen kiinnostunut ihmisistä					.693
En juuri välitä muista ihmisistä					-.500
Muiden ihmisten ongelmat eivät kiinnosta minua					-.303

Extraction Method: Maximum Likelihood.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 7 iterations.

jatkuu

Neuroottisuus

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.890	10

	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Stressaannun helposti	28.28	43.11	.691	.875
Minulla on usein mielialan vaihteluita	28.60	42.68	.678	.876
Mielialani ailahtelee paljon	28.39	43.43	.676	.876
Olen usein alakuloinen	28.86	43.17	.698	.874
Hätäännyn helposti	28.98	43.76	.645	.878
Käännetty muuttujasta: Olen harvoin alakuloinen	28.46	44.79	.659	.877
Murehdin asioita	28.06	44.01	.669	.876
Ärsynnyn helposti	28.83	45.68	.560	.884
Hermostun helposti	28.94	45.89	.513	.887
Käännetty muuttujasta: Olen enimmäkseen rentoutunut	28.88	47.33	.479	.888

jatkuu

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.892	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: Pysyttelen taka-alalla	28.49	34.57	.775	.871
Olen juhlien ja seuran keskipiste	29.00	35.37	.702	.876
Käännetty muuttujasta: En halua vetää huomiota itseeni	28.67	36.10	.584	.885
Käännetty muuttujasta: En puhu paljon	27.77	35.30	.670	.879
Käännetty muuttujasta: Minulla on vähän sanottavaa	27.66	37.35	.583	.885
Käännetty muuttujasta: Olen hiljainen vieraiden ihmisten seurassa	28.52	35.47	.641	.881
Aloitin keskusteluja	28.13	35.77	.662	.879
En pane pahakseni, jos olen huomion keskipisteenä	28.28	37.32	.540	.887
Saan ihmiset tuntemaan olonsa rennoksi	28.35	39.38	.464	.891
Puhun monille eri ihmisille sosiaalisissa tilanteissa	28.35	33.91	.694	.877

Tunnollisuus

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.838	10

Yhdistettävät muuttujat	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: Jätän tavaroita lojumaan	29.28	31.78	.723	.802
Käännetty muuttujasta: Unohdan usein laittaa tavarat takaisin paikoilleen	28.90	32.29	.698	.805
Teen välttämättömät asiat mahdollisimman pian	28.90	32.92	.685	.807
Noudatan tekemisissäni aikatauluja	28.75	33.91	.633	.813
Pidän järjestyksestä	28.12	36.91	.457	.830
Käännetty muuttujasta: Sotken asioita	28.32	37.95	.458	.830
Abstraktit ideat eivät kiinnosta minua	29.59	38.44	.367	.838
Valmistaudun aina hyvin	28.40	37.32	.502	.826
Käännetty muuttujasta: Väistän velvollisuuksiani	28.22	37.40	.435	.832
Olen tarkka työssäni	27.95	40.55	.289	.841

jatkuu

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.762	10

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: Minulla ei ole mielikuvitusta	38.24	18.33	.361	.739
Käännetty muuttujasta: Minulla on vaikeuksia ymmärtää abstrakteja ideoita	38.45	18.84	.305	.746
Minulla on erinomaisia ideoita	39.14	17.20	.555	.711
Pursuan ideoita	39.27	17.17	.497	.719
Minulla on vilkas mielikuvitus	38.43	16.91	.570	.708
Ymmärrän muiden kokemia tunteita	38.30	18.92	.470	.728
Käytän aikaa asioiden pohtimiseen	38.31	18.73	.373	.737
Minulla on rikas sanavarasto	38.52	18.59	.438	.729
Tunnen myötätuntoa muiden ihmisten tunteita kohtaan	38.18	19.05	.390	.735
Ymmärrän nopeasti asioita	38.71	18.74	.311	.745
Annan aikaa muille ihmisille	38.78	20.03	.161	.762

(viimeistä muuttujaa ei otettu mukaan summamuuttujaan, koska sen jättäminen pois paransi summamuuttujan luotettavuutta)

Miellyttävyys

Cronbachin alfa	Itemien lukumäärä
.778	5

Yhdistettävät itemit	Asteikon keskiarvo, jos itemi poistetaan	Asteikon varianssi, jos itemi poistetaan	Korjattu itemien korrelaatio	Cronbachin alfa, jos itemi poistetaan
Käännetty muuttujasta: En ole juurikaan kiinnostunut muista ihmisistä	16.60	5.24	.779	.661
Minusta on mukava olla ihmisten seurassa	16.88	5.57	.647	.705
Olen kiinnostunut ihmisistä	16.75	5.46	.590	.723
Käännetty muuttujasta: En juuri välitä muista ihmisistä	16.55	5.74	.454	.775
Käännetty muuttujasta: Muiden ihmisten ongelmat eivät kiinnosta minua	16.59	6.78	.332	.800

Liite 14 Yhteisöllisyys ja yksilökeskeisyys eri vastaajaryhmissä

Sukupuolierot yksilökeskeisydessä ja yhteisöllisyydessä

		n	ka	sd
Yhteisöllisyys (0-100)	mies	367	59.25	23.26
	nainen	596	55.92	26.78
Yksilökeskeisyys(Triandis)	mies	390	4.42	.74
	nainen	600	4.19	.66

Riippumattomien otosten t-testi

	t	df	p	ka ero	95% Luottamusvälit keskiarvojen eroille	
					alempi	ylempi
Yhteisöllisyys (0-100)	1.97	961	.049	3.33	.01	6.65
Yksilökeskeisyys (Triandis)	5.18	988	.000	.23	.14	.32

χ^2 -testi

	mies	nainen	Yhteensä
Yksilökeskeinen	94	194	288
	25,6%	32,6%	29,9%
Yhteisöllinen	273	402	675
	74,4%	67,4%	70,1%
Yhteensä	367	596	963
	100,0%	100,0%	100,0%

(χ^2 (1)= 5.22, p = .022)

jatkuu

Vastaaajaryhmien väliset erot yksilökeskeisyydessä ja yhteisöllisyydessä

	Opiskelijat	Työntekijät	Varusmiehet	Vapaaehtoistyöntekijät	Yhteensä
Yksilökeskeinen	164 29,4%	37 47,4%	81 27,2%	7 21,2%	289 29,9%
Yhteisöllinen	394 70,6%	41 52,6%	217 72,8%	26 78,8%	678 70,1%
Yhteensä	558	78	298	33	967

	Arvo	df	p
Pearson Chi-Square	13.755 ^a	3	.003
Continuity Correction			
Likelihood Ratio	12.955	3	.005
Linear-by-Linear Association	.610	1	.435
N of Valid Cases	967		

a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,86.

Yksilökeskeisyys ja yhteisöllisyys eri ammattiryhmissä

	opiskelija	työntekijä	toimihenkilö	asiantuntija, yrittäjä tai johtoasema	muu ammattiryhmä	Yhteensä
Yhteisöllinen	415 69,5%	83 70,3%	48 57,1%	58 78,4%	74 79,6%	678 70,2%
Yksilökeskeinen	182 30,5%	35 29,7%	36 42,9%	16 21,6%	19 20,4%	288 29,8%
Yhteensä	597 100,0%	118 100,0%	84 100,0%	74 100,0%	93 100,0%	966 100,0%

jatkuu

		df	p
Pearson Chi-Square	13.246 ^a	4	.010
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	13.255	4	.010
Linear-by-Linear Association	3.456	1	.063
n	966		

a. 0: ssa solussa (,0%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 22,06.

Yhteisöllisyys ja yksilökeskeisyys siviilisäädyyttään

	Siviilisäätty					Yhteensä
	naimaton	naimisissa	avoliitossa	eronnut	leski	
Yhteisöllinen	404	77	175	16	1	673
	72,4%	65,8%	69,2%	61,5%	20,0%	70,2%
Yksilökeskeinen	154	40	78	10	4	286
	27,6%	34,2%	30,8%	38,5%	80,0%	29,8%
Yhteensä	558	117	253	26	5	959
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100%	100,0%

	Arvo	df	Asymp. Sig. (2-suunt.)
Pearson Chi-Square	9.449 ^a	4	.051
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	8.766	4	.067
Linear-by-Linear Association	3.856	1	.050
N of Valid Cases	959		

a. 2 solussa (20,0%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 1.49.

jatkuu

Ikäerot yksilökeskeisissä asennoitumistyyliissä

	Ikäryhmä						F	p
	alle 25-vuotiaat		25-34-vuotiaat		Yli 35-vuotiaat			
	ka	sd	ka	sd	ka	sd		
kilpailuhenkinen asenne	3.67	1.17	3.09	1.10	2.91	1.09	36.831	.000
sitoutumaton asenne	3.62	1.14	3.34	1.34	3.53	1.29	4.253	.014
itseriittoinen asenne	5.07	.77	5.00	.74	5.25	.76	4.451	.012
vetäytyvä asenne	3.84	1.18	4.34	1.08	4.16	1.16	16.887	.000
itseään toteuttava asenne	4.78	.95	4.62	1.04	4.45	1.22	6.519	.002

Yksilökeskeisten asennoitumistyylien eroja siviilisäädyn mukaan

	Siviilisäätty						F (df)
	Naimaton (n = 582)	Naimisissa (n = 120)	Avoliitossa (n = 257)	Eronnut (n = 26)	Leski (n = 5)		
	ka (s)	ka (s)	ka (s)	ka (s)	ka (s)		
Jakamaton	2.93 (0.92)	2.64 (0.79)	2.80 (0.85)	3.07 (1.16)	3.07 (0.93)	3.37**	(4, 984)
Yksityinen	5.20 (0.90)	4.73 (1.05)	5.12 (0.98)	5.76 (0.86)	5.50 (1.24)	9.27***	(4, 984)
Itseään toteuttava	4.75 (0.98)	4.32 (1.10)	4.76 (0.99)	4.67 (1.32)	4.13 (1.35)	5.28***	(4, 984)
Vetäytyvä	3.91 (1.22)	3.96 (1.07)	4.12 (1.07)	4.63 (1.18)	4.13 (1.41)	3.38**	(4, 984)
Sitoutumaton	3.96 (1.07)	2.59 (0.96)	2.96 (1.11)	4.13 (1.26)	4.31 (1.27)	67.21***	(4, 984)
Kilpailuhenkinen	3.65 (1.18)	3.08 (1.20)	3.18 (1.09)	2.97 (0.93)	2.54 (1.26)	12.88***	(4, 985)

*** p < .001, ** p < .01

jatkuu

Yksilökeskeisten asennoitumistyylien eroja eri taustaryhmissä

		Vetäytyvä	Itseriitoinen	Sitoutumaton	Kilpailuhenkinen
Opiskelijat (n = 562)	ka	4.39	5.00	3.41	3.06
	s	1.04	.74	1.23	1.05
Pankkitoimihenkilöt (n = 58)	ka	3.82	5.33	3.07	3.40
	s	1.01	.55	1.26	1.26
Varusmiehet (n = 325)	ka	3.26	5.15	3.81	4.23
	s	1.08	.82	1.08	1.02
Vapaaehtoistyöntekijät (n = 34)	ka	4.59	5.03	4.05	2.52
	s	.97	.91	1.31	.87
Terveyskeskustyöntekijät (n = 22)	ka	4.15	5.39	3.53	3.38
	s	1.23	.47	1.39	.81
F		61.62***	4.99**	9.62***	72.4***
(df)		(4, 995)	(4, 995)	(4, 995)	(4, 996)

*** $p < .001$, ** $p < .01$

Liite 15 Horisontaaliset ja vertikaaliset asenteet taustamuuttujien mukaan

Neljä psykologista kulttuuria eri ammattiryhmissä

	opiskelija	työntekijä	toimihenkilö	asiantuntija, yrittäjä tai johtoasema	muu ammattiryhmä	Yhteensä
horisontaalinen allosentristi	154 25,6%	40 31,7%	23 26,4%	19 24,4%	22 22,2%	258 26,0%
vertikaalinen allosentristi	38 6,3%	15 11,9%	10 11,5%	5 6,4%	11 11,1%	79 8,0%
horisontaalinen idiosentristi	379 63,0%	59 46,8%	51 58,6%	50 64,1%	56 56,6%	595 60,0%
vertikaalinen idiosentristi	31 5,1%	12 9,5%	3 3,4%	4 5,1%	10 10,1%	60 6,0%
Yhteensä	602 100,0%	126 100,0%	87 100,0%	78 100,0%	99 100,0%	992 100,0%

		df	p
Pearson Chi-Square	21.674 ^a	12	.041
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	20.825	12	.053
Linear-by-Linear Association	.340	1	.560
n	992		

a. Yhdessä solussa (5%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 4.72.

jatkuu

Horizontaaliset ja vertikaaliset asenteet sukupuolen mukaan

	sukupuoli		Yhteensä
	mies	nainen	
horizontaalinen allosentrismi	96	160	256
	24,7%	26,7%	25,9%
vertikaalinen allosentrismi	39	39	78
	10,0%	6,5%	7,9%
horizontaalinen idiosentrismi	211	384	595
	54,2%	64,0%	60,2%
vertikaalinen idiosentrismi	43	17	60
	11,1%	2,8%	6,1%
Yhteensä	389	600	989
	100,0%	100,0%	100,0%

	Arvo	df	Asymp. Sig. (2-suunt.)
Pearson Chi-Square	34.104 ^a	3	.000
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	33.490	3	.000
Linear-by-Linear Association	1.997	1	.158
N of Valid Cases	989		

a. 0:ssa solussa (0%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo c 23.60.

jatkuu

Horizontaaliset ja vertikaaliset asenteet suuressa kaupungissa, pienessä kaupungissa sekä maaseudulla suurimman osan elämästään viettäneillä

	Missä on viettänyt suurimman osan elämästään			Yhteensä
	suuressa kaupungissa	pienessä kaupungissa	maaseudulla	
horizontaalinen allosentrismi	125 30,6%	67 21,5%	44 24,2%	236 26,1%
vertikaalinen allosentrismi	24 5,9%	36 11,5%	11 6,0%	71 7,9%
horizontaalinen idiosentrismi	231 56,5%	191 61,2%	115 63,2%	537 59,5%
vertikaalinen idiosentrismi	29 7,1%	18 5,8%	12 6,6%	59 6,5%
Yhteensä	409 100,0%	312 100,0%	182 100,0%	903 100,0%

	Arvo	df	Asymp. Sig. (2-suunt.)
Pearson Chi-Square	15.797 ^a	6	.015
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	15.407	6	.017
Linear-by-Linear Association	2.737	1	.098
N of Valid Cases	903		

a. 0:ssa solussa (0%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 11.89

Horisontaaliset ja vertikaaliset asenteet eri ikäryhmissä

	Ikäryhmä			Yhteensä
	Alle 25-vuotiaat	25-34-vuotiaat	Yli 35-vuotiaat	
horisontaaliset allosentristit	156 24,3%	57 26,3%	44 34,6%	257 26,0%
vertikaaliset allosentristit	50 7,8%	17 7,8%	9 7,1%	76 7,7%
horisontaaliset idiosentristit	383 59,6%	139 64,1%	72 56,7%	594 60,2%
vertikaaliset idiosentristit	54 8,4%	4 1,8%	2 1,6%	60 6,1%
Yhteensä	643 100,0%	217 100,0%	127 100,0%	987 100,0%

	Arvo	df	Asymp. Sig. (2-suunt.)
Pearson Chi-Square	21.640 ^a	6	.001
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	24.932	6	.000
Linear-by-Linear Association	9.204	1	.002
N of Valid Cases	987		

a. 0:ssa solussa (0%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 7.72

jatkuu

Horizontaaliset ja vertikaaliset asenteet eri vastaajaryhmissä

	opiskelija	työntekijä	varusmies	vapaaehtois- työntekijä	Yhteensä
horizontaalinen allosentristi	141 25,1%	27 33,8%	76 23,9%	14 41,2%	258 26,0%
vertikaalinen allosentristi	41 7,3%	6 7,5%	32 10,1%	0 ,0%	79 8,0%
horizontaalinen idiosentristi	366 65,2%	45 56,3%	167 52,5%	18 52,9%	596 60,0%
vertikaalinen idiosentristi	13 2,3%	2 2,5%	43 13,5%	2 5,9%	60 6,0%
Yhteensä	561 100,0%	80 100,0%	318 100,0%	34 100,0%	993 100,0%

		df	p
Pearson Chi-Square	60.356 ^a	9	.000
Jatkuvuuskorjaus			
Likelihood Ratio	59.134	9	.000
Linear-by-Linear Association	.589	1	.443
n	993		

a. 3:ssa solussa (18,8%) on odotettu arvo alle 5. Pienin odotettu arvo on 2.05.

Liite 16 Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten hyvinvoinnin eroja

Riippumattomien otosten t-testi

			ka	sd	t	df	p	erotus	95 % luottamusväli keskiarvojen erolle	
									alempi	ylempi
Elämänhallinta (n = 37, n = 45)	Yksilökeskeinen	66.84	18.86	-1.99	80	.050	-7.03	-14.05	.00	
	Yhteisöllinen	73.87	13.00							
Fyysinen kunto (n = 37, n = 44)	Yksilökeskeinen	61.43	17.41	-4.19	79	.000	-14.61	-21.55	-7.68	
	Yhteisöllinen	76.05	13.95							
Tyytyväisyys elämään (n = 284, n = 673)	Yksilökeskeinen	66.30	17.99	-5.07	955	.000	-5.84	-8.10	-3.58	
	Yhteisöllinen	72.14	15.51							
Onnellisuus (n = 289, n = 673)	Yksilökeskeinen	4.53	1.12	-4.01	964	.000	-.30	-.45	-.15	
	Yhteisöllinen	4.83	1.05							
Yleinen hyvinvointi (n = 250, n = 632)	Yksilökeskeinen	3.83	.65	-2.30	880	.021	-.10	-.19	-.02	
	Yhteisöllinen	3.94	.59							
Henkinen vahvuus (n = 37, n = 45)	Yksilökeskeinen	62.24	16.98	-2.95	80	.004	-9.31	-15.59	-3.03	
	Yhteisöllinen	71.56	11.47							
Elämän tarkoituksen kokeminen (n = 282, n = 672)	Yksilökeskeinen	67.40	21.84	-6.82	952	.000	-9.21	-11.86	-6.56	
	Yhteisöllinen	76.61	17.70							
Elämäntyytyväisyys (n = 287, n = 677)	Yksilökeskeinen	4.68	1.20	-3.66	962	.000	-.30	-.46	-.14	
	Yhteisöllinen	4.98	1.14							

Liite 17 Hyvinvoinnin eroja erilaisissa psykologisissa kulttuureissa

	vertikaalinen idiosentristi (n=60)		horisontaalinen idiosentristi (n=595)		vertikaalinen allosentristi (n=79)		horisontaalinen allosentristi (n=258)		F	p
	ka	sd.	ka	sd.	ka	sd.	ka	sd.		
Tyytyväisyys elämään (Diener)	4.58	1.29	4.90	1.15	4.62	1.37	5.00	1.08	3.651	.012
Onnellisuus Luybomisky	4.67	1.20	4.72	1.07	4.61	1.24	4.91	1.03	2.459	.061
Yleinen hyvinvointi	3.68	.67	3.90	.60	3.89	.65	3.97	.59	3.836	.010
Tyytyväisyys elämään (0-100)	64.31	22.46	69.95	15.82	69.01	18.02	73.32	15.83	5.318	.001

Liite 18 Yksilökeskeisten ja yhteisöllisten persoonallisuuden ja asenteiden eroja

Riippumattomien otosten t-testi

		ka	sd	t	df	p	ero	95% Luottamusväli keskiarvojen erolle	
								alempi	ylempi
Miellyttävyys	Yksilökeskeinen	3.94	.57	-3.347	79	.001	-.41	-.66	-.17
	Yhteisöllinen	4.35	.55						
Estroversio	Yksilökeskeinen	2.97	.61	-2.112	79	.038	-.30	-.59	-.02
	Yhteisöllinen	3.28	.67						
Itseluottamus	Yksilökeskeinen	56.14	20.64	-2.688	79	.009	-11.57	-20.14	-3.00
	Yhteisöllinen	67.71	18.08						
Sosiaalinen rohkeus	Yksilökeskeinen	62.84	15.26	-2.220	79	.029	-7.32	-13.89	-.76
	Yhteisöllinen	70.16	14.37						
Seurallisuus	Yksilökeskeinen	52.56	13.07	-5.382	78	.000	-16.67	-22.84	-10.50
	Yhteisöllinen	69.23	14.34						
Toiminnallisuus	Yksilökeskeinen	51.25	17.85	-3.197	78	.002	-13.34	-21.65	-5.03
	Yhteisöllinen	64.59	19.14						
Sosiaalisuus	Yksilökeskeinen	4.45	1.06	-4.959	958	.000	-.34	-.48	-.21
	Yhteisöllinen	4.79	.95						
Sosiaalinen tuki	Yksilökeskeinen	4.47	.81	-4.397	961	.000	-.24	-.35	-.13
	Yhteisöllinen	4.71	.77						
Luottamus ihmissuhteissa	Yksilökeskeinen	3.51	.74	-3.891	960	.000	-.19	-.29	-.10
	Yhteisöllinen	3.71	.69						
Sitkeys	Yksilökeskeinen	62.65	20.14	-2.270	79	.026	-8.99	-16.87	-1.11
	Yhteisöllinen	71.64	15.47						
Hallitsevuus	Yksilökeskeinen	51.29	15.74	-2.192	78	.031	-7.45	-14.21	-.68
	Yhteisöllinen	58.73	14.55						

Liite 19 Elämäntyylien yhteyksiä persoonallisuuteen, asenteisiin ja muihin tekijöihin

Ulottuvuus (*)	Jakamaton	Yksityisyyttä korostava	Itseään toteuttava	Sitoutumaton	Suvaitsevainen	Vetäytyvä	Itseriittoinen	Kilpailu-henkinen
1. Neuroottisuus	.237*	.273*	.298**	.341**	.121	.344**	.147	-.081
2. Estroversio	-.337**	-.088	-.049	-.239*	.020	-.530**	-.066	.366**
3. Tunnollisuus	-.337**	-.126	-.055	-.275*	-.155	-.207	-.057	-.015
4. Avoimuus kokemuksille	-.026	.328**	.169	.234*	.372**	-.012	.348**	.046
5. Miellyttävyyys	-.407**	-.083	-.073	-.213	.011	-.440**	-.013	.265*
6. Itsearvostus	-.357**	-.235*	-.088	-.445**	-.230	-.603**	-.085	.230
7. Itseluottamus	-.271*	-.103	-.167	-.250*	-.227*	-.625**	-.108	.388**
8. Perheen merkitys	-.304**	-.155**	-.013	-.239**	.004	-.142**	-.014	.091**
9. Sosiaalinen rohkeus	-.142	-.220*	-.217	-.157	-.179	-.488**	-.199	.320**
10. Henkinen vahvuus	-.035	-.063	-.081	-.021	-.100	-.361**	-.143	.338**
11. Päätösvalta	-.073	.004	.163	-.039	-.138	-.295**	.033	.350**
12. Sitkeys	-.152	-.101	-.081	-.059	-.110	-.334**	-.091	.243*
13. Seurallisuus	-.335**	-.079	-.055	-.252*	-.025	-.445**	-.168	.359**
14. Vaihtelunhalu	.186	.055	.126	.055	-.021	-.147	-.046	.334**
15. Ystävällisyys	-.251*	.086	.084	-.200	.074	-.218	.153	.073
16. Toiminnallisuus	-.127	-.231*	-.098	-.243*	-.232*	-.473**	-.128	.359**
17. Sosiaalisuus	-.389**	-.169**	.018	-.272**	.167**	-.396**	.000	.137**
18. Sosiaalinen tuki	-.482**	-.137**	.000	-.345**	.139**	-.229**	-.029	-.005
19. Luottamus ihmissuhteissa	-.466**	-.214**	-.107**	-.424**	.164**	-.236**	-.116**	-.118**
20. Talouden koko	-.078*	-.053	.058	-.119**	.037	-.346**	.103**	.273**

** . p<.01.

. p<.05, () muuttujissa 1-7 ja 9-16 n = n. 80, muissa n. 1000.

Liite 20 Persoonallisuuden Big Five -piirteiden ja sosiaalisten ulottuvuuksien yhteyksiä hyvinvointiin

Big Five -piirteiden yhteydet hyvinvoinnin eri ulottuvuuksiin

Ulottuvuus (n = n. 80)	Avoimuus				
	Neuroottisuus	Estroversio	Tunnollisuus	kokemuksille	Miellyttävyys
Tyytyväisyys elämään	-.596**	.403**	.456**	.012	.242*
Elämäntyytyväisyys	-.554**	.428**	.397**	-.040	.139
Onnellisuus	-.570**	.489**	.372**	.063	.290**
Elämän tarkoituksen kokeminen	-.408**	.328**	.498**	-.017	.235*
Ahdistuneisuus	.674**	-.341**	-.280*	.054	-.265*
Somaattiset oireet	.410**	-.172	-.268*	.016	-.333**
Vointi (Terveys)	-.519**	.155	.360**	-.070	.254*
Fyysinen kunto	-.429**	.380**	.214	.094	.268*
Työkyky	-.501**	.214	.321**	-.153	.234*
Elämänasenne	-.491**	.441**	.326**	.033	.292**
Kiitollisuus	-.534**	.424**	.323**	-.011	.167
Elämänhallinta	-.458**	.375**	.189	.055	.175
Ahdistuneisuus	.668**	-.391**	-.191	-.030	-.229*
Toivo	-.505**	.487**	.307**	.123	.119
Mieliala	-.648**	.521**	.390**	.079	.330**

** . p<.01

* . p<.05

jatkuu

Sosiaalisten ulottuvuuksien yhteyksiä hyvinvoinnin ulottuvuuksiin

Ulottuvuus	Perheen merkitys	Luottamus ihmissuhteissa	Sosiaalinen tuki	Sosiaalisuus	Yhteen- kuuluvuus	Seurallisuus	Toiminnal- lisuus
Tyytyväisyys elämään (0-100)	.302**	.344**	.346**	.331**	.345**	.289**	.395**
Somaattiset oireet (0-100)	-.102	-.328**	-.207	-.217	-.347**	-.191	-.094
Vointi (Terveys) (0-100)	.086	.391**	.352**	.194	.475**	.190	.185
Fyysinen kunto (0-100)	.246*	.069	.374**	.415**	.474**	.442**	.442**
Työkyky (0-100)	.172	.202	.311**	.272*	.057**	.202*	.311
Elämänasenne (0-100)	.073	.334**	.428**	.482**	.386**	.384**	.439**
Kiitollisuus (0-100)	.153	.314**	.465**	.415**	.456**	.307**	.225*
Elämänhallinta (0-100)	.124	.339**	.452**	.343**	.426**	.311**	.282*
Itseluottamus (0-100)	.140	.288**	.371**	.610**	.586**	.500**	.584**
Toivo (0-100)	.004	.381**	.464**	.516**	.516**	.364**	.435**
Mieliala (0-100)	.172	.435**	.553**	.501**	.443**	.416**	.374**
Tyytyväisyys elämään (Diener)	.245**	.421**	.441**	.426**	.300**	.180	.288**
Onnellisuus (Luybomirsky)	.243**	.341**	.318**	.420**	.414**	.330**	.488**
Yleinen hyvinvointi	.186**	.293**	.337**	.324**	.290**	a	a

**. p<.01

*. p<.05

a. ei voida laskea

Liite 21 Tyytyväisyys elämään psykologisissa kulttuureissa riippuen sosiaalisen tuen ja sosiaalisuuden määristä

Psykologinen kulttuuri	Sosiaalinen tuki (1 – 6) ka	Sosiaalisuus (1 – 7) ka	Tyytyväisyys elämään (0–100) ka	sd	n	
Vertikaalinen idiosentristi	3	3	83.00	.	1	
		4	57.80	23.03	5	
		5	.00	.	1	
			Yht.	53.14	31.48	7
	4	3	47.00	.	1	
		4	49.38	29.81	8	
		5	70.20	11.97	5	
		Yht.	56.64	25.16	14	
	5	1	30.00	.	1	
		3	61.00	5.66	2	
		4	76.86	10.67	7	
		5	78.60	8.47	5	
		Yht.	72.20	15.56	15	
6	4	71.00	.	1		
	5	79.00	1.41	2		
	Yht.	76.33	4.73	3		
Yht.	1	30.00	.	1		
	3	63.00	15.23	4		
	4	61.57	24.50	21		
	5	69.38	22.89	13		
	Yht.	63.51	23.31	39		

jatkuu

Liite 21 jatkuu

Psykologinen kulttuuri	Sosiaalinen tuki	Sosiaalisuus	Tyytyväisyys		
	(1 – 6) ka	(1 – 7) ka	elämään (0–100) ka	sd	n
Horisontaalinen idiosentrismi	2	2	37.00	4.24	2
		4	39.00	19.41	4
		5	40.00	.	1
	3	Yht.	38.57	13.88	7
		2	45.00	7.07	2
		3	47.00	20.54	13
		4	69.25	21.52	20
		5	60.33	19.13	6
	4	Yht.	59.71	22.41	41
		2	36.67	15.28	3
		3	64.75	13.94	16
		4	65.00	17.26	73
		5	68.06	13.26	31
	5	Yht.	65.05	16.40	123
		2	84.00	14.53	3
		3	65.07	14.20	27
		4	69.47	14.36	72
		5	74.04	10.30	52
	6	Yht.	70.53	13.47	154
		4	70.14	11.39	14
		5	79.50	16.65	12
Yht.	Yht.	74.46	14.56	26	
	2	52.60	24.22	10	
	3	60.79	17.29	56	
	4	67.05	16.87	183	
	5	71.73	13.63	102	
	Yht.	67.00	16.80	351	

jatkuu

Liite 21 jatkuu

Psykologinen kulttuuri	Sosiaalinen tuki (1 – 6) ka	Sosiaalisuus (1 – 7) ka	Tyytyväisyys elämään (0–100)		
			ka	sd	n
Vertikaalinen allosentristi	2	2	50.00	.	1
		Yht.	50.00	.	1
	3	3	23.00	.	1
		Yht.	23.00	.	1
	4	2	50.00	.00	2
		3	61.00	31.39	6
		4	66.00	17.25	15
		5	64.00	22.63	2
		Yht.	63.36	20.52	25
	5	3	69.00	12.73	2
		4	80.00	12.25	5
		5	73.89	7.94	9
		Yht.	75.19	9.91	16
	6	4	73.33	25.17	3
		5	50.00	.	1
		Yht.	67.50	23.63	4
Yht.	Yht.	2	50.00	.00	3
		3	58.56	28.74	9
		4	70.00	17.59	23
		5	70.25	12.15	12
		Yht.	67.00	19.15	47

jatkuu

Liite 21 jatkuu

Psykologinen kulttuuri	Sosiaalinen tuki (1 – 6) ka	Sosiaalisuus (1 – 7) ka	Tyytyväisyys elämään (0–100) ka	sd	n
Horisontaalinen allosentristi	2	3	50.00	.	1
		Yht.	50.00	.	1
	3	3	45.67	9.81	3
		4	66.60	20.32	5
		5	74.67	23.59	3
		Yht.	63.09	20.81	11
	4	3	56.67	11.55	3
		4	71.18	22.88	22
		5	70.22	8.86	9
		Yht.	69.65	19.42	34
	5	3	51.50	23.68	8
		4	69.83	14.00	40
		5	72.97	10.77	30
		Yht.	69.15	15.24	78
	6	4	80.00	7.46	7
		5	82.75	10.56	4
		Yht.	81.00	8.29	11
	Yht.	3	51.27	18.06	15
		4	70.97	17.10	74
		5	73.39	11.44	46
		Yht.	69.61	16.76	135

jatkuu

Liite 21 jatkuu

Psykologinen kulttuuri	Sosiaalinen tuki (1 – 6) ka	Sosiaalisuus (1 – 7) ka	Tyytyväisyys elämään (0–100) ka	sd	n
Kaikki ryhmät	2	2	41.33	8.08	3
		3	50.00	.	1
		4	39.00	19.41	4
		5	40.00	.	1
		Yht.	41.11	13.03	9
	3	2	45.00	7.07	2
		3	47.44	20.48	18
		4	66.90	21.25	30
		5	58.60	28.22	10
		Yht.	58.95	23.33	60
	4	2	42.00	13.04	5
		3	62.27	18.49	26
		4	65.22	19.75	118
		5	68.53	12.40	47
		Yht.	65.03	18.31	196
	5	1	30.00	.	1
		2	84.00	14.53	3
		3	62.28	16.70	39
		4	70.43	14.08	124
		5	73.93	10.11	96
	Yht.	70.50	13.96	263	
6	4	73.32	12.49	25	
	5	78.58	15.42	19	
	Yht.	75.59	13.92	44	
Yht.	1	30.00	.	1	
	2	52.00	21.00	13	
	3	58.95	18.84	84	
	4	67.86	17.68	301	
	5	71.89	13.81	173	
Yht.	67.34	17.52	572		

jatkuu

Liite 21 jatkuu

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: Tyytyväisyys elämään (0-100)

	Type III SS	df	MS	F	p
Corrected Model	45,357.18 ^a	51	889.36	3.559	.000
Intercept	148,946.43	1	148,946.43	596.062	.000
Hallitsevin psyk.kulttuuri	884.26	3	294.75	1.180	.317
Sos. tuki ryhmät	10,935.44	4	2,733.86	10.941	.000
Sosiaalisuus ryhmät	3,251.94	4	812.99	3.253	.012
Hallitsevin psyk. kulttuuri * sos. tuki ryhmät	4,277.22	10	427.72	1.712	.075
Hallitsevin psyk. kulttuuri * sosiaalisuus ryhmät	3,619.62	7	517.09	2.069	.045
Sos. tuki ryhmät * sosiaalisuus ryhmät	6,469.47	9	718.83	2.877	.003
Hallitsevin psyk. kulttuuri * sos.tuki ryhmät * sosiaalisuusryhmät	6,501.22	13	500.09	2.001	.019
Error	129,939.66	520	249.88		
Total	2,769,336.00	572			
Corrected Total	175,296.84	571			

a. R Squared = ,259 (Adjusted R Squared = ,186)

Liite 22 Eri psykologisiin kulttuureihin kuuluvien eroja luottamuksessa ihmissuhteissa

Luottamusihmissuhteissakasumma

Yksilöllä hallitsevin psykologinen kulttuuri	ka	n	sd
vertikaalinen idiosentrismi	3.36	60	.62
horisontaalinen idiosentrismi	3.61	594	.71
vertikaalinen allosentrismi	3.61	75	.77
horisontaalinen allosentrismi	3.79	258	.72
Yhteensä	3.64	987	.72

	SS	df	MS	F	p
Luottamusihmissuhteiss Between Groups (Combined) kasumma *	11.186	3	3.729	7.393	.000
Mitäoneniten Within Groups	495.809	983	.504		
Total	506.995	986			

Liite 23 Hyvinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä

Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset

	Tyytyväisyys elämään (0-100)	Elämän tarkoituksen kokeminen (0-100)	Vointi (Terveys) (0-100)	Mieliala (0-100)	Tyytyväisyys (Diener) (0-100)	Onnellisuus (Luybomirsky) (0-100)	Fyysinen kunto (0-100)	Työkyky (0-100)
Elämän tarkoituksen kokeminen (0-100)	.741**	1	.560**	.664**	.650**	.627**	.392**	.431**
Vointi (Terveys) (0-100)	.732**	.560**	1	.672**	.606**	.564**	.362**	.633**
Mieliala (0-100)	.798**	.664**	.672**	1	.767**	.731**	.493**	.654**
Tyytyväisyys (Diener)	.827**	.650**	.606**	.767**	1	.740**	.366**	.529**
Onnellisuus (Luybomirsky)	.767**	.627**	.564**	.731**	.740**	1	.401**	.388**
Talouden koko	.350**	.072	.281*	.230	.339**	.233	-.006	.105
Sosiaalinen rohkeus (0-100)	.445**	.490**	.368**	.434**	.383**	.445**	.485**	.454**
Henkinen vahvuus (0-100)	.475**	.396**	.329*	.509**	.370**	.489**	.583**	.201
Arvostuksen saaminen (0-100)	.651**	.563**	.422**	.607**	.562**	.646**	.470**	.419**
Päätösvalta (0-100)	.323*	.395**	.084	.279*	.181	.293*	.177	-.007
Vaihtelu ja virikkeet (0-100)	.327*	.432**	.298*	.304*	.348**	.261*	.162	.165
Fyysinen kunto (0-100)	.437**	.392**	.362**	.493**	.366**	.401**	1	.403**
Työkyky (0-100)	.463**	.431**	.633**	.654**	.529**	.388**	.403**	1
Elämänsäsenne (0-100)	.728**	.631**	.493**	.751**	.637**	.735**	.370**	.344**
Kiitollisuus (0-100)	.692**	.510**	.528**	.721**	.682**	.687**	.477**	.497**
Avoimuus (0-100)	.220	.213	.106	.231	.261*	.263*	.083	.001
Hallitsevuus (0-100)	.449**	.476**	.281*	.435**	.403**	.372**	.406**	.272*
Elämänhallinta (0-100)	.677**	.682**	.519**	.701**	.623**	.533**	.510**	.532**
Itseluottamus (0-100)	.741**	.688**	.651**	.733**	.695**	.692**	.514**	.505**
Joustavuus (0-100)	.386**	.200	.316*	.391**	.193	.259*	.455**	.364**
Toivo (0-100)	.686**	.540**	.497**	.660**	.654**	.718**	.432**	.368**
Sitkeys (0-100)	.321*	.362**	.140	.213	.298*	.285*	.208	.047
Seurallisuus (0-100)	.354**	.335*	.318*	.469**	.220	.327*	.510**	.323*
Ystävällisyys (0-100)	.209	.160	.155	.303*	.083	.298*	.348**	.232
Rauhallisuus (0-100)	.395**	.294*	.447**	.529**	.269*	.355**	.502**	.515**
Toiminnallisuus (0-100)	.451**	.387**	.205	.356**	.313*	.497**	.494**	.077
Yhteenkuuluvuus	.491**	.503**	.459**	.512**	.501**	.369**	.472**	.410**
Horisontaalinen allosentrismi	.123	.141	.059	.142	.082	.221	.359**	-.008
Sosiaalisuus	.420**	.383**	.276*	.479**	.436**	.563**	.382**	.311*
Sosiaalinen tuki	.541**	.499**	.348**	.585**	.392**	.369**	.393**	.344**
Luottamus ihmissuhteissa	.509**	.473**	.412**	.605**	.486**	.492**	.163	.260*
Yhteisöllisyys (Triandis)	.040	.079	.090	.067	-.024	.140	.306*	.063
Estroversio	.390**	.387**	.208	.485**	.400**	.451**	.416**	.295*
Tunnollisuus	.517**	.513**	.435**	.442**	.527**	.440**	.192	.347**
Miellyttävyyys	.303*	.328*	.365**	.331*	.160	.323*	.321*	.428**
Itsearvostus	.777**	.631**	.608**	.740**	.768**	.776**	.373**	.442**
Turvallisuus (0-100)	.311*	.281*	.252	.186	.280*	.218	.224	.324*
Vastuuntunto (0-100)	.240	.347**	.143	.160	.142	.126	.300*	.131
Yhteisöllisyys (0-100)	.307*	.343**	.242	.329*	.323*	.360**	.449**	.140
Uskonnollisuus (0-100)	.217	.313*	.172	.087	.227	.168	.155	.096
Horisontaalinen idiosentrismi	.167	.187	-.013	.182	.087	.302**	.120	-.116
Kilpailuhenkinen asennoitumistyyli	.184	.264*	.038	.240	.074	.162	.321*	.134

** . p<.01

* . p<.05

jatkuu

Kaikki vastaajat

	Tyytyväisyys elämään (0-100)	Tyytyväisyys elämään (Diener)	Elämän tarkoituksen kokeminen	Yleinen hyvinvointi	Onnellisuus
Tyytyväisyys elämään (Diener)	.759**				
Elämän tarkoituksen kokeminen	.507**	.476**			
Yleinen hyvinvointi	.503**	.607**	.294**		
Onnellisuus	.715**	.726**	.550**	.509**	
Talouden koko	.202**	.190**	.143**	.022	.249**
Yhteenkuuluvuus	.357**	.341**	.300**	.387**	.370**
Horisontaalinen allosentrismi	.169**	.186**	.172**	.157**	.202**
Sosiaalisuus	.385**	.439**	.367**	.298**	.416**
Sosiaalinen tuki	.415**	.425**	.366**	.357**	.396**
Luottamus ihmissuhteissa	.446**	.457**	.439**	.316**	.441**
Turvallisuus	.309**	.224**	.248**	.198**	.178**
Vastuuntunto	.241**	.188**	.218**	.140**	.147**
Yhteisöllisyys (0-100)	.186**	.104*	.234**	.106*	.141**
Perheen merkitys	.313**	.231**	.240**	.173**	.252**
Uskonnollisuus	.110*	.123**	.239**	.058	.124**

** . p<.01

* . p<.05

Liite 24 Regressioanalyysi: hyvinvoinnin ennustaminen persoonallisuutta, asenteita ja muita tekijöitä kuvaavilla muuttujilla

Tyytyväisyyttä elämään (0-100) selittäviä tekijöitä

Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostus	.603	.603	.427	.000
Elämänasenne	.681	.078	.166	.000
Joustavuus	.723	.042	.266	.005
Tunnollisuus	.776	.052	.213	.001
Talouden koko	.794	.018	.171	.034
Sosiaalinen tuki	.814	.020	.170	.021

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Luottamus ihmissuhteissa	.138	.138	.163	.000
Yhteenkuuluvuus	.210	.072	.169	.000
Turvallisuus	.248	.037	.175	.000
Perheen merkitys	.266	.018	.130	.000
Sosiaalisuus	.284	.019	.131	.000
Sosiaalinen tuki	.291	.007	.108	.004
Talouden koko	.295	.004	.064	.032

jatkuu

Elämäntyytyväisyyttä selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostus	.565	.565	.453	.000
Tunnollisuus	.608	.043	.219	.013
Elämänhallinta	.644	.036	.261	.019
Talouden koko	.679	.035	.195	.015

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Luottamus ihmissuhteissa	.185	.185	.206	.000
Sosiaalisuus	.258	.073	.198	.000
Yhteenkuuluvuus	.294	.036	.143	.000
Sosiaalinen tuki	.311	.017	.149	.000
Turvallisuus	.324	.012	.108	.000
Talouden koko	.331	.008	.088	.001
Perheen merkitys	.335	.004	.064	.032

jatkuu

Elämän tarkoituksen kokemista selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itseluottamus	.474	.474	.249	.000
Elämänhallinta	.560	.086	.453	.002
Tunnollisuus	.649	.089	.329	.001

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Luottamus ihmissuhteissa	.132	.132	.150	.000
Yhteenkuuluvuus	.186	.054	.106	.000
Turvallisuus	.214	.028	.154	.000
Sosiaalisuus	.239	.025	.145	.000
Uskonnollisuus	.261	.022	.147	.000
Sosiaalinen tuki	.272	.011	.136	.000
Talouden koko	.278	.006	.084	.005
Yhteisöllisyys	.282	.004	.068	.027

jatkuu

Vointia (terveyttä) selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itseluottamus	.416	.416	.418	.000
Tunnollisuus	.457	.041	.275	.038
Rauhallisuus	.504	.047	.249	.022

Yleistä hyvinvointia selittäviä tekijöitä**Muut paitsi persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Sosiaalinen tuki	.108	.108	.148	.000
Yhteenkuuluvuus	.164	.056	.220	.000
Turvallisuus	.186	.022	.130	.000
Sosiaalisuus	.204	.018	.130	.000
Luottamus ihmissuhteissa	.209	.006	.093	.012

jatkuu

Onnellisuutta selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostus	.596	.596	.423	.000
Elämänasenne	.596	.093	.351	.000
Arvostuksen saaminen	.711	.022	.198	.037

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Sosiaalisuus	.194	.194	.231	.000
Yhteenkuuluvuus	.268	.075	.224	.000
Luottamus ihmissuhteissa	.315	.047	.209	.000
Talouden koko	.332	.016	.141	.000
Sosiaalinen tuki	.337	.005	.086	.011

Fyysistä kuntoa selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Henkinen vahvuus	.321	.321	.236	.000
Rauhallisuus	.424	.103	.310	.002
Yhteenkuuluvuus	.492	.068	.248	.008
Toiminnallisuus	.531	.040	.236	.034

jatkuu

Työkykyä selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Vointi	.401	.401	.436	.000
Rauhallisuus	.469	.068	.258	.010
Sosiaalinen rohkeus	.511	.042	.222	.035

Mielialaa selittäviä tekijöitä

Muuttuja	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostus	.550	.550	.288	.000
Elämänasenne	.665	.115	.272	.000
Rauhallisuus	.730	.065	.249	.001
Tunnollisuus	.763	.032	.209	.008
Elämänhallinta	.781	.018	.197	.039

Liite 25 Pahoinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä

Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset

	Tyytyväisyys elämään (0-100)	Tyytyväisyys elämään (Diener)	Elämän tarkoituksen kokeminen	Vointi (Terveys)	Mieliala	Onnellisuus	Somaattiset oireet	Fyysinen kunto	Työkyky	Ahdistuneisuus	Toivo
Suvaitsevainen	-.264*	-.181	-.399**	-.215	-.169	-.230	-.015	-.015	-.095	-.019	-.172
Sitoutumaton	-.463**	-.398**	-.217	-.271*	-.275*	-.322*	.197	-.005	.005	.233	-.210
Jakamaton	-.394**	-.382**	-.293*	-.308*	-.330**	-.233	.254*	-.206	-.354**	.267*	-.273*
Vetäytyvä	-.522**	-.455**	-.557**	-.384**	-.503**	-.442**	.288*	-.326*	-.235	.338**	-.469**
Neuroottisuus	-.637**	-.632**	-.453**	-.529**	-.719**	-.647**	.421**	-.483**	-.529**	.681**	-.575**
Introversio	-.402**	-.409**	-.391**	-.202	-.491**	-.460**	.199	-.425**	-.300*	.427**	-.548**
Luovuus	-.132	-.138	-.248	-.265*	-.145	-.012	.290*	.006	-.287*	.226	.099
Älyllinen uteliaisuus	-.373**	-.341**	-.395**	-.390**	-.301*	-.179	.361**	-.162	-.302*	.457**	-.219
Itsearvostuksen puute	-.771**	-.759**	-.630**	-.598**	-.738**	-.772**	.445**	-.375**	-.443**	.620**	-.694**
Luottamuksen puute	-.352**	-.330**	-.376**	-.359**	-.469**	-.353**	.358**	-.068	-.193	.307*	-.381**
Sosiaalisen tuen puute	-.530**	-.395**	-.477**	-.353**	-.580**	-.369**	.207	-.392**	-.332**	.324*	-.455**

** . p<.01

* . p<.05

Kaikki vastaajat

	Tyytyväisyys elämään	Elämäntyytyväisyys	Elämän tarkoituksen kokeminen	Yleinen hyvinvointi	Onnellisuus
Jakamaton	-.349**	-.327**	-.351**	-.317**	-.331**
Sitoutumaton	-.327**	-.335**	-.307**	-.206**	-.260**
Vetäytyvä	-.308**	-.271**	-.327**	-.199**	-.436**
Taloudellisten huolien lukumäärä	-.201**	-.222**	-.101**	-.373**	-.192**

** . p<.01

Liite 26 Regressioanalyysit: Pahoinvoinnin ennustaminen persoonallisuutta, asenteita ja muita tekijöitä kuvaavilla muuttujilla

Tyytymättömyyttä elämään⁴ selittäviä tekijöitä

Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.586	.586	-.509	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.647	.061	-.191	.002
Sosiaalisen tuen puute	.674	.027	-.191	.028
Neuroottisuus	.700	.026	-.216	.027

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Jakamaton	.122	.122	-.168	.000
Vetäytyvä	.161	.039	-.188	.000
Sitoutumaton	.195	.034	-.212	.000
Taloudellisten huolten lukumäär	.215	.020	-.143	.000

jatkuu

⁴ Tyytyväisyys elämään (0-100)

Elämäntyytymättömyyttä ⁵ selittäviä tekijöitä

Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.557	.557	-.569	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.600	.042	-.198	.013
Neuroottisuus	.626	.026	-.218	.044

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Sitoutumaton	.107	-.232	-.232	.000
Taloudellisten huolien lkm	.151	-.176	-.176	.000
Vetäytyvä	.180	-.137	-.137	.000
Jakamaton	.195	-.143	-.143	.000

jatkuu

⁵ Dienerin elämäntyytyväisyys -asteikko

Elämän tarkoituksettomuuden kokemista selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.422	.422	-.399	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.490	.069	-.228	.006
Vetäytyvä asennoitumistyyli	.542	.052	-.279	.011
Suvaitsevainen asennoitumistyyli	.583	.041	-.210	.019

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Jakamaton	.121	.121	-.190	.000
Vetäytyvä	.166	.046	-.220	.000
Sitoutumaton	.194	.027	-.183	.000

jatkuu

Huonovointisuutta⁶ selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.316	.316	-.514	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.404	.088	-.301	.004

Yleistä pahoinvointia⁷ selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Taloudellisten huolien lkm	.127	.127	-.318	.000
Jakamaton	.190	.064	-.189	.000
Sitoutumaton	.199	.008	-.099	.002
Vetäytyvä	.202	.004	-.064	.048

Alhaista mielialaa selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.523	.523	-.314	.000
Neuroottisuus	.617	.094	-.408	.000
Sosiaalisen tuen puute	.701	.084	-.320	.000

*jatkuu*⁶ Vointi (Terveys) (0–100)⁷ Yleinen hyvinvointi -keskiarvosummamuuttuja

Onnellisuuden vähyyttä selittäviä tekijöitä**Persoonallisuuden psykologian kurssilaiset**

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.583	.583	-.606	.000
Neuroottisuus	.616	.033	-.241	.020

Kaikki vastaajat

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Vetäytyvä	.192	.192	-.360	.000
Jakamaton	.219	.027	-.110	.000
Taloudellisten huolien lkm	.232	.013	-.119	.000
Sitoutumaton	.244	.012	-.123	.000

Somaattisia oireita selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.191	.191	.391	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostus	.273	.083	.291	.009

jatkuu

Huonoa fyysistä kuntoa selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Neuroottisuus	.209	.209	-.379	.000
Sosiaalisen tuen puute	.278	.070	-.275	.016

Heikkoa työkykyä selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2muutos	β	p
Neuroottisuus	.267	.267	-.511	.000
Luovuus	.333	.066	-.257	.017

Ahdistuneisuutta selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Neuroottisuus	.470	.470	.567	.000
Älyllinen uteliaisuus ja kiinnostu	.602	.132	.358	.000
Introversio	.629	.027	.178	.041

Toivottomuutta selittäviä tekijöitä

Muuttujat	R2	R2 muutos	β	p
Itsearvostuksen puute	.476	.476	-.552	.000
Introversio	.534	.057	-.276	.008